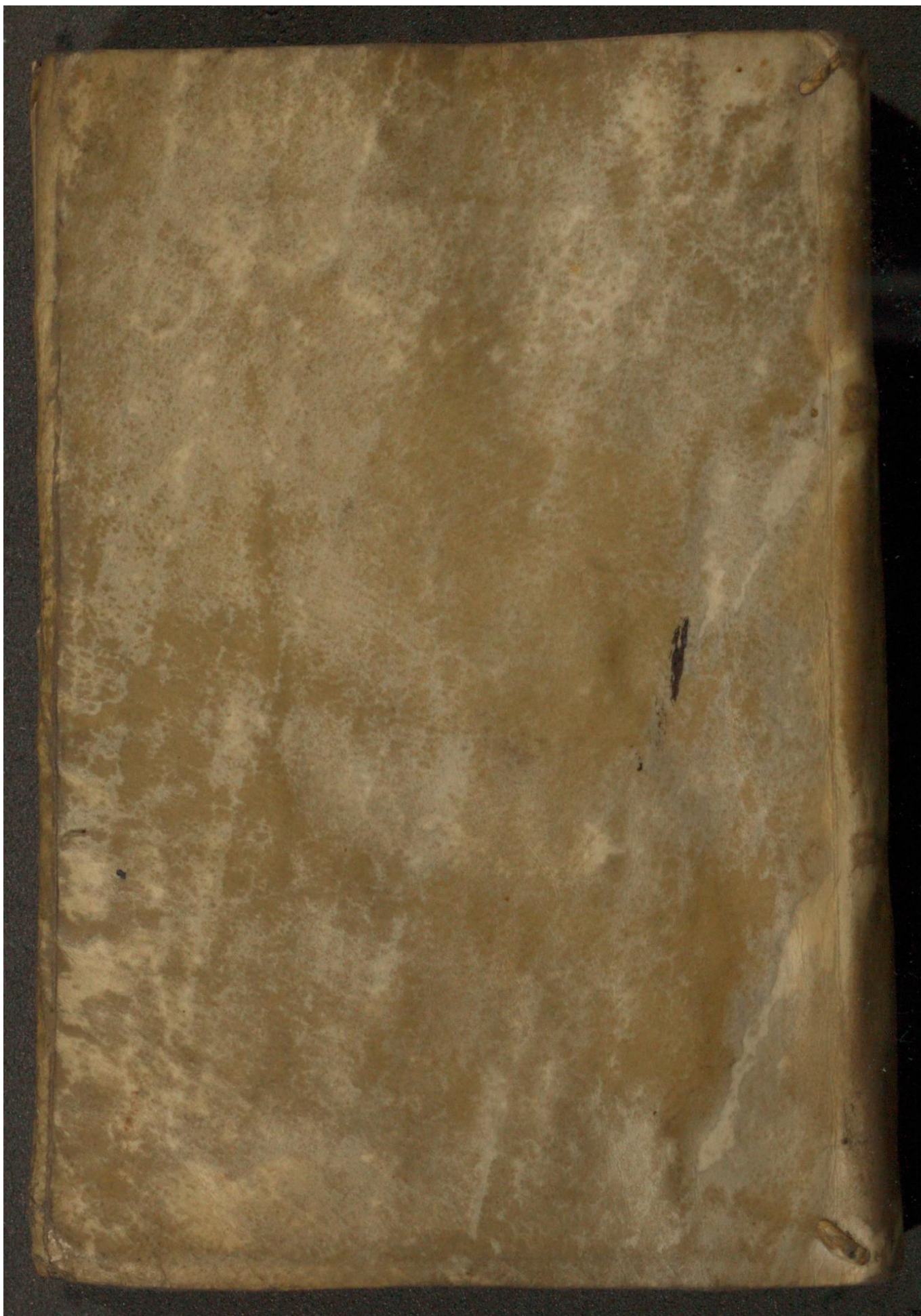

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4903/A/2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4903/A/2

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4903/A/2

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4903/A/2

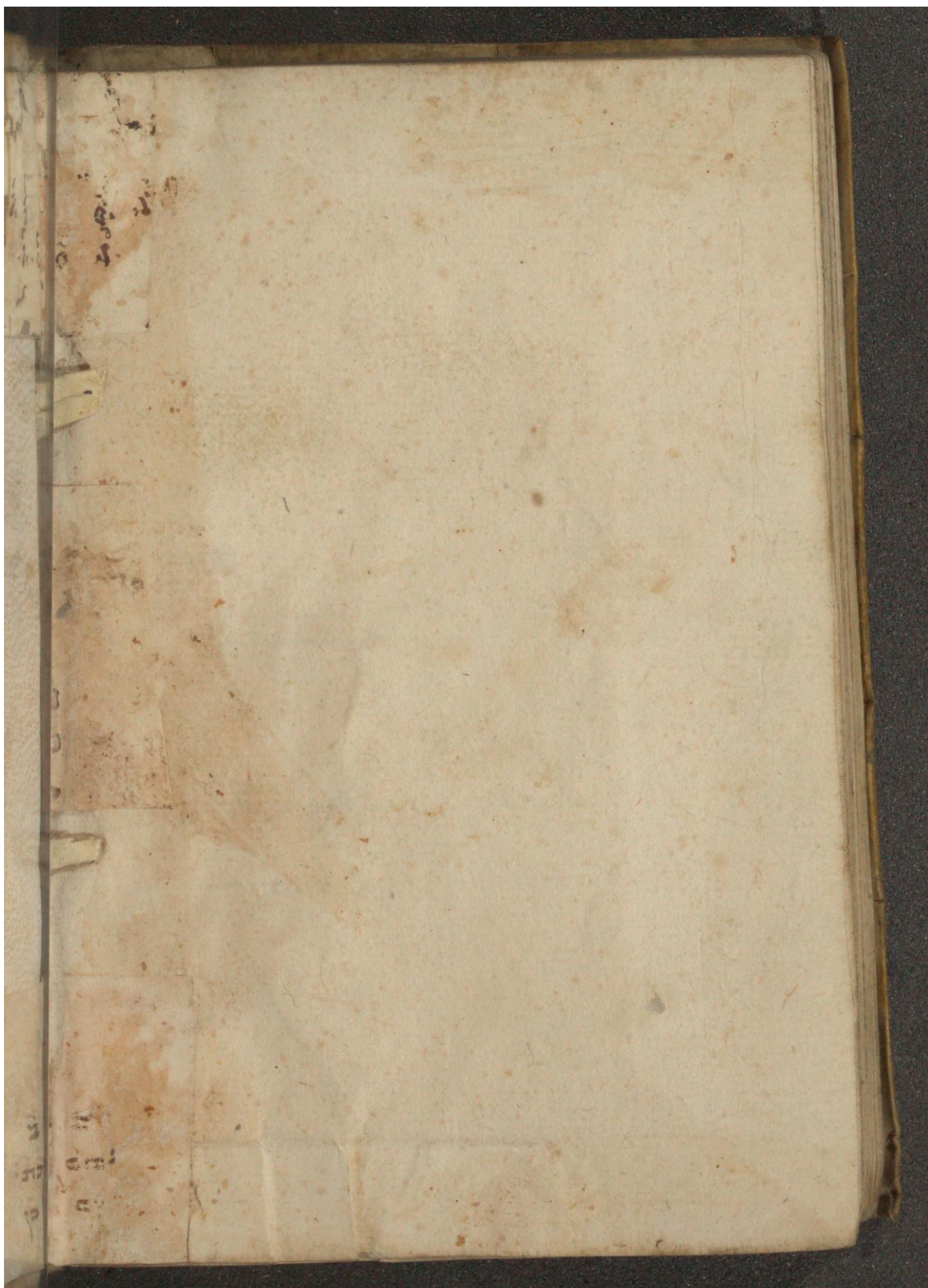
K

4903 A (2) 1/2

DR. ERNST DARMSTADTER
No. 1148
COLLECTION

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

255

Completo i. Feb

hied

stin

mi

Perseus

1518

28222

BE
P

E
ADV

DE M.
SOMME

Alph

70862
BENEDICTI

P E R E R I I

VALENTINI

E Societate IESV.

ADVERSVS FALLACES

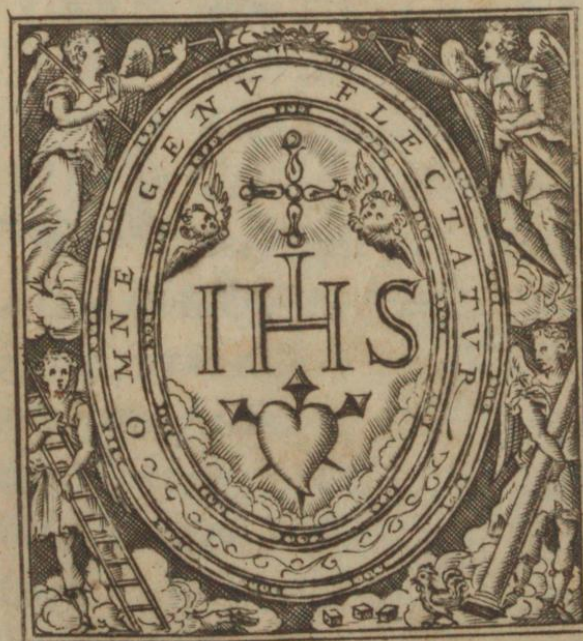
& superstitiosas artes,

I D E S T,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE

Somniorum, & de Diuinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

VENETIIS, MDXCII.

Apud Ioan. Baptistam Clottum, Senensem.

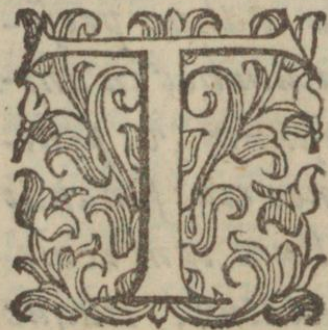
Sub signo Minervæ. +

CAMILLO CAETANO

PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO.

Benedictus Pererius S. D.

TRIA sunt genera rerum, CAMILLE Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & observatione mortalium animi vesana quadam libidine vel potius rabie noscendi quæ futura sunt, fœdis & noxijs illuduntur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magica. Neque verò earum rerum pestilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-

A 2 cipes

cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & Re-
spublicas inuasit, infecit, ac perdidit.
Ac licet has generis humani pestes om-
nibus ferè sæculis tum sapientes viri
firmis rationibus profligare, tum
prudentes Rerum publicarum rectores
ac principes seueris damnatas edi-
ctis & atrocissimis pœnis addictas, è so-
cietate hominum exterminare flaman-
tissimè cupuerunt, obnixèq; contende-
runt: perparum tamen adhuc profe-
ctum est. Adeo enim malum hoc in ani-
mis hominum hæret infixum, ut peni-
tus extrahi vix queat, nec eius sanandi
potens atque efficax ullum iam reme-
dium inueniri posse credatur. Itaque
hic usu venit quod de Mathematicis
scite quidam vereq; dixit: Genus homi-
num, inquit, potentibus infidum, spe-
rantibus fallax: quod in ciuitate nostra
& vetabitur semper, & retinebitur.
Sed nihilominus tamen mihi quidem
valde utiliter ac salutariter fecisse vi-
si sunt, qui doctis aduersus eas artes edi-
tis

Tacitus
historia-
rum lib. I.

ris libris, vanam & fallacem ac pernicio-
sam esse hominum generi, nimis cu-
riosam & superstitiosam earum rerum
observationem, aperte demonstrarunt.
Quorum ego prudens consilium, piumq;
studium, atque utilem conatum emu-
latus, tres aduersus eas artes libros con-
feci, unum de Magia; alterum de Ob-
servatione somniorum; tertium de Di-
uinatione Astrologica. Ac primus qui-
dem liber planè nouus est fœtus, nunc
primum lucem aspiciens: quæ reliquis
autem duobus libris disputantur, ea fe-
rè sunt in Commentarijs nostris partim
in Danielelem, partim in Genesim expli-
cata. Sed quia non pauci eos Commen-
tarios non legent, aut quod eos propter
studiorum diuersitatem non iuuat le-
gere, aut quia non vacat propter occu-
pationes, putavi me pergratum pluri-
mis faciurum, si, quo latius horum li-
brorum pateat utilitas, separatim eas
disputationes, atque unum in volumen,
idq; modicum inclusas, typis excuden-

das curarem: ratus scilicet fore, ut eas
ipsas disputationes, tum propter exquisi-
tam multisq³ optatam eiusmodi rerum
cognitionem, tum etiam propter parui-
tatem commoditatemque voluminis,
& plures, & avidius atque utilius le-
gant. Has ego lucubratiunculas appa-
rere volui sub tuo nomine CAMIL-
LE Praesul ornatissime: quem omnes
qui norunt, non possunt non amare pro-
pter singularem ingenij ac morum sua-
uitatem; & quod vera animi bona cum
amplissimis naturæ ac fortune bonis
adequasti, admirari & observare co-
guntur. Video sanè perexiguum esse
munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac
dignitatis amplitudine: sed est tamen
amoris & observantiae plenissimum; &
quanti ego te faciam, quantumque
Caetanam familiam colat Societas no-
stra, certissimum testimonium.

BENE-

BENEDICTI PERERII,

LIBER PRIMVS,

qui est

DE MAGIA.

UPLICEM esse Magiam hic liber ostendit alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq; ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; aliena superstitione, & à Dæmonū artificio ac maleficio puram, sed paucissimis tamen mortaliū exploratè perceptam: Alterā verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni rōne ac veritate vacuum, fallacem item & noxiam, Dæmonumq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscer lēctor, quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavē opera possit facere, & an mirā quæ videtur facere posterior Magia, verē talia sint, qualia spectantibus videntur an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

A 4

sed

*duplex magia
una ita, altera
falax. vide
pagina 14
sub ea signo*

sed nudas tantum atque inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibusue notis & signis facile diiudicari & internosci queant. Libuit autem ante ipsum operis vestibulum, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ hic tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagrans desiderium, nec dubia spes ad huius nos voluminis scriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPUTATIONVM. LIBRI PRIMI,

Qui est de Magia.

- I. **A** Omnia quæ feruntur à Magis facta, sint vel ab illis, vel ab alijs confecta.
- II. An omnes effectus Magia reuera tales sint quales videntur.
- III. An sit aliqua Magia naturalis, & quæ, aut quælis ea sit, & unde eam homines discant.
- IV. An sit aliqua Magia non naturalis, & Dæmonum magisterio atque artificio hominibus tradita.
- V. An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI. Quæ opera admiranda possint Dæmones, aut per se ipsos, aut per Magos facere.

VII. Quas

LIBER PRIMVS.

3

- VII. *Quas res Damon nec per se, nec per Magos possit effi cere.*
- VIII. *An opera Magorum sint vere miracula, & quæ admodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.*
- IX. *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astro nomica.*
- X. *De Arte Cabalistica.*
- XI. *De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*
- XII. *An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimis.*
- XIII. *De origine Magia, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*
- XIV. *An Magia studium & usus sit licitus.*
- XV. *De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi. & qui nominatim fuerunt illi quæ restiterunt Moysi.*
- XVI. *An prodigia quæ Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*
- XVII. *Quaratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

V 5 CAPVT

CAPVT PRIMVM.

AN QUAE A MAGIS FACTA
esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à
scriptoribus mandata sunt litteris, omnia
sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua
fuerint, uti narrantur, verè ab illis gesta.

NON est dubium quin eorum quæ de
Magis aut dicuntur aut scribuntur,
quamplurima sint ficta & falsa: nam
plerique hominum nimis sunt credu-
li & superstitiosi, & rebus admirandis facile ca-
piuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, ut
inquit Aristoteles, quoniam fabula cōtinet ali-
quid nouum & mirabile, fabulis oblectentur.

*Arist lib.
1. Meta-
phys.*

Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in li-
bris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poe-
tis, sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diō-
medis in aues conuersis, quæ lōgo post tēpore
circa templum Diomedis volitabant; de socijs
Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arca-
dibus qui traiecto quodam stagno vertebantur
in lupos; de focero Medæ, quem illa à senectū-
te ad iuuentutē reuocauit, de draconibus, qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aera, & de
alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oble-
ctationem legentium, tum ad mysticam homi-
num eruditionem adinuenerunt? Negari ta-
men non potest multa miratu dignissima verè à
Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo com-
memorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg.
cap. 28. scribitur de Pithonissa quæ suscitauit
Samue-

Exod. 7.

LIBER PRIMVS.

Samuelem, & Psalmo 57. de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudoprophetae, & dabunt signa & prodigia,* non vtrique alia arte quàm magica. Ex historijs Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationib. quâobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuatam meruit hac inscriptione: *Simoni Deo Sancto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertulianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: Hac est virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam inuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eû ad magicas artes conuersum, quas apud Memphis Aegypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo infano illius inuenis amore fureret. Porro quæ de Strigib. vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strigibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de punitione hæreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vi-
ta Apol-
Mira op-
ra Mago-
rum. ex

Iustinus
martyr.
Irenæus.
Tertul-
lian.
Eusebius.

Philostratus
vo.

ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum. vel Gymnosophistas Aethiopū, vel ipsum Appollonium gessisse. Tale est illud quod is narrat libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriū, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India præmebatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autem imbres occlusum cohibebat: alterum ad apertum, efflabat ventos regionem perflantes, quò salubrius esset coelum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubuisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincerois calices in gyrum circumlatos esse certam mensuram vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quædam illi admurmurans & insufurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cum radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespersionis, qui princeps erat Gymnosophistarum apud Aethiopes, vltimum quandam uoce quidē clara & distincta sed tenui admodum & quasi foeminea salutasse Apol-

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octavi, Apollonium cum esset in prætorio Domitiani Imperatoris, ut putabatur, ab eo cōdemnandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, ut eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coar-

*Eusebius
in lib. con-
tra Hiero-
clem.*

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis nimiumque credulis hominib. persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promississe dicitur:

*Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; ast alijs duras immittere curas,
Sistere aquâ fluuijs, & uertere sidera retro,
Nocturnosq. ciere manes, mugire videbis
Sub pedib. terrâ, et descēdere mōtib. ornos.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiā reiicit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Im-
mensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

*Plinio
nulla est
magia.*

vel

vel diligentia, vel quolibet facultas, nec studiū cum eius discendæ auidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyrdates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum initiauit: sed is regnū quidem à Nerone accepit; Magiam aut quæ nulla est, docere eum nō potuit. Proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis, umbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hæc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorum esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiunt Aethiopide herba amnes ac stagna siccare: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum Rege Legatis, ut quocunque venissent, omnium rerū copia abundaret. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. c. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire infantiū: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tēpore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponesiacum,

anno

*Figmenta
Magorum
Plinio.*

*Aul. Gellius
Plinius.*

LIBER PRIMVS

9

anno post Romam conditam trecentesimo: ve
auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

CAPVT II.

*AN OMNES EFFECTVS MAGIAE
sint simulati & tantum apparentes, hoc est,
non tales reuera quales videntur; an ve-
rò sint aliqui eius effectus etiam veri, & na-
turales nempe tales reuera quales videtur.*

NONNVLLOS effectus Magorum natura-
les & veros esse, tum ex sacris literis, tum
ex alijs probatis historijs compertum est. Nam
opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis in-
dicat scriptura c. 7. Exodi; itaque sentiunt Orige-
nes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel
à Pithonissa suscitatus; quem fuisse verum Sa-
muelem, licet nonnulli in dubium verterint, ta-
men auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare *Matth.*
non finit. Ad hæc Dominus noster ait venturos ^{24.}
pseudopphetas tempore Antichristi, qui fa-
ciant prodigia & portenta magna: quæ S. Paulus *2. Thess.*
vocat mendacia, non quod omnia per se & sua ^{2.}
natura sint futura falsa; sed quòd fient ad per-
suadendum falsum, & ad decipiendos homines,
& quòd putabatur esse vera miracula, hoc est,
supernaturalia opera, cum non sint talia. Non-
ne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos
pseudopphetas prædicetes futurum aliquod
portentum, quod ita veniet, vt ab illis fuerat
prædi-

prædictum ? Dæmones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiserunt; denique longissimi tēporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitados effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintatrium questionum, q. 79. & in quaestione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare, (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater deorum ex Pessimunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam, ita dicitur hæsisse in Tiberi, ut non hominum, non bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit usque ad Capitolium, anno urbis conditæ sexcentesimo nono, ut tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari, opera Magorum homines fœminas uè inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquā duo illa quæ
virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionib. de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, Deo sic volente, castitatis uirtut. in & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

*Nobilis
sententia
B. Thom.*

CETERVM plurima Magorū opera esse simulata, fallentia oculos spectantiū, nudam q; tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem ueram naturam habentia, multi tradiderunt atq; competerunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transfornatis in Lupos, de stabularijs quibusdā mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquamdiu v. fas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerēs pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdā Menippi iuuenis formosi, eiq. uelle nubere. Die igitur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis uini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-

*Lamiaris
ingenium
et libido.*

B

lonius

lonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantalii hortos videris, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tamē essent: talem enim esse hunc omnem apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia; ulla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, una est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euauit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, ut eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spatia per aëra equitando cōficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus uel lignis leones vel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones vel lupos: cōstat autem

autem eiusmodi animalia perfecta citra super-
 naturalem Dei potentiam nulla ratione gigni
 posse nisi ex semine; nec ad iustam magnitudi-
 nem, nisi statis tēporum interuallis peruenire
 posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari
 ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam
 Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quo-
 dam ab Hercule ad vitā restituta. Plin. etiā lib. 7.
 c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimū tempore
 Pompeij Magni medicū, quendā hominē mor-
 tuū ē funere retulisse & seruasse. Non posse autē
 Magos verē mortuos ad vitam reuocare, ita cō-
 cluditur: Si animus hominis est mortalis, non
 potest semel extinctus idem numero reuiuifce-
 re; sin autem est, uti uere est, immortalis, nō po-
 test ullis hominum vel dēmonum artificijs, uel
 ullis naturalium agētium viribus rursus ad cor-
 pus suum animandum viuificandumq; reuoca-
 ri: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est
 supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec
 ullius rei creatæ potestati subiacer. Necesse est
 igitur, resurrectiones mortuorum quæ a Magis
 factæ narrantur, uel esse fabulosas, uel fuisse si-
 mulatas, & tantum in speciem factas.

*Nulla vi
 & arte
 magica
 posse mor-
 tuos reui-
 uiscere.*

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA
naturalis.

LICET iam vsus obtinuerit ut nomen Ma-
 gię ferē in malā partem accipiatur, pro ea
 nimirum arte quæ opera, & adminiculo dēmo-
 num res mirabiles uel facit, uel facere simulat;

B 2

& Ma-

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dōemonibus, res stupendas efficiāt. veluti sunt prāstigiatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines; attamen nomen Magiæ absolutē & prācise sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersē pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia, dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quę cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quę sunt in rebus naturalibus, quęq; latent ferē mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moliuntur. Magia autem non naturalis dicitur, quę etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, sed sola dōemonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursum triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur, altera Diuina, quę per reuelationem vel à Deo, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dōemoniaca quam dōemones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & foedere deuinxerunt.

*Triplex
Magia naturalis.*

*Essen-
tiale quā-
dam Ma-
giam.*

ESSE autem Magiā quandam naturalem, quę est secretior quędam & abstrusior sapientię pars, & quę occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit,

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus duntaxat literis philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabiliū rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertē adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De admirandis auditonibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum aliis libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 21. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recensebo lib. 2. cap. 96. Iuxta Har-

Mirach-
pasa oppidum Asiæ, cautes itat horrenda vno *la natu*
digito mobilis, eadem, si toto corpore impella-
ra.
tur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē In-
dum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat,
alteri, vt respuat; Itaque si sinē clauī in calciamē-
to, in altero auelli non posse, in altero fisti. Et

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babylo-
 niam profluens bituminis liquidi modo, vt in
 eam vndecunq; visam protinus transfiliat ignis.
 Ita ferunt à Medea pellicem crematā, postquā
 sacrificatura ad aras accesserat, corona igne ra-
 pta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flam-
 ma quæ pluuijs acceditur, & c. 103. In Dodone
 Iouis fons cum sit gelidus, & immerfas faces
 extinguat; si extinctæ admoueantur, accendit.
 In Illyrijs supra fontem frigidū expansæ vestes
 accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4.
 Adamas (sic Græcè dictus, quod nec ferro, nec
 igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui-
 ne; & cum magnete lapide in tantum diffidet,
 vt iuxta positus ferrum non patiatu abstrahi;
 aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat
 atq; auferat. Verū nihil esset mirabilius ma-
 gnete, si vis eius nō adeo nobis esset nota & ex-
 plorata. Nam rationē cur ferrum ad se trahat,
 & acum nauticam sua vi tactā eatenus agitet,
 quoad illa directo Septentriones spectet, quis
 nobilium philosophorum non diligentissimè
 inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut
Remora satis explicauit? Sed omnia excedit miracula
piscis. Echneis pisciculus quem Latini vocant Remo-
 ram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
 ria animalium c. 14. sed Plinius lib. 32. cap. 11.
 non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam
 sibi suiq; réporis hominibus planè cognita &
 explorata tradens, ait eum semipedalē esse, li-
 maci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs,
 licet ea sint ingentia cursuq; incitatissimo fero-
 tur, eorum tamen ita frenare impetum, vt stare
 cogat,

togat, non labore vlllo, nec renitendo, nec aliter quàm adhærendo. Ferrur Actiaco bello tenuisse Prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec iret in aliã. Ideoq; Cæsariana classis imperu maiore protinus venit. Tenuit etiã eius memoria Caij principis ab Astura Antium remigantis quinquiremem quadringentorum remigum viribus propulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq; Cæsarem peculiariter miratum quomodo adhærens tenuisset, nec idem polleret in nauigiũ receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ ratione carent, sed etiam homines mira edere & non cernentibus incredibilia cùm alij testificati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augustinus multis certisq; eius rei positis exēplis. Nouimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. hominum quorundam naturas multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt volūt de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerūt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordijs cōrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imò sine pædore vlllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte catere videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdã flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parocchia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat a sensibus & iacebat simillimus mortuo, ut non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vlllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

*Sphæra
Archimedis.*

I A M verò Sphæra illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primum, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimeq; representantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium cōmemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò; quam in proprietatem occultam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à cœlo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: ita si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

*Quales
Magi Persarum.*

S I igitur tā mira sunt naturæ opera; cur nō sapiens reconditori naturalium rerum cognitione vsuq; præditus similia facere posset? Atq; hæc est Magia naturalis. Tales erāt apud Persas

Magi

Magi (ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ij ſdem iniciant myſterijs. Et in libro De ſpecialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc eſt, Perſpectiuam ſcientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honeſtam expetendamq. non plebei ſolum teſtantur, ſed etiam Reges regum maximi, præſertim Perfici, tam curioſi harum artiũ, vt regnare non liceat niſi familiariter cum Magis verſato. B. Hieronymus exponens ſecundũ Danielis caput: Magi, inquit, ſunt, qui de ſingulis philoſophantur, nec malefici ſunt, ſed Philoſophi Chaldæorum, & ad artis huius ſcientiam reges quoque & principes eiufdem gêtis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris noſtri natiuitate primi, ortum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, cenſet Philoſtratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effeciſſe, idemq. ſenſit de illo Iuſtinus martyr in Quæſtionibus ad Orthodoxos, quæſtione vigefimaquarta ita ſcribēs: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & diſſenſionũ atque conſenſionũ earum peritus, ex hac ſcientia mira faciebat, non auctoriſtate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit aſſumptione idonearum materialium, quæ cum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebatur. Et Apollonij quidem opera quoniam facta ſunt ex ſcientia rerum naturalium ad corporalem actionẽ hominum, non euerit Deus. Sic ibi Iuſtinus. Huius Magiæ naturalis fiducia auſus eſt Archi-

Matth. 2.

Iuſtini
martyris
teſtimo-
nium de
Magia A
pollonij
Tyanei.

medes admirandum illud theorema ponere.

*Archime-
dis scien-
tia poten-
tia.*

Q V A N T V M L I B E T onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & aper- tissimè demonstrauit: & quia id regi Hieroni in- credibile videbatur, speculationē illam ad pra- xim traduxit, ingentem nauem onerariā quam ingens hominū turba, vix maximo labore mo- uere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul assidens, quieta impellens ma- nu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq;

*Plutar-
chus in
Marcel-
lo.*

Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syra- cusas obsideret; Archimedes ad vrbs propu- gnationem, mirabiles terribilesq; omnis gene- ris machinas telaq; huius Magiæ naturalis sciē- tia adinuenit, quibus tātas hostium strages pas- sim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; perculsi, dicerent se nō contra homi- nes, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobiliū Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factum, volasse; ita erat scilicet libramētis su- spensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Ma-

*Columba
lignea vo-
lans.*

*Caput æ-
neum lo-
quens.*

gnum, caput æneum, quod maxima spectantiū admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue a Cas- siodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret,

*Mira ope
va Boetij.*

aves

aves simulatae dulcissimè canerent, homines
aerei in aere buccinarentur. Verùm de his fatis,
illudq; ratum & indubitatum sit, esse quandam
Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissi-
mi autem benè tenēt) possunt mira facere, quae
rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum
fieri: tum quia opera illa sunt inusitata; tum
quod secreta quadam ratione & alijs occulta
fiant. Quamobrem plerique putant eiusmodi
homines habere consortium cum dæmonibus,
& nō nisi eorum ope illa praeſtare. Talem de se
fuisse hominum opinionē, quodam loco scri-
bit Galenus: & Boetius lib. I. de consolatione,
prosa quarta, queritur se, propter reconditio-
ris Philosophiae cognitionem, & quarundam
rerum mirabilium effectum, tanquam ma-
gicis & maleficis artibus imbutum, fuisse, accu-
satum, & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano
studio partae, sed à Deo vel Angelis bonis acce-
ptae, manifestum est argumentum perfectissima
rerum omnium naturalium scientia diuinitus
infusa Salomoni: per quam verisimile est, eum
mira effecisse, aut certe si voluisset facere po-
tuisset. Iosephus certè lib. octauo de Iudaicis an-
tiquitatibus ait, Salomonem instituisse occulta
quædam remedia ad pellendos morbos & fu-
gandos dæmones. Incantationes, inquit, com-
posuit quibus morbi pelluntur, & coniuratio-
num modos reliquit scriptos, quibus ita fugan-
tur dæmones, ut deinceps nūquam reuerti au-
deant: atq; id sanationis genus etiam suo tem-
pore apud Iudæos in vsu esse; & se vidisse Elea-
zarum

*Natura-
lis Magia
Salomo-
nis. 3. Reg.
2.*

zarum Iudæum, præfente Vespasiano alijsque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberaffe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius figillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur dæmoniū, & collapfo mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Discessus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egrediēs, vas plenum aqua ibi positū, inuisibiliter euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed præfecto illa ratio eiiciendi dæmonem, non ex Magia naturali, sed ex superstitione & Diaboli artificio, composita proficiscebatur; nec eam credibile est institutā esse à Salomone, nisi forte postquam is Dei gratiam perdidit, in cultū idololatriæ prolapsus. Iuuenis etiā Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaele docente, cognouit. nam sic Tobie dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri) *Cordis eius particula si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorū, siue à viro, siue à muliere, ita vt ultra nō accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et sanabūtur.* Simili remedio piscis, Gregorius Turonensis Episcopus, cū puer esset, diuinitus admonitus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

NONNVNQVAM etiam Magiā naturalem discūt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pha-

Pharaonis eam didicisse, certū est. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum sint homines minime probi, & Philosophiæ aliarumq; liberarū doctrinarū rudes, & imperiti, non dubiū est, quin uel ipsi eam artem à dæmonibus didicerint, uel ab his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim ulli mortalium, aut certè paucissimis, nec nisi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione usi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

*AN SIT ALIQUA MAGIA
non naturalis, hoc est, qua non ad natu-
ram, sed ad dæmones necessa-
riò referri debeat.*

MULTA faciūt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò referri debēt ad aliquas substātiās in corporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt statuas è ligno uel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quinēt loqui & respondere ad quæstiones de varijs rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradictæ uero actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa statua productam fuisse animam sentientē perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi

iufmodi animæ poffunt effe fubiectiuè in tali materia, qualem habent illæ ftatuæ, quippe quæ carèt uita & fenfu; nec animalia perfectà poffunt generari nifi ex femine à fui fimilib. nec potelt natura fimul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Neceffe igitur eft, prædictas operationes ftaturum, non à natura, fed ab aliquo dæmone, qui intra illam ftatuam latet, proficifci. Deinde, Magi quædam manifeltant occultiffimas; & quæ ratione humana nota eis effe non potuerant, ueluti furta clam facta, thefauros alicubi reconditos, res quæ in remotiffimis regionibus geruntur, quæ quifq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera funt mentis, & quidem fublimioris atque præftantioris, quam eft humana. Præterea Magi cū uolunt mira illa facere, certis quibusdam uestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, defcribunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per fe nec uim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per caufas naturales.

AD HAEC, fupra omnis naturæ corporeæ poteltatem eft, illud quod nonnunquam faciūt Magi, ut ad eorum præfentiam, & fores & alia loca quæ claufa funt, repente patefiant, interdum etiam fe uel alios repente ex hominū confpectu fubducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum eft: is enim cum fifteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem.

repente

repente ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hec, nisi pronuntiando certas quasdam voces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis Magicæ ponunt: voces autem & uerba, cum ex se non habeant aliam uim quam significandi, uel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter, uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos uariè afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere solent audiētes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audiētes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent uerba, propter suauitatem modi, quo modulatè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia uocibus musicis uariè affici & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam uerò, cum Magi ad faciendum quod uolūt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

*Quomodo
voces
possunt
esse
causa
efficientes
aliquarum
rerum.*

Postre-

Postremò, ne quis uel ambigendi, uel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miràda illa opera per seipso facit, sed quasi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam usu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent uel à dæmone tradita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisq; utè res, mira etiam fecisse, quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maxime verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre; sed frustra & infelicitè. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicijs fuisse probatam & literis traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Primandro, sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT

AN SPIRITVS ILLI QVORUM opera & auxilio Magi ira faciunt, sint boni, vel an mali.

SVBSTANTIAS incorporeas quæ fauēt Magis, eosq. iuuant, ad illa opera faciēda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedūt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi pōt. Primo, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri; hoc autē est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiā vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq; : *Vide ne feceris; cōseruus enim tuus sum, &c. Deū adora.* Apoc. 19. Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendū exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi celeribus abhorrent. Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

C Magi

*Quomo-
do Magi
Demoni-
bus impe-
rens.*

*Matth. 12
Luc. 11.*

Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt; imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, uel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum quia non potest Satanas Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset; intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euerendi imperium quod habet in homines. His adde, quia ut benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco, uel annulo, vel vasi, uel statuæ uel alijs rebus adesse cogunt: Vnde scire quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, uel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones alijs rebus, vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID

QVID qđ non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosq. uel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere disertissimis uerbis declarauit Porphyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quā Eusebius lib. 5. De preparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea uero nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Demones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant demones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magū, qui nō multis diebus ante se abstinuerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illicitiunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniū abstinere, cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæforum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere nō licet, cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cælestibus, dicentes se concisuros cælū & arcana Isidis educturos, & Osiridos mēbra Typhoni tradituros, nisi Dij adueniant & respondeant ipsis: absurdū tamē uidetur, Deos quasi

Dubitationes non uem Porphyrij de ijs qua faciunt aut dicunt Magi inuocando Demones.

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Chermō sacer scriba testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Doemones maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur, sic enim eos compellant: Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua; Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cùm dæmones sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere ausi sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quàm rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prenominare solent, in libro, quem De Mysterijs Aegyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse
magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq. implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam cœli constellationib. & nō nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs signis adhibitis, aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondéo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq. pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulâdo per stellas multa maleficia, multaq. incommoda & detrimenta inferri hominib. infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euāgelio Matthæi cap. 4, & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiā & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum, hinc fit, ut dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia vident tūc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

Notabilis dubitatio.

Porro daemones, sicut dixit beatus Augustinus
2 r. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, la-
pidibus, animalibus, carminib. alijsq; cæremo-
nijs, non tãquam animalia cibis, sed vt spiritus
signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in si-
gnum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissi-
mi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst.
115. art. 5

CAPVT VI.

QVÆ OPERA ADMIRAN-
da possint facere Daemones vel per se-
ipsos, vel per Magos.

DVO sunt hic ponēda ex sacris literis satis
manifesta, vnū est, Daemones per se ex
vno loco in alium moueri, & quidem maxima
celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan
Deo interroganti vnde veniret, respondisse:
Circuiui terram & perambulauit eam, & Do-
minus in Euāgelio ait quendā spiritū nequā e-
gressum ab homine quem tenebat, perambu-
lasse per loca arida & inaquosa, & iterū assum-
ptis alijs septem spiritibus nequioribus se, ad
eundē illum hominem reuertisse: & Petrus ad-
monet fideles vt sobrij sint & vigilant, quoniā
aduersarius eorum diabolus, tanquam leo ru-
giens circuit, quærens quem deuoret. Alterum
quod hoc loco ponimus est, dēmonem non so-
lum posse mouere seipsum, sed etiam alia cor-
pora, ex vno loco in alium transferendo. Id
quoque ex sacris literis certum est: Demones
enim per peccatum non perdiderunt dona na-
turalia:

Iob. 1. &
2.

Mat. 12.

Pet. 5.

turalia : sicut igitur Angeli naturali vi^m mouent
 orbes cælestes , sic Dæmones possunt mouere
 alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetā Ha
 bacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa.
 Babylonem vsq; transportauit, indeq; reporta-
 uit in Iudæam , ita posset dæmon idem facere;
 quinimò id eum fecisse certum est: legimus e-
 nim diabolum , Dominum nostrum tulisse in
 pinnaculum templi, & in montē excelsū. Nec
 hoc loco disputandum est, an talis virtus moti-
 ua dæmonis, sit distincta ab intellectu & volun-
 tate eius: nam distinctam esse equidē arbitror,
 licet pleriq; negent. Verūm eius quæstionis tra-
 ctatio aliena est huic loco . Nec definitio nunc
 quāta sit virtus motiua dæmonis, uel quot cor-
 pora aut quanta mouere queat, & nō amplius,
 id enim incognitum mortalibus puto: existimo
 tamen in dæmonibus superioribus maiorem es-
 se hanc vim motiuam, inferioribus verò mino-
 rem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfe-
 ctiores uel imperfectiores, ita quoq. eorum po-
 tentiæ sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam
 quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ
 naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse ubi-
 que locorum , neq; potest quantacunque velo-
 citate quantumlibet corpus mouere. Præterea
 sciendum est, duplicem esse dæmonum actio-
 nem, quæ à Philosophis uocatur transiens, alte-
 ram immediatam quæ immediatè proficiscitur
 à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet
 corpora, nam sicut intelligentiæ non per aliqua
 media instrumenta, sed immediatè mouent or-
 bes coelestes , sic dæmones immediatè possunt

Dan. 14.

Matt. 4.

Duplex a-
 ctio dæmo-
 num trans-
 iens.

mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factâ consequitur: demones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios produciunt effectus, qui effectus immediatè quidè existunt ex causis naturalibus, mediate verò à dæmonibus qui illas causas præsentis fecerunt, & materijs quæ ab illis aptæ sunt pati accommodarunt. His positis, quæ nam opera mira dæmones possint facere, demonstramus.

*Opera q̄
possunt Dæ
mones fa
cere.*

Iob. I.

PRINCIPIO, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic subiiciam exempla. Primo possunt ignem ex superiore aeris parte demittere, quo multa consumant & perdant: possunt et immittere vehementes & turbulentos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur dæmon aduersus Iob: *Cecidit (inquit scriptura) ignis de celo & tactas onnes puerosq; cōsumpsit: et repētē uētus irruit a regione deserti, & cōcussit quatuor angulos domus, q̄ corruēs oppressit liberos, et mortui tūt.* Pōt dæmō grauissimas tēpestates & pcellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo cōmouēdo, uel per concitatissimos ventos. Potest terrā magnis motibus concutere, uel immittēdo vehementem aliquem spiritum in cauernas terræ, vel in illis inclusum vehementissime agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duob. dolijs, quæ vidit Apollonius apud Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebāt; clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, vel quæuis alia corpora. Sic Diabolus *Matt. 4.* Christum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in coelum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, nonnunquā visos esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tercio potest dæmon subito res præsentēs è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omniū excessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorāt Plato & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere oculos præsentium & spectantium, idq. fecisse, nō vi & potestate eius annuli quē gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statuae vel aliæ res inanimatæ *Statua p. se incedit* ambulent & incedant more hominum, Dæmone illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchā præsentē Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more famulorum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiuii suo loco & tēpore præbebāt. Quinto;

C 5 possunt

*Statua lo-
quentes
more hu-
mano.*

possunt facere, ut statuae, arbores, animalia lo-
quantur more humano, qua ratione fieri po-
tuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap.
vlt. de simulachro Iunonis Monetae, quod Ro-
mani Veijs Romam transferre religionis ergo
cupiebant. Cum enim quidam militum per io-
cum interrogaret illud simulachrum an Romam
migrare vellet; velle se respondit: qua voce au-
dita, iustas in admirationem & religionem ver-
sus est. Simulachrum etiam Fortunae muliebris,
a matronis Romanis cum aede sua consecratum,
bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his
verbis: Rite me matronae vidistis, rite me con-
secrastis. Et Caio Volumnio & Servio Sulpitio
Coss. dicitur, bos humano sermone locutus;
bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Do-
mitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc
quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum
Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethio-
pum, quorum princeps erat Trespecion, eius
tacito iussu, arborem vlmum humana voce A-
pollonium salutauisse. Nec putandum est vel
leones, vel arbores, vel alias res inanimas mo-
do hominum loqui posse, sed Daemonem esse qui
sermone illos articulatos & humanis similes in
Num. 22. aere formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic An-
gelus qui occurrit Balaam ei mortem intentans,
fecit ut eius asina loqueretur: nam etiam vide-
mus esse quosdam qui per organa vel alia instru-
menta musica, tanto artificio modificare ac tem-
perare possint statim quo illa pulsantur & reso-
nant, ut voces & cantus hominum emulari & red-
dere videantur. Sexto: possunt facere ut animalia
mirabili

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligentia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudenti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo AEsculapij, quæ Romani quasi volentem & intelligentem, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dætem, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiam generis est quod narrat Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in AEGypto per vrbes ducebatur, contrectantibus se non modo non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua Apollonij modo supplicantium hominum humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat ut vos doceam hominis animam illum habere: fuit enim hic quondam Amasis AEGypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum dentibus infrendens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, censeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandum: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quod facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

*Fabula
Leonis,
Apollonij.*

ratum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suā pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere nō possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribro tulisse; hæc inquam, facta sunt opera Doemonis, qui & nauim occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: pōt facere, ut subitò globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus cōcionanti, & milites ad vltionem exhortanti, arsisse simili modo. Nono: potest aquas fluminū dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere uideantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Doemon varia corpora variè formata asumere, eaque mouere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quoduis animal videatur, idq; facit vel ad exterrandos, vel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio d. mones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eū perterrefaciendum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanarum

Amnes retro fluentes.

narum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petēti, obuios esse factos duos iuvenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nuntiātes illo ipso die Persen regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Undecimo: potest Dæmon representare varias figuras cuiuslibet rei, vel auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis a Zeuxide pictis, adeo perfecte naturales vuas reddentibus, vt eas ab auibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex ære condensato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamia cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulachra, & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui a Dæmonibus torquentur, cerne-
re licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorū sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, vt res quasdam uel præteritas, uel præsentēs,
vel

Plinius li
bro 35. ca
10.

vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere velint: atq; hinc quidem ortū duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per volatū uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæsorū, uel per electionē sortiū: eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & varijs errorib. implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ optimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, uel principem aliam partem corporis nō esse repertā, nō alia ratione quā Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo-

quinto:

quinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videtur, sed solas eorum imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorū commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varias passiones uel amoris uel odij, uel timoris vehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, vel obijciendo species rerū, quæ ad tales passiones excitandas plurimū valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harum passionū materia, nimirum vel sanguinem, uel atrā aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quęcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinā prouidentiam permillum est. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdū laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniēdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmones, permissu Dei, ingressi in porcos, præcipitant eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quàm poenæ genera deturbarent, si eis Deus quantam uellent potentia ac malitiæ suę exercendæ potestatem faceret.

Iob. 1. 6

2.

3. Reg. 22

sup. 18.

PER.

Per alteram porrò actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum consequitur, hoc est, per actiones causarum naturalium, quas Dæmones inuicem applicarunt & temperarunt, mira quoque Dæmones possunt efficere. Sunt enim singulares quædam virtutes occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium ac penè incredibilium operum effectrices: quarum rerum exempla, supra tractando tertiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur apud Solinum, Plinium, & Albertum, in lib. de Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus insint, ubi locorum lateant, quibus cum rebus componi & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vndecumque & quocumque voluerint, maxima facilitate, celeritateq; clam homines transferre possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admodum mirabiles. Primo, quia sunt noui, & inusitati. Secundo, quia modus quo Dæmon illos molitur, est occultus & inuisibilis. Tertio quia sicut homines variè temperando & accommodando res naturales possunt aliquos effectus producere, quos nonnunquam per se causæ naturales produxissent, sicut patet in arborum insitionibus, in distillationibus aquarum, ciborum & condimentorum confectionibus, & in medicamen
torum

torum compositionibus: sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. lib. aduersus Gentes, c. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, nō secus quā medicus vtitur herbis ad sanandū, ex instrumento autem procedit effectus, non tātum virtuti eius respondens, sed etiam ea superior, & præstantior, nempe respondens uirtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum, quemadmodum securis non solum secat, sed etiam facit lectum vel mensam, uel hominis statuam, ut est instrumentum hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, uel in animali, non solum calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis, ipsarum uirtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonū à quibus mouentur, & reguntur. Posset igitur Dæmō plurimos morbos arte medicine quā homines callent incurabiles, magna celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas, & affectiones, tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; sed nō omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

CAPVT VII.

*QVAS RES DOEMON NEC
per Magos, nec per seipsum possit
efficere.*

PER motum locale, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Doemon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Doemones partes vniuersi, pars autem nō habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ.* Nec possunt peruertere ordinē vniuersi, cum auctore Aristotele, bonū vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alium transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat cōiunctionem, connexionem atq; subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Doemonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentię ratio. Et cum Doemones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij vero

ro minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distās à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouēs & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum, & non per medium.

M V L T A quoq; sunt, quæ per alterā actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalē; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiā corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nō potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, qualē Deus solus habet; tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmo-

nes nec Angelos esse creatores rerū, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Doemones producere formas substantiales non pravijs alterationibus & prænissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas in instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octavo, non possunt animalia perfectà sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandū sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Doemones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subito secundum perfectam magnitudinem & virtutē eius: deniq; quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Doemone nequaquam potest. Decimo, non potest pervertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Undecimo, non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari

posset

posset hoc loco an vlla res naturalis habere pos-
sit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam
actiones impediendo, propter id quod dicitur
in libro Tobiaë, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam
piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in per-
petuum, & de melodia Dauidis qua expelleba-
tur spiritus malus à Saulè. Vide 1. Reg. cap. 16.
& 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem su-
per primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostatū
quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum
de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon
exibat per nares eius hominis quem tenebat.
Verum hac de re nostram lector disputat ionem
& sententiam reperiet in alio libro qui hunc
proxime sequitur, & in quo eam quæstionem
tractamus explanantes illa verba quæ sunt in
Cantico trium puerorum: *Benedicite cete &
omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

CAPVT VIII.

*AN OPERA MAGORVM SINT
vera miracula, & quomodo à veris mi-
raculis differant ac dignoscantur.*

AD MIRANDA Magorum opera non
solū Ethnici, sed et nostri Theologi inter-
dum vocant miracula, vel quia verorum mira-
culorum sunt simillima, vel estimatione homi-
num, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmo-
dum facta sint intelligere possunt, non naturæ,
sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè
nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimi-

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt sancti: namq; Magi Pharaonis similiter vt Moses, & virgas suas vertunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnam ranarum vim subito producerunt. Sanant interdum Magi agrotos, & Demones ex corporibus hominum eijciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit vt Magorū opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declarandæ probandæq; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tantquam veris diuinæ potentia sigillis obsignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustentetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi. Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusuē notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

*Quid sit
miraculum.*

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolute, nepe cōparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potētia & sapiētia cōparatione, miraculum dici queat. Nam miraculū alicui dicitur, q̄ eius & facultatē & intelligētiā excedit: Deus autē nihil est qđ admirari possit, quippe cum & causas omniū quæ sunt, optime nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi.

Prou. 8. oīa. Nā qui per ludū & iocum (vt est in Prouerbijs Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculū esse queat? cum vt est apud Esaia cap. 40. & in libro Sapientia, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis

orbis apud ipsum sit tanquam gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane, & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum, qui quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maxime admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum, & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Architæ, & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed uerè ac propriè miraculum dicitur, opus quod ideo uerè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ uim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodem loco, & sic permeent, vel ut corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit: potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco; & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo, uel in ordine, uel in alia quapiam circumstantia, alijsve rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit: Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, verum non subito, nec absque medicina: potest

Tres gradus uero miraculorum.

D +

Ma-

Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno
 producere serpentem, verum non immediate:
 atque hic est infimus miraculorum gradus & lo-
 cus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne
 obscurè dicta sint, quare quò melius intelligen-
 tur, latius explicabuntur. Dæmonum & Mago-
 rum miracula non vera, differunt à veris mira-
 culis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis,
 à seruis Dei facta legimus, his quinque modis,
 Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum
 qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo facien-
 di, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum
 (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim
 exuperent, solius Dei potestate possunt effici:
 nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri
 videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed
 Dei cuius sunt administri & tanquam instrumē-
 ta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute
 quarundam rerum naturalium quibus vtuntur
 occultè, vel opera Dæmonum, qui clàm Magis
 auxiliantur. Vera miracula licet interdum faci-
 ant etiam homines mali, rarò tamen, nec nisi ad
 confirmationem veritatis, & diuinæ uirtutis de-
 clarificationem: ferè autem magi homines sunt fla-
 gitiosi & malefici, quos proinde diuinis huma-
 nisque legibus consulere & adire prohibemur.
 Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica
 & simulata, & ideo nec diuturna, vel sunt perni-
 ciosa, vel inutilia: vera autem miracula, sunt ope-
 ra solida & vera, utilissima hominibus, & non
 nisi magna aliqua necessitate & utilitate facta.
 Magi, opera sua faciunt vel per causas natura-
 les, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præsti-
 gijs,

*Quinque
 differentiæ
 verorum
 miraculo-
 rum à fal-
 sis & simu-
 latis.*

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis, vel nihil, vel absurda significantibus, alijsque superstitionis caeremonijs, miscentque sacra profanis: namque nonnulla verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitionibus foedant & contaminant. Docent enim ea dici debere sub certo quodam constellationum situ, certoque loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent uanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua lauare faciem, radere capillos, hac, vel illa veste indui. Sed quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mittunt, eoque libamina quædam consecrant, nomina quorundam demonum vsurpant, quibusdam animalibus familiariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Demonibus sacrificant, nomen & fidem Christi abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitionosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiam exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, uel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Demones vel magi faciant illa sua miracula, non est obscurum, nimirum uel lucri, vel gloriæ & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes, vel ut veritatem perueriant & falsitatem

rem hominibus persuadeāt; vel ad patranda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, nō sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt Deum honorent, Ecclesiam ædificent, hominesq. nō solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis nam torque virtutis, non erit ei difficilè vera miracula a falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & Chisti doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto Dei iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaq. dogmata, pijs verisq. repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thessal. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis nō receperunt, vt salui fierent, his. n. mittet Deus operationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur oēs qui non crediderunt veritati, sed cōsenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QUOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandā execrandamq. existimemus, & ne hoc institutæ tracta-

tractationi desit, uel tantum indicare conuenit.

Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait & ex aqua, & ex sphaeris, & ex aëre, & stel-

Varia species Magia.

la, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea umbram, inferorumq; colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsq; sacris ceremonijs, bonos ac beneficos demones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ supradicti scriptores miris laudibus in coelum effecerunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & cōsulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia uero, quia sit diuinationo ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Demonum, scilicet beneficorum ad aliquod bonum

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyane predictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrū, Pharmacia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibita mira facit: Altera est non naturalis, quæ Demonum inuocatione & ope utitur ad operandum. Hæc in Treurgiam & Goëtiam & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalem diximus, partim est physica, cuius nomine medicinâ et cōplectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, versatur; partim est Mathematica, cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra commemorauimus. Rursus Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim hæt veros & naturales effectus altera simulatos tantum, nec tales reuera quales videntur: hæc vno vocabulo Præstigiariæ appellamus, suis enim præstigijs adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quod non sunt, & non videre quæ sunt idque vel interuen.

ternentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edic panem, uidetur farinam spuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videntur gladij vorari, ingens vis euomi acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatorum miri sunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumq; partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obrutam spectantium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusq; sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

MAGIAE porrò Naturali, quidā duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellat, quæ certas quasdam imagines & figuras, annullos, figilla, statuas & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, coelestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosq; miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modo a christiana veritate & pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè remota. Virtus enim coelestis per se vniuersalis est & indeterminata

*Contra
Magiam
Astronomicam.*

nata ad hunc vel alium quemlibet effectū producendum, determinatur autem per causas naturales particulares: Illæ autem imagines & figuræ astronomicæ, non sunt causæ naturales, nec habent vim, aut efficiendi quippiā, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde coelum naturaliter operatur; illæ autem imagines sunt ingenio & artificio hominū inuētæ, & pro eorum arbitrio adhibitæ; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, non potest in se recipere immediatè formam equi vel leonis: nec vitrum aut aurum formam plantæ: multo igitur minus huiusmodi materiæ, propterea quod ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum coelo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundum naturam, vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales si ne ipsis figuris nō sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatæ autem & adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ? His accedit, quod insignia uisu effectūq; fidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quàm uniuersa terra, quomodo igitur influxus illorum ad unam imagunculam astronomicam restringitur, ut non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi

iufmodi. Magia astronomica proficifcitur; & fi quis fortè cernitur aliquando, is non earū imaginum aut fiderum potentia, fed occulta doemonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficifcitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SE D venio ad Cabalisticam, quam Philofophi quidam Iudeorum, & de noftris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis ftudiofi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & folidas difcendi audiores, affirmant scientiā effe Mofi primū à Deo in monte Syna traditam; deinde non quidem literarum monumentis, fed orete, nus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionem & receptionem, pofteris traditam, adhuc fuiffe conferuatam: ideoq; dictam effe cabala, quod verbū Hebraicè idem fonat quod Latinè recipio; nimirum eam doctrinam pofteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; custodiebant; quæ etiam ratione ferunt veteres, difciplinam Pythagoricam multis fæculis effe conferuatam. Complectitur autem hæc Magia Cabaliftica vniuerfam Philofophiā, diuinam & humanam, necnon & naturalem: omniumq; rerum doctrinam myfticè ac symbolicè cōtinet, nō eam, more aliarum humanarum difciplinarum, rationibus & argumentis difputationibusq; tractans, fed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in ea fingulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices,

*Exo. 4. &
seq.*

Gen. 2.

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatricē doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Moſen prodigia illa fecisse in Aegypto, & in deserto; hac Iosue, Eliam, Eliseū, Isaiam, Danielelem, Samuelem tot tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur; quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentię expers non fuit VViclef, qui ut memorat Thomas VValdenſis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentię Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, eiusq; omnia iussa fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius sententię doctam copiosamq; refutationem lege apud ipsum VValdenſem.

Refellitur Cabalistica ars.

VERVM adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, ut nihil equè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquādo eam probari, & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter ut hominum monstra quædam, & portenta è quibus eiusmodi

eiusmodi opinionum cōmentā & deliramenta
 proficiscuntur. Principiō, nonne incredibile
 est, Solem & Lunam, & cætera alia, elementa
 item & stirpes cū ratione careant, diuinam il-
 lam vim quæ latet in vocibus Hebræis sentire,
 eaq; sic affici & permoueri, vt homini pro eius
 arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim,
 vel omnes res naturales, vel certè animates aut
 homines; num ideo eiusmodi nominum appel-
 latione eas continuo moueri necesse est? Si quis
 mihi proponeret nomen, totam meam substan-
 tiam omnesq; proprietates perfectissimè decla-
 rās, num eo nomine appellatus ab illo, coge-
 rer eius imperio obsequi, & quæcunque ille vel-
 let, facere? Si reconditissimā illā vim & effica-
 ciam vocum hebræarum quam iactant Cabali-
 stæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi
 quia illa eadem ante sunt initiati, quomodo eā
 agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratio-
 ne modo sed etiam sensu carentia? Cur tri-
 buunt tantam vim vocibus & characteribus he-
 brææ linguæ, quam omnium vetustissimam &
 primā ferunt, cum certè constet alios esse cha-
 racteres hebræos qui nunc extant, quàm qui o-
 lim fuerant ante captiuitatem Babylonicam?
 quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato
 affirmate scribit. Cerium, inquit, est, Esdram
 post captam Hierosolymam, & restorationem
 templi sub Zorobabele, alias literas reperisse,
 quibus nunc utimur, cum ad illud vsque tem-
 pus idem Samaritanorum & Hebræorum cha-
 racteres fuerint. Nec verum est, in lingua he-
 bræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-
 ras,

E

ras,

ras, infimasq; differentias & proprietates expriment, nec in declarandis rebus vberior est aut significatior hebraea lingua quam graeca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quam specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebraeis per se sumptis, plura maiora latent mysteria, quam vel in Graecis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moyfes & Aaron per virgam eis a Deo traditam plurima maximaq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunae, cum dixisset: *Iosua 10. Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallē Aialon. Stetitq; Sol in medio Celi, & non festinauit occumbere spatio vnus diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obediēte Dño voci hominis et pugnate pro Israel.* Narrantur et Samuelis, Eliae, Elisaei & Danielis miracula, nec tamen vsquā de istis Cabalisticis mysterijs ulla mentio aut verbum fit, si tanta est Cabalisticae Magiae uis & potestas, vt coelis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq; naturā cōmueret, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistsae, eius artis peritisimi, talia nunquam patrarunt, uel etiam nūc patrare possunt? Certē Philosophi Iudaeorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimae seruitutis, quo miseriam mille & quingentis annis oppressi tenebantur, uti debuissent.

CAPVT

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nō nihil dicamus, ut qualis quantaue sit eius uis, uel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima, uel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè uixerunt, aut uiolenta morte de uita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaue manifestare docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium, nam cum de prauis, & fallacibus demonibus dixisset, mox subdit hæc de animabus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ uicijs opplentæ è corpore migrarunt; conflantur enim etiam tunc, iræ, & concupiscentiæ, perturbationibus, & in naturam conuersæ demonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias se uertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo recondunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Præua, inquit, anima quæ corpus suum uiolenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se ad-mouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquā uisæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes, animas à positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium in-

*Porphy-
rius de re
uocatione
animarū
ex infer-
ris.*

sinuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutiētes, veluti ceruorum vel talpæ, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vnâ cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porhyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythonis sam representatus est Sauli.

MAGNAM sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecisseque, vt Sauli de euentu impendentis belli cōsulerent, quæ mox ei euentura erant prænūciaret. Et quidem Beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Demon specie, & figura Samuelis, propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem, & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quòd illum habitu, specie, & auctoritate repræsentaret. Non enim rarò tum in cōmuni hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerū imagines, & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ullam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ scripturæ, capite secundo, & in libro Quæstionum veteris, & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine Beati Augustini in eius Operibus numerantur. Ter-
tullianus

tullianus in libro De Anima, non solū hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant; & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem ut animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanæ transfigureretur 2. *Cor.* in angelum lucis, nedum in hominem lucis, et II. Deum se asseueraturus, signa q; portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijs q; proxime consequentibus, apertè docet, non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæ quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idem q; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed ut Lyrano & Tostato, & nifallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidē Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; ut impius rex, quæ post mortē supplicia suæ im-

pieratū debita passurus erat, iam tum acerbissi-
 mo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc pro-
 bandum aut persuadendum opus est testimo-
 nijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura
 perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiasti-
 ci. cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel,*
& notum fecit regi, & ostendit illi finem vi-
tæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in
prophetia, delere impietatem gentis. Et sanè B.
 Augustinus libro illo De cura pro mortuis agē-
 da, & S. Thomas secunda secundæ, non obscure
 significant, si liber Ecclesiastici tāquā sacer & ca-
 nonicus recipiatur, necessariò sentiendū esse, ve-
 rū Samuelē apparuisse Sauli. Loquuntur autem
 illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesia-
 stici, non quod non eum pro sacro & canonico
 haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt
 & reponūt inter libros Canonicos, & quidā Ca-
 tholicorū olim, de eius auctoritate dubitarunt.
 Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate,
 sic nec de vero Samuele Sauli post mortem pro-
 phetante, dubitare licet. Nec obstat huic senten-
 tiæ. quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras*
tu & filij tui mecum eritis; cū certum sit diuer-
 sas esse sedes post mortem, bonorum & impio-
 rū, & in Euāgelio legatur Abraā dixisse illi epu-
 loni, inter se, & ipsum, maximum & intransibi-
 le chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat
 Nam illa verba Samuelis, vt benè interpretatur
 S. Augustinus respondens ad tertiam quæstio-
 nem Simpliciani; non ad æqualitatem foelicitat-
 is, sed ad similem conditionem mortis referri
 debent;

Luca 16.

debent: vt sit sensus; Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & vsque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quā mali, apud inferos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.

SE D redeo ad Necromantiā, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum viuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolescentibus nobis, inquit, visus Appion grāmaticæ artis, prodidit Cynocephaliā herbam, quæ in Aegypto vocaretur Osyrites, diuinam non in viuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse vmbas ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in Spherā edidit, nominat librū qui olim extabat, & inscribebatur SCRIPTVRA CHAM; opus magicæ ac maleficę impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. 11.

*Antiqua
Necrom
tia vsus.*

Odyssæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit, ut Thyresiam de reliquo itinere suo confunderet, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Thesprotiû in Epiro Orpheus celebre fecit, in eò Manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos.

*Si potuit Manes accersere cōiugis Orpheus,
Treiçia fretus cythara fidibusque canoris.*

Apud Lucanû Erictone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsaliciæ pugne denunciât. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromâtas, à quibus occulta & futura sciscitari vñtatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 1. citat Apuleium affirmantem animas hominum doemones esse, & ex hominib. fieri Lares, si meriti boni sunt; Lemures autem aut laruas, si malis, qui nullis bonis sedibus in terra vagatione puniuntur, inane terriculamentum bonis hominibus, exterum noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuique sortitio buenerit, vtrum lar sit an larua, Manes deos nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur, ut oracula reddant, ut in Boeotia Amphiaræus, in Africa Mopsus, in Aegypto Osiris, alius alibi gentium, Aesculapius vbique. Hec ex Apuleio: quem ibi Aug. verè grauiterq. refellit. Et apud Terrentianû in lib. De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansuetando captare, Eraclides scribit, Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa obnoctare, Nicander affirmat.

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte *Confuta-*
Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fal- *tur Necro-*
laces esse non est dubitandum: plerasque enim *mantia.*
ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse comper-
tum est Si quæ aut reuera contigerunt, in his exi-
stimandum est, non animas defunctorum appa-
ruisse viuis, sed ipsos Doemones tales se ostēdis-
se Necromantis, vel eos consulentibus, tales in-
quam, habitu, specie, ætate, voce, & affectu, qua-
les fuerant olim mortui, cū inter viuos versaren-
tur. Hanc ego opinionem vt proculdubio veram
putem, rationibus testimonijsque & experimē-
tis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infir-
ma sit ea, qua Sanctus Thomas prima parte q. *Argumen-*
117. art. 4. hoc ipsum confirmat. Non potest, in- *tatio B.*
quit, anima separata, naturali virtute sua, moue- *Thome cō-*
re aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma *tra Necro-*
humani corporis, non habet vim mouendi se- *mātiā.*
cundum locum, nisi corpus quod informat & vi-
uificat: nam etiam cum est vnita corpori, si sit
aliquod membrum mortificatum, non obedit
animæ ad motum localem. Quare animæ defun-
ctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad
viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non
habent vim & imperium in animas defuncto-
rum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in Purga-
torio; non enim conuenit aut decet animas san-
ctorum, impijs Necromantarum artibus subia-
cere: neque in animas quæ sunt in inferno; nam
cum illuc sint à Deo tanquam in carcerem de-
trusæ, vt æternas scelerum suorum poenas luât,

E 5 nulla

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei manda-
 to egredi: non est autem credibile, Deum id cō-
 cessurum Necromātis, per quos Dæmon fatagit
 mortales decipere, & à veri dei cultu auertere:
 sic enim Deus artem Necromanticam & per se
 infamē, & toties à se in sacris literis reprobata,
 extremo quæ mortis supplicio condemnata, non
 solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud
 mortales dignam redderet. Profecto, si cui mor-
 tuorum reditus ad viuos concedendus fuit, vi-
 debatur concedendus diuiti illi, cuius mentio
 fit apud Lucam c. 16. qui obnixè rogabat Abraā,
 vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mī-
 teret ad amicos cognatosque suos monendos,
 vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni
 poenas euaderent, nec tamen ei concessum est.
 Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio,
 nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus
 Gregorius in quarto libro Dialogorum nōnul-
 lis, & quidem certis probat exemplis. Nec equi-
 dem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum,
 vel aliorum Sanctorum, descendere in terras
 hominibus eorum auxilium implorantibus,
 opem, & solatium laturas: id enim confirmat B.
 Augustinus in lib. De cura pro mortuis agen-
 da, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quē
 ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris opugna-
 rentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augu-
 stinus, se non incertis rumoribus, sed certis te-
 stibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed
 aio animas mortuorum, cum apparent viuis, nō
 id facere sua voluntate & arbitratu, nec natu-
 rali potestate, multoque minus vi & potētia ar-
 tis

his Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicauimus: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singularis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quælibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsumunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

*Augusti-
ni obser-
uanda sen-
tentia.*

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, ubi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque uerbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Demones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & dii mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Demones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescens (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdum Demon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum

*Notabilis
Tertullia-
ni senten-
tia.*

dum gladiatorem vel bestiarium, sicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Doemon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operator planè, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorem mentis aciem excæcare, per facile est: Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscantis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatorem dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moyse, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poëtarum: nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora animas repræsentat, solida & contræstabili & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum, & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Genti-

*Cur Dæmones si-
mulent.*

Gentilium animis hominum inferat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligì non dubitant, libentius, & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putant. Adhæc sic facit, ut homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, uel posse quælibet se in corpora induere, uel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant, & colant; vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

H V G O Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, c. 5. numerosius, & enucleatius eadem qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magiæ repertor primus

animas
demor-
tuorum

Varia species
Magia secundum
Hugonem.

primus creditur Zoroastres rex Bactrianorum:
 quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filiū
 Noe, sed nomine mutato, hūc postea Ninus rex
 Assyriorum bello victum interfecit, eiusq; co-
 dices artibus maleficiorum plenos igne crema-
 ri fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso,
 quod vsque ad bis, & vices centum millia ver-
 suum eius de arte magica ab ipso dictata, libri
 eius vsque ad posteritatis memoriam traduxe-
 runt. Hanc artem postea Democritus ampliauit
 tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ in-
 signis habebatur. Magia, in Philosophia non re-
 cipitur, sed est extrinsecus falsa professione, om-
 nis iniquitatis, & malitiæ magistra, de uero mē-
 tiens: & veraciter lædens animos, seducit à reli-
 gione diuina, culturam Demonum suadet, mo-
 rum corruptionem ingerit, & ad omne scelus
 ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc gene-
 raliter accepta, quinque complectitur genera
 maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinatio-
 nem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Ma-
 leficia, Præstigia. Mantice autem quinque con-
 tinet species sub se: Primam, Necromanciam,
 qđ interpretatur Diuinitio in mortuis. νεκρος
 enim Græcè, id est, mortuus Latine: & νεκρὸν
 cadauer dicitur, unde est diuinitio quæ fit per
 sacrificium sanguinis humani quem Dæmones
 sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est
 Geomantia, id est, Diuinitio in terra. Tertia,
 Hydromantia, id est, Diuinitio in aqua. Quarta,
 est Aerimantia, id est, Diuinitio in aere. Quinta,
 est Diuinitio in igne, quæ dicitur Pyromantia.
 Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diui-
 natio

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem,
 Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum
 videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad
 aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem, Ma-
 thematica diuiditur in tres species, in Aruspici-
 nam, in Augurium, in Horoscopicam, Haruspi-
 ces sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum
 inspectores, qui obseruant tempora in rebus a-
 gendis, vel haruspices quasi haras inspicientes,
 qui in extis & fibris sacrificiorum futura confi-
 derant. Augurium vel auspicium aliquando ad
 oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi
 auispicium, quia in motu & volatu auium atten-
 ditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dici-
 tur augurium, quasi garritus aurium, quia aure
 percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio
 dicitur, est, quando in stellis facta hominū quæ-
 runtur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuita-
 tes obseruant, qui olim specialiter Magi nuncu-
 pabantur, de quibus in Euangelio legimus. Sor-
 tilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærunt.
 Malefici sunt, qui per incantationes dæmonia-
 cas siue ligaturas, vel alia execrabilia remedio-
 rum genera, cooperatione Dæmonum atq. in-
 structu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quan-
 do per phantasticas illusiones circa rerum im-
 mutationē sensibus humanis arte dæmoniaca
 illuditur. Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub
 Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomā-
 tia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub
 Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium,
 Horoscopia. Postea tres aliæ, id est, Sortilegium,
 Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mer-
 curius

curius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Haruspicinam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum a Persis venit. Haecenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM verum aurum fieri possit ab Alchymistis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchymistis potest effici, haud dubie chymica facultas vna de praecipuis Magiae partibus censenda est; nimirum tale opus Magiae, tum propter vim & potetiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem utilitatis; optatissimū

Scaliger atque gratissimum mortalibus accideret. Audiatur *Car* lecto quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de re scriptum reliquerit. Triplex est, inquit, *danū ex-* Magia; vna hic infima & nostras, sanè & foeda *ercitat.* & sordida cū cantiunculis, cadaueribus, & funibus suspendiosorum: quae si quis atrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit *327.*

Smerdes colluies impolitorum. At Magus apud Persas, *Magus ē-* nihil aliud quàm sapientem sonat: sed propter *uasit re-* Smerdis prodicionem & perfidiam, nomen Magorū infensum diu fuit. Hac Magia Dominum Iesum fuisse promissum regem, cognouerunt *gnū Per-* Magi, qui ad eum adorandum longinquis è regionibus profecti sunt. E Syrorū libris haec de *sarum.* Icripsimus. Aiunt Magiae & transmutoriae artis *Herodo-* *tus lib. 3.* *o Iusti-* *nus lib. 3.* *Matt. 2.*

tis

tis vires, vias, & fines esse perquā similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ ordine fieri videntur, exercent. Chimistæ suum opus nominant fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem opignorant naturam. Sic eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, utrū non modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atq; ordine tantum modoq; naturali aurum generari queat, verum etiam per artificialem viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum usquequaque aurum, & tale omnino, quale est naturale, possit effici.

DVPLEX circa hanc quæstionem Philosophorum est sententia: multi negant, quidam vero aiunt. Nos primo loco aliorū sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similis vero iudicemus, breuissime indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA

eorum qui negant verum aurum posse fieri ab Alchimistis.

AVICENNA in quibusdā suis commentarijs in libros Meteororū, ut refert Aegina. dius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciant artifices Alchimix, species metallorum mutari non posse, quamuis

F similia

similia illis fieri possint; & quamuis Alchimis-
te queant tingere ipsum æs colore quo volūt, do-
nec sit multū simile auro, & abstergere immu-
dicias plumbi, ita vt uideatur argentum, sem-
per tamen secundum substantiam manebūt æs
& plumbum.

Auerroes

AVERROES in Paraphrasi super primū
librū de Generatione animalium, explanando
primum caput, in eandem sententiam hæc scri-
bit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale
valde simile naturali, tanta poterit esse similitu-
do; quod existimabitur esse idē specie, & si ars
Alchimie habet esse, hoc est, quod potest fieri
in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent
mures ex putri materia ad mures ex semine, in-
ter eos enim est tanta similitudo, vt quamuis re-
uera inuicem differant species, tamen vulgo pu-
tentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum al-
chimisticum se habere ad verum & naturale
aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba pau-
lò infrà memorabuntur initio capitis proxime
sequentis.

B. Thom.

S. Thomas in secunda secundæ conditiona-
liter loquens de auro alchimico quæst. 77. art.
2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchi-
mistis, non sit verum & tale, quale fit à natura,
eius venditionem pro vero fraudulentam &
iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab
Alchimis, id licite pro vero auro vendi pos-
se, nihil enim prohibere, artem vtendo causis
naturalibus naturales & ueros effectus produ-
cere. Sed quid ipse simpliciter & absolutè senti-
ret de auro alchimico, satis perspicuè declara-
uit

uit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. artic. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidē ars p virtutes naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quædam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tertio Quodlibeto quæst. *Aegidius*
 3. affirmat Alchimistas posse quidē facere metallum aliquod quod tantum constet ex permutatione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sepè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum, tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porro existimat Aegidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo, & falsum pro ve-

*Aegidius
negat au-
rum chi-
micum li-
cite ven-
di posse &
vera.*

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhi-
betur aurum ad confortandum cor, & morbos
quosdam profligandos; maximum autem peri-
culum esset, ne aurum Alchimisticum propter
diuersam rationem constitutionis, nimium læ-
deret complexionem humani corporis, eiq; in-
signe aliquod detrimentum afferret. Quod autē
verum aurum confici nequeat, Aegidius ita pro-
bat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoq;
genere entium, quādam illius generis esse per-
fecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem
generationem esse determinatam tam secun-
dum principium actiuum, & secundum mate-
riam, quā secundum locum in quo fit: Im-
perfectorum autem minimè: Exempli causa, in
genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se
habent natura, ut equus non generetur nisi ab
equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra
matricem; at mures possunt generari ex semi-
ne, & sine semine, intra matricem, & extra.
Idem perspicitur in plantis; idemque similiter
contingit in elementis, nam purus ignis elemē-
talis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in
suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ, ergo
similiter etiam eueniet in metallis, quare cum
aurum sit perfectissimum omnium metallorū,
habebit determinatum agens, & materiam, &
locum naturalem, & propriam venam quæ latet
intra sinum, & ventrem terræ, extra quem lo-
cū, aurum nullo modo confici possit. Neque
ualet illud, quod posset afferri contra hoc quod
diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectio-
res auro, possunt generari extra matricē, multo
magis

magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exo *Exod. 7.* do, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadē ratione probari posset, cū mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectiūs alio simpliciter, esse perfectiūs illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectiūs aliquo animali, sed tantum secundum quid. Hæc ex Aegidio.

CONCILIATOR in differentia 209. sic *Conciliator.* ait: Metallū non potest fieri per artē, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutatiōnē in accidentibus, non autē in substantiis; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, vnde Commentator tertio De anima, ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, vt v. g. Alchimia, etsi talis ars cōstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quā artis humanę sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia, & materiam, cū tēpore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut inde nouum constituatur metallum. Quod si apparen- ter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere con-
fortandi

fortandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

Non esse materiã omnium metallorum sulphur & argẽtum viuum.

QVIDAM rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiã subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimię, nullũ esse: ex quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Et enim Alchimiſtæ putant materiam omniũ metallorum esse sulphur & argẽtũ viuum, quam obrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanẽ vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurũ & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indicia auri vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis, & cõsiderandis venis, locisq; metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. quare falsa est opinio Alchimiſtarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurũ: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimiſtis, licet simillimum videatur uero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari

dicari potest, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in urinam, amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum sphaeram exigua ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non comminuebatur, sed resilliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chemicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, cælare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exemplum vero fallacis Alchimie vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiam hæc subiungit: aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores transmutare, nemo non optare debet, ut sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilior est scire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad usum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora; ad usum tincturæ, colores, materiae vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel ut fiat, quod maximum est; vel ut purgentur, vel ut perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub

Cardanus.

Inuenta & opera artis chemicæ.

*Utilitates
artis chi-
mica.*

iudice lis est an fieri possit; secundum & tertiū, fermè inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verū aurū, quatuor tamen præstat magnas utilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum æri, & æs auro & argento, id quæ clarius apparet in gemmis. Secūda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quæ superflua sunt, vt sua absumēdo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quæ aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus viles & lucrosas ijs quæ ab Alchymistis tam anxie quærentur & ambitiosè promittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chemicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

DECLARATVR OPINIO EORVM
qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimie quæstionem pertractans, primum exponit sententiā *Opinio* Auicennæ, quæ fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimie species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod uoluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hassem Philosophum præcipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quàm peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, ut digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & nature & artis, sed illius effectiuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant, deinde deducunt virtutes elementares, & cœlestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo ut diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, ut non excedat virtutem se mouentem & infor-

*Sententia
Alberti
Magni.*

mantem quæ est in metallis: huic enim coelestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamē. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpēs vnum, à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorū, quæ in materia insunt, alterius speciē inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior est illa quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquā sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

*Quinque
rationes p
Alchimi-
sis.*

Q V I D A M Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurū, his rationibus.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, ut aurum & argentum : quædam cocta sed impura, ut æs, ac ferrum : quædam cruda & impura, ut utrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possint, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum, ubi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumquæ causarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia fiant. Supponit autem omnia metalla constare sulphure & argento uiuo; quæcumque uerosimilia sunt, facile inuicem transmutantur, eoq; magis, quod natura uidetur semper perfectissimum intendere in omni genere, uelut aurum; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur. Postea, si ars auctore Arist. in. 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoq; ex sulphure & argento uiuo, aurum argentumq; perficiat, cur non etiã idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent secundum naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes sed easdem, in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut foetus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas,

stinctas, sed quas illud habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere; easdem habent hæc, sed viciatas & imminutas, nō enim ita splendent, non sunt adeo grauias, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, non tam tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducī queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimis afferrī possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autē ranæ perfectiores auro, & ut animalia perfecta, non solum partium similarium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatam semiuiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuenculo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex exilatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Asinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aquæ, quibusdam in locis conuertuntur in lapides: aër concussus inter duriora corpora, repenti transit in ignē, fumus metallorū, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri possunt, atq; adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videat, posse ab Alchimis verū aurū cōfisci? Hæc ille disputat pro Alchimis.

Antonius ANTONIVS Miradulanus, Philosophus
Mirandus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis do-
lanus. ctrina excellenter versatus, in illo suo opere
 quod

quod scripsit de Euerfione singularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimistis sententiam pronunciat. Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita ut fiat eadem materia: sicut non solum à natura sed etiam ab arte animalia, ut scorpiones generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillime impediri possunt, idcirco non uidetur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit utilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam reducti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam affecti sunt, quod hæc ars pollicetur, vel certe raro, & parum, ita ut sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissime propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATUR BREVITER

opinio auctoris.

NOBIS autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re ualde probabilia dici, & firmari posse, unum est, nullâ esse

ratio-

*Snia au
floris de
auro al
chimistæ
co.*

rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstratur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibile. Cur enim putetur impossibile? An quia nihil eorum, quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (ut volebat Aegidius) nihil eorum, quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solùm ab agente suo naturali? Verum si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cum autem nullam huius rei probationem afferat: quæ facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris coelestis, aurum uerò chemicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter se differant, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem coelestem & igneum specie inuicem distingui: cum enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cum ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cum se inuicem intendunt atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, ut ea ratione qua colores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quòd calor coelestis propter ordinatum, coeli

Calor coelestis, & elementaris non differunt specie.

coeli motum, est valde temperatus & accommodatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur sanitaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficietur, profectò vt calor igneus talis propemodum euadat, qualis est coelestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore coelesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplina-
rum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Aegypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornace imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere; subit atq; exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Quorum multas centurias in fornicu superiore planitie disponunt: statis diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent, modiolum statuunt sine fundo: quem vt implerunt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant,

Animalia generari posse solo calore ignis, argumentum Iulij Scaligeri.

Ex auripigmento, scilicet Plinio, fieri verum aurum.

negat. Hæc Scaliger. Cæterum posse ex alijs metallis verè aurum effici, probari argumento & experimèto posset auripigmentum, ex quo perfectum aurum posse fieri, testis est Plinius, qui rem non principis temporibus sed sua ætate factam testatamque commemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi est etiã una ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo. Inuitaueratque spes Caium principem avidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, ut detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ 100. permutarentur: nec postea tentatum ab ullo est. Sic Plinius.

Cur non videatur esse vera ars Alchimia.

ALTERVM verò, quod eadè de re probabilissime potest asseri, illud est, chemicam rationem efficiendi verum aurum non quidem physice, sed moraliter ut aiunt, loquendo, vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri, non propter ullam rationem philosophicam quæ adhuc ab ullo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experienciã quæ in rebus naturalibus, moralibus atq; artificialibus, summi argumenti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cum plurimi in chemicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectum acerrimis studiis atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter unum aut alterum probatis proditum historiis, quem liquido constet verum aurum & omni ex parte proba-

LIBER PRIMVS. 91

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effectio auri per artem chemicam est possibilis, cur ea cum tam diu & tam multum optata, quæ sita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & usitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per solerriam & industriam humanam, iam pridem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facillè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèque cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaque comprobatis, vel transuersum (ut aiunt) digitum discedit, sed et apud quemcumque hominem sanæ mentis rectique iudicii plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur sibi primum non faciunt tantum auri, ut nulli iusegeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opibus exhaustis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamque famem explere cupiant.

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero cerroque confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs reb. quas superius

G

ex

*Non esse
permittē
d. in Re-
publica v
sum Al-
chimia.*

ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectiōem veri auri quam illa proficitur atque in primis pollicetur, vanam esse, noxiam, ac perniciosam Reipublicæ. Primo, Quia aut nunquam, aut rarissimè præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, ut multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; unde rectè quidā ait, Alchimistas non efficere aurum, sed absumere; non implere crumenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurū falsamq; monetā, atq. falsas gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumq; societas magnum caperet detrimentum. Postremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandū & roborandū cor: aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non utiq. habebit eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutes humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter posse disputari.

CAPUT XII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET
ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius quæ diximus non esse naturalem, variè tradunt scriptores. Philo libro De specialibus legibus

centet

LIBER PRIMVS.

23

cenſet ex vera, & naturali Magia adulterata, & corrupta, natâ eſſe fallacem, & quæ uulgo propriè dicitur Magia, ita ſcribens: Ex hac adulterata, & deprauata, deſcédunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumq; ſtudia, mulierum, mancipiorumq; nequiſſimorum expiationes, & luſtrationes profitetium, mutationesq; amoris in odiũ, aut ex aduerſo in amorem odij, per quaſdam paſſiones amatorias, & incantamenta idonea: at que his dolis circumueniunt homines, & ingentium malorum atque ruinarum ſunt cauſæ, non priuatis modò hominibus aut familijs, ſed ciuitatibus, regnis, & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Moſaica, grauiffimis propoſitis poenis prohibentur. Hæc Philo. Vetus tamen opinio eſt plurimorum ſcriptorũ probata conſenſu, principem huius Magiæ doctorem, & quaſi parentem fuiſſe Zoroaſtrẽ, vel Perſam, ut Plinius, & Diogenes Laertius uocant: vel Baſtrianum, ut Diodorus Siculus, & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo ſcribit: Sine dubio in Oriente orta eſt Magia, in Perſide à Zoroaſtre, ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroaſtrem hunc, ſex millibus annorũ ante Platonis mortem fuiſſe prodidit: ſic & Ariſtoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentiffimè ſcripſit, & vices centum millia uerſuum à Zoroaſtre condita, indicibus quoq; voluminum eius poſitis explanauit, præceptorem à quo inſtitutus eſt Zoroaſter, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroaſtre mira alijs locis ſcribit

*Philo de
origine
Magia.*

*Zoroa-
ſtres Ma-
gia parẽs.*

G 2 bit

Plin. lib.
7.

bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortaliū eodem quo natus est die risisse, cerebrumque ita ei palpirasse, ut impositam repelleret manū, futuræ præfagia scientiæ, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caseo vixisse ita temperato, ut vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magicæ facit Zoroastrem: idemq; sentit B. Augustinus lib. 2. 1. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticè enarrans historiam libri Geneseos, cap. 3. 9. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterū per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verū de antiquitate Zoroastris non conuenit inter scriptores; nam Eudoxus, & Aristoteles, ut ex Plinio retulimus, uolunt eum antiquiorem fuisse Platone sex millibus annorum,

Chā idē
qui 'Zoro-
aster.

Hermip-

Hermippus autem vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonius libro De disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorē; è contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorē eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad primā Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum vsque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam cōputationem, à Nino & Zoroastre vsq; ad primā Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonagintaquatuor. Bellū porro Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinē illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastri, vel esse fabulosam, vel annos illos nō quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cēsendos. Nec dissimile fuit eodē in loco Plinij quippe qui ait Moysem multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-

*Laërtius
initio Opæ
vis.*

astre; cum subtilissima Chronologia ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Moyse priorem fuisse Zoroastrem.

*Cassiani
de origi-
ne Ma-
gia opinio
Gen. 6.*

APVD Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permitti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Doemonis deriuauit; curiosasq; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuium non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, easq; artes, cum in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diuersorum metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumperentur iniuria, & durissimis lapidibus, qui vim ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluuium peracto, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitie seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ange-

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, a quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sane primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo coepisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq. hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad veritum pomum maximo sui suæq. totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cum ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendaciū, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendaciū.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Doemones, confirmat, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in

Prima oratio Magicarum artium à Doemone.

Lactantius.

*Præclara
Cypriani
sententia.*

eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Doemone profectas esse ostendit quàm Cyprianus in libro de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt hi afflatu suo vaturn pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos laceffunt, vt ad culcum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hæc est de illis medella, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis studium est à Deo homines auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum sint ipsi pœnales, quærunt sibi ad pœnam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per Deum vnũ à nobis, statim cedunt, & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniãt, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, put fides patiẽtis adiuuat, aut gratia curantis adspirat. Hinc vulgus in odiũ nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiãt homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare nõ possint. Hęc Cyprianus.

SED

SED ne christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiã testes Philosophos Græcorum, & quidem nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptijs antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonium & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorũ mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verũ nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quàm ab ipsis Dæmonibus discere potuissent? Neque putes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam, verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omninò nihil est, quod ab ipsis dijs homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demon-

Porphyrius
us.

strat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsque primordijs, Magicæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clare ostendit, iam tēpore Moysis, hoc est, plus quam trecentis annis ante bellū Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentem, & sapientia & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate & existimatione floruisse, vtpote qui se Moyse opponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam

Exod. 7. operantes. Nec Deus per Moysen tam graues poenas aduersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porro circa belli Troiani tempora claram fuisse Magicæ famam, non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus, adedò vt rotum opus non aliunde constet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtrique & inferorum, euocatione hoc solùm agi. Deinde apud Thessalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthanes Xerxem Regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut semina artis portentosa sparsit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo sententiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit,

fuit Is autem quem dixi Pythagoras, & post eū Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quā peregrinationibus susceptis, hanc reuerſi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum ſuiſq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc eſt, circa Peloponeſiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentefimū, eam illustrauit. Multis poſt hos ſæculis, Apoſtolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnoſophiſtas Aethiopum, Teſpion Magiæ exiſtimatione illuſtres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simō Magnus.* propter hanc artem multum claruiſſe, omnis loquitur Eccleſiaſtica hiſtoria. Is Apoſtolorum æmulus, non apud Samaritas modo, ſed apud *Actor. 1.* Romanorum quoque principes, ad magicas eius præſtigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum ſoboles prognata, & ſub Chriſtiano nomine magicas artes profeſſa, religionē & diſciplinam chriſtianā apud ignaros, infamem & odioſam fecit. Verū omnes ante ſe poſtq; eius artis famæ celebres, longè ſuperauit Apollonius Tyaneus, eius perdiſcendæ ſtudio totum penè orbem peruagatus, & cum ijs congreſſus quicunque tunc in ea clari habebantur. Is Magiæ ſcientia tantam nominis claritatem gloriamq; ſibi comparauit, tantaquē ſui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius ſapiētiā operaq; æſtimantibus, & viuus & mortuus
quafi

*Vnde tan-
ta Magia
auctori-
tas.*

quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiū aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiosissimè, & pugnantissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimamquæ, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulentissima, tantum in toto terrarum orbe totq; sæculis valuit? Huic quæstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosissimas humanæ mentis complexa, in vnam se redegit. Natā primum è Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiore sanctioremq; quàm medicinā: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque ut hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è coelo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, ut hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

*Religio
disciplina
Christi te-
nebras
Magia &
veterum
malefica-*

CEATERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primum Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atq; dissipatam. Simul enim fides Christi prædicata & rece-

& recepta mundo fuit, omnis magicarū artiū, *rūartiū ē*
 oraculorum, vaticinationum cæterarūque dia- *mūdo dī*
 bolicarum fraudum vis concidit, defecit, eua- *scussit.*
 nuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in li-
 bro de Idololatria) nusquam inuenies aut So-
 phistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cō-
 iectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sa-
 piens? vbi literator? vbi conquisitor huius æui?
 Nonne infatuauit Deus sapientiam huius sæcu-
 li? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, uti cerni-
 mus euenisse, multò antè Christus Dominus
 discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem
 cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc*
princeps huius mundi eijcietur foras: & ego
si exaltatus fuero à terra, omnia trahā ad me-
ipsum. Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis ar-*
matus custodit atrium suum, in pace sunt ea,
quæ possidet. Si autem fortior eo superueniens
uicerit eum, vniuersa eius arma aufert in qui-
bus confidebat, & spolia distribuit. Quantum
 (inquit Eusebius libri primi De præparatione
 Euāgelica, c. 2.) recepta Christi fide mūdus pro-
 fecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ,
 qui eū secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs
 cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus
 Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsi li-
 beros ingulant: nō Massagetæ ac Derbices pro-
 pinquos atq; affines suos senectute confectos
 immolant, aut eorum carnes epulantur: nō Ty-
 bareni senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci
 auiū gñi, nō Caspij canibus proijcere solent:
 quæ qdē antea religiosissimè faciebāt: nūc verò
 euange.

Esa 29.

1. Cor. 1.

Ibidem.

euangelica virtute vndiq; hæc terra, fæda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinā Christianam amplexus, Deos putat aut inania, & surda simulachra, aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conspiciuntur, aut mortuorum vmbra, aut etiam animalium vel abiectissima, & nocentissima, quibus tamen rebus uniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandati etiam saluberimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant Christo, cum aliæ gentes, tūc in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisque beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorū Petri, & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruebat erroribus: & magnam sibi uidebatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vīquā fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantò est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per Christum mirabilius absoluta.

CAPVT

AN MAGIAE STUDIUM ET
vsus sit licitus.

DVPLICEM supra Magiã fecimus, vnã naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortassè autem eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitiumq. aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoq. abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamē alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalibus. & abusus manifestior est, quā vt omninò celari queat; ideoq. punitu ac emendatu facilius. Magiæ verò, nec vsus sociari hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quod est occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

MAGIA verò nō naturalis, præsertim quæ *De studio*
commercio & foedere inito cum Dæmone hi- *Magia.*
tatur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, uel noscēdi tantum causa, vel etiam vtendi & exercendi, Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis

nis enim cognitio veri bonum quoddā & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasque superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare; nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere, Christi miracula multum differre ac præstare Magorū miraculis & nec Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusque seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo & consilio nō nullis magiæ studere concessum est. Nos christiani (inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem magiam non socia conscientia, sed inimica sciētia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæque vastatricem. Itaque mihi quidem videtur recte dixisse Ioan. Picus mirandulanus: Quo quis est magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus, & tantum propter inanē quamdam

dam curiositatem illud capeffat; uel fi ad malè agendum id referre velit; uel fi propter imbecillitatem mentis periculum fit, ne huius magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec ulli nisi permiffu rectorum Ecclesiæ conceditur.

V S V S autem huius Magiæ in totum dāna *De usu*
 rus est & vetitus, non solū lege diuina & Eccle *Magia.*
 siastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tan-
 tum, sed etiam Gentilium Non est autem usus
 Magiæ licitus: aut enim ibi est peccatum infide-
 litatis, si quis Dœmoni credens, tribuat ei diui-
 num numen: aut est peccatum idololatriæ, si
 oblationibus & sacrificijs cultum dœmonibus
 adhibeat: aut saltem est peccatū inobedientiæ;
 quia tam Magus quàm qui opera Magi utitur,
 facit contra prohibitionem diuinam & ecclesia-
 sticam. Causa autē huius prohibitionis triplex
 est. Primò, quia is peccat in seipsum, conijciēs
 se in maganum descrimen, scilicet deceptum
 magicis fraudibus in graues errores labendi.
 Deinde iniuriam facit ecclesiæ, cum Dœmone
 habens commercium & familiaritatem, qui est
 omninò præcisus ab ecclesia ei q. aduersarius.
 Postremò grauissimè Deum offendit, dum con-
 fugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi nō sit
 omnipotens & homini abundè prouidens &
 consulens Deus Christianorum. Quàm graui- *Magia*
 bus autem, & minacibustuerbis Deus & vsum *vetita di*
 & studiū huius Magiæ prohibeat, ex uarijs scri *uinis legi*
 pturæ locis liquidò cernitur. In cap. 19. Leuitici *bus.*
 sic habes: Nō augurabimini, nec obseruabitis

H

somnia.

somnia. Nō declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Et cap. sequenti 20. Aīa quę declinauerit ad Magos & ariolos, ponā faciē meā cōtra eam, & interficiā illā de medio populi sui. Et cap. 18. Deutero. Nō inueniatur in te qui sciscitetur ariolos, et obseruet somnia et auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones cōsulat, aut quærat à mortuis veritatē. Oīa .n. hęc abominatur Dñs; & pp istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. c. 1. Ochozię regi Israel qui miserat nunciū ad consulendū Beelzebub Deū Accaron de ægritudine sua: Elias hęc renunciari iussit: Nūquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendū Beelzebub Deū Accaron? Quamobrē hęc dicit Dominus; De lectulo super quē ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et lib. 2. Paralipom. cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hęc connumerantur: Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artib. inserviebat, habebat secū magos & incantatores; multa; mala operatus est corā Dño, vt irritaret

Egregia eū. Cuius seuerissimi præcepti hęc rōnē reddit
Philonis Philo in lib. De specialib. legibus: Non finit no-
sententia. ster legislator procrastinari veneficorū supplicia, sed absq; mora vult exigere: qđ dilatio, noxijs opportunitatē peccandi præbeat, cæteris merū afferat, existimantib. q. cquid illorū vitæ accedit suæ securitati decedere, Idcirco sicut viperas, scor-

scorpios, aliasq; venenosas bestiolas, priusquam mordeant aut saucient, aut etiam se commoueat, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant, eodem modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solū errore implicāt, sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quām essent autem hæ artes magicæ, & Apostolis, & nascentis Ecclesiæ Christianis abominabiles, & exosæ, uel vnus locus, qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, ubi sic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & cōbusserunt coram oībus.* Ut autē, & multitudinē, & pretiū librorū intellexeremus, subditur eos quinquaginta denariorū millibus fuisse æstimatos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius aliq; de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat ut de magis Pharaonis, qui se opposuerunt Moyse, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS,

Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonē aduer *Exodi 7.* sus Moysen iussisse accersiri sapientes, & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædā similia fecerūt, tribus prioribus, pdigijs à Mose factis: sapientes uocat, uel Astrologos, uel Philosophos, præsertim Magiæ na-

H 2 tura-

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, non naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significantur praestigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Daemonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant estimatione omnis sapientiae sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophistae, apud Graecos Philosophi, & apud Iudaeos Prophetae. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quaedam arcana: nam operabantur cantando quaedam verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationes: uel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus, ideo vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis constabant, uel quia non idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophistas, & Pharmacos, id est veneficos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *χρυματισται*, id est, occultorum cognitores, & patratores.

QVI FVERVNT ILLI MAGI

qui restiterunt Moyfi coram Pharaone.

SCRIPTVRA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolę ad Timotheum cap. 3 ait Ianne & Mambre restitisse Moyfi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorũ nomina cõperta habuisse ex antiqua certaq; Hæbreorum traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro uolunt Paulũ transcripsisse illorum magorum nomina. Quod probare uidetur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, ubi exponēs verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur, Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illã Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis utentem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius, eundem illius epistolę locum explanās, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erāt magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moysen operabatur æmulatione cõmetitiã resistere posse putabāt.

H 3 Sed

Sed cum Moyſi uirtus operibus creſceret, hu-
miles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti
Exod. 8. ſunt Deum in Moyſe operari. Gelafius Papa Di-
ſtinct. 15. ſancta Romana Eccleſia, hunc librum
Iannes & Mambres inter apocryphos numeras
reprobat. Horum etiam Magorum meminit
Plinius lib 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iorape,
falsò dicens eos fuiſſe Iudæos: ſed in eo præte-
rea fallitur, quòd iſtos multis annorum millir-
bus fuiſſe dicit poſt Zoroaſtrem; cum Iuſtini
libro primo conſtet Zoroaſtrem fuiſſe tempo-
re Nini primi Aſſyriorum regis, quo regnan-
te natus eſt Abraâ, à cuius ortu uſque ad tem-
pus iſtorum prodigiorum, non niſi quingenti-
quinque anni fluxerunt, quin ab ipſo diluui-
o non amplius ſeptingentis nonagintaſeptem præ-
terierunt. De his quoque Numenius Pythago-
ricus in 3. lib. De bono, ita ſcribit: Iannes & Mā-
bres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præ-
potentes, ut Muſeo Iudeorum duci viro Deo cõ-
iunctiſſimo, ſoli reſiſtere poſſe à cunctis Aegy-
ptijs iudicati ſint: multas enim calamitates quas
Muſæus Aegypto intulit, ſoluere viſi ſunt. Hæc
refert Eufebius lib. 9. De præparatione Euan-
gelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuiſſe,
& Ambroſius loco ſupradictò affirmat, & ex
narratione B. Macharij Palladius commem-
orat. Sed quia in Macharij & Palladij mentio-
nem incidimus; non alienum fuerit hoc loco quæ
narrat Palladius, vitam Macharij ſcribens de mi-
Memora- bi lis hiſto- ria. rabili horum Magorum ſepulchro ab ipſo Ma-
chario viſa & comperta, & deinde narrata Pal-
ladio, hic adſcribere. Dicebat Machari⁹ Iâné, &
Mam-

Mambrem fuisse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatē atque potestatem: qui dū viui essent, intra quamdam Aegypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbores plantauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore ut post suum obitum in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem locus, vti communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum profectusque; cum iam propè accessisset, cū iam illi occurrerunt ad septuaginta Dæmones varijs formis, alij clamantes, alij exiliētes, alij magno cum fremitu in eū stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradisum, occurrit Diabolus cum districta romphæa ei minitans: quem facto crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QVÆE MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum
simulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorum
sententijs in vtramque partem agitata,
an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura
narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptia
cis incantationibus atque arcanis cōuersas, fue
rint veri & naturales serpentes, non minus quā
is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius
fuerint simulachra quædam tātum & imagines
serpentum qui à Doemonibus, serpētum modo
Exod. 7. mouebantur. Quod autem de serpentibus Ma-
g. 8. gorum diximus; de aqua mutata in sanguinem,
& ranis productis itidem intelligi volumus.

M V L T I & graues scriptores existimarunt
serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet
Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodū,
quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Au-
gustinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib.
Prima opi octogintatrium quæstionum, quæst. 79. quem in
nio, fuisse hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. San-
veros ser ctus Thomas affirmatissimè hoc tradit in Com-
pentes. mentarijs super 24. c. Euangelij secundum Mat-
thæum, & prima parte, quæst. 14. art. 4. in eandē
inclinat sententiam Beatus Bonauentura 2. Sen-
tentiarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeo
clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium
minimè verti possit, hoc etiam sentiunt Lyr-
anus, Tostatus, & Paulus Burgenfis, & confirmari
potest

potest argumētis B. Thomæ desumptis ex prima parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponētes, & senserūt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum, specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moyſis hoc factū Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum, in responsione ad quæstionem 26. Quæ, inquit, à Moyſe facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, ut qui serpēs nō esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: sed Moyſis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nislenus: Qui ex virga Moyſis, inquit, factus est serpēs, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, visus autē deceptione

Altera opinio nō fuisse veros serpentes.

serpentes, facile deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigias, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysen operabatur, commēticia æmulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Moyse, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritati ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

Auctoris NE V T R A hæc opinio euidenter ex sacris
sententia literis, aut humanis rationibus, vel probari vel
fuisse ve- reprobari potest: videtur tamen aliquanto pro-
ros illos babilior B. Augustini sententia. Scriptura enim
Magorum Exodi 7. ijsdem verbis eodemque modo narrat
Serpentes. virgam Aaron versam esse in serpentes, & item
 virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus
 serpens, pariter etiam serpentes Magorum veri
 fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam
 Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, ser-
 pentem ex virga Aaron factum, deuorasse ser-
 pentes ex Magorum virgis factos, non dicere-
 tur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri ser-
 pentes. Deinde sequenti capite octauo traditur
 Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse p-
 ducere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè
 & non in speciem tantum eos duo priora signa
 fecisse.

fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGIEFCERINT
illos serpentes.

QVATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in specie tantum & simulatè, duobus alijs, vere. Primo enim species & phantasmata virgarum & serpentum, quæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia & imaginatrice facultate, Demones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere ut illæ species refluerent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita ut uideretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. artic. 3. & 4 idemque in alijs fieri cernitur. Namque in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliu ad primum sensum, dormientes videntur sibi & uidere & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, ut Dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret

rec

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: nō enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentē factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caieta-

Caletanus, & Burgenſis ſequuntur tertium modum; qui tamen ſicut nec Lyrano, nec Toſtato, nec mihi fit probabilis. Certum enim eſt, nec Dæmones potuiſſe immediatè producere ſerpentes, ſed tantùm adhibendo cauſas naturales eorum productrices. Certum etiam eſt, nullum agens naturale naturaliter operando poſſe ſubito producere formam ex materia non ante diſpoſita, & præparata. Certum etiam eſt, diuerſas formas exigere diuerſas materię præparationes, & quò formæ ſunt nobiliores, eo plures, & operoſiores præparationes depoſcūt: maior n. præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati uel plantæ. His poſitis, quæ ſecundum veram Philoſophiam negari non poſſunt, quæramus an Dæmones produxerint illos ſerpentes immediatè ex uirgis: at materia virgæ eſt admodum remota, & aliena recipiendæ formæ ſerpentis. Si dicant non immediatè ex uirga productos eſſe ſerpentes, ſed varijs tranſmutationibus præmiſſis; at tot, & tam variæ tranſmutationes ſubito fieri non potuerunt, ſtatim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerūt ſerpentès. Quid qđ, cum naturaliter producitur ſerpens, non ſtatim producitur magnus, ſed primo paruus, deinde paulatim acquirit iuſtam magnitudinem: at illi ſerpentes ſtatim producti ſunt magni, nimirum æquales uirgis Magorum, non enim uiſum fuiſſet virgas mutatas eſſe in ſerpentes, niſi ſerpentes fuiſſent æquales uirgis.

CAIETANVS vt uim harum rōnũ ab ipſo

*Caieta-
nus refel-
litur.*

ipso, ut arbitror, præuisam effugere, duo repe-
rit effugia: altera est, eo tempore quod effluxit,
dum Pharaon uocauit Magos, & ipsi ad eum a-
dierunt, Dæmones ultimam dispositionem pro
forma serpentis induxisse in illas virgas, atq; ita
cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci
serpentes: alterum est, licet agens naturale per
se non possit ex virga, & subito producere ser-
pentem, tamen ut est instrumentum Dæmonis,
illud posse, sicut motus, & lumē cœli multa pro-
ducunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt
instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra
primum effugium facit illud, quod sic non fuisset
illæ virgæ, non enim potest manere forma
virgæ cum vltima & proxima dispositione ma-
teriæ, & formæ serpentis, præterea dubium est
an illi serpentes seu ut alij uertunt, dracones, po-
tuerint aliter generari quàm ex femine. Secundū
effugium nihil ualet: nam licet agēs naturale ut
est instrumentum uel hominis, uel Angeli, possit
uel citius uel melius aliquid facere, tamen non
ob id potest ex qualibet, & in qualibet mate-
ria effectum suum producere, nec potest poste-
riorem formam inducere non inductis priori-
bus. Posterior enim, & nobilior forma, præ-
supponit necessario priores, & sicut inter for-
mas, ita inter earum dispositiones est ordo na-
turaliter immutabilis, ut non possit esse poste-
rior in materia nisi antea fuerit prior. Præte-
rea verus sanguis naturaliter non potest pro-
duci nisi in animali, & per calorem animalis,
& per certa instrumenta quæ in solo sunt ani-
mali.

RE-

RESTA igitur quartus modus supra expo-
 situs, qui & Lyrano & Tostato mihiq; fit verifi-
 milior: nam secūdum eum modum defendimus
 fuisse veros serpentes, atque ita euadimus dif-
 ficultates obiectas contra primum, secundum
 & quintū modum: nec tamen dicimus eos pro-
 ductos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis ratio-
 nibus quibus tertius modus premitur. Vnus tā-
 tum scrupulus hæret, quomodo si nō fuerūt ser-
 pentes producti ex virgis, dicantur virgæ con-
 uersæ in serpentes? sed respondendum est, scri-
 pturam id dixisse, non quod ita fuerit secundū
 veritatem, sed quia ita videbatur & æstimaba-
 tur spectantium iudicio. Nam & hoc quoq; di-
 cere oportet eos qui negant illos fuisse veros
 serpentes, & Caietanum qui vult illas virgas ha-
 buisse vltimam dispositionem pro forma serpe-
 tis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, ut
 ostendimus, sed secundum speciem tātum, qua-
 re secundū eū, nec magi proiecerunt veras uir-
 gas, nec veræ virgæ sunt cōuersæ in serpentes.

SED dicet aliquis, cur pmissit Deus vt magi q-
 cōtradicebāt Moyſi prodigia facerēt, cū ea res
 & diuinā virtutē q̄ p Moysem operabatur, ob-
 scurare videretur, & Pharaonis animū magis in-
 perfidia & inobediētia obfirmatū & destinātū
 redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta.
 Apostolorū, ita responder: Permissit Deus magis
 aliqd aduersus Moysem, ne magus putaret esse
 Moyſes: permisit illos docere omnes quātū ma-
 gia imponat sensibus; vltra aut nō deceperunt,
 sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, in-
 q̄, sine certamine clara esse victoria, & quò po-
 ten-

*Auctoris
 sententia, quò
 facta sit
 à Magis
 illa vir-
 garum in
 serpentes
 mutatio.*

*Cur De-
 us sit pas-
 sus illa p-
 prodigia fieri
 à magis.*

rentior est hostis, eò illustriorē reddit eius gloriam à quo se victū esse ipse confitetur sicut Magi victos se à Moyse cōfessi clariorē eius gloriā effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. q. 18. Ne q̄s, inquit, suspicaretur Moysem arte magica mira illa fecisse; p̄misit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantū inter diuinā virtutem & magicas operati ones interesset, tum euidentia rerū, tum et Magorū confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgā in serpentem, **Exodi 7.** mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron prauolens, Magorū serpētes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed nō rursus possunt sanguinem mutare in aquā, sicut fecit Moyse: pducūt ranas, sed eas auferre sicut Moyse nō possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nō potuerūt. Deniq. nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerū dolorē quo vehemēter afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrē Moysem lōgē superiorē q̄ ipsi essent, & diuinā virtutē quæ operabatur, artib. suis magicis prætā **Exodi 8.** tiorem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Verūm nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorū sententiarum, firmiorumq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

BENE.

BENEDICTI

PERERII,
LIBER SECVNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE
Somniorum.

NON vnum est genus nec vna somniorū ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æque oīa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident iacra literæ: alia etiā damnant: quædam verò cōmendant ac venerantur. Sunt n. pleraq; inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt idem alia Demonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porro somniorū tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ cōplures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandę hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordia) qui nimis curiosè &

I

anxiè

124 LIBER SECVNDVS

anxiè ac superstitiosè obseruât somnia, perma-
gno est adiumento. His ego rebus adductus, de
somnia natura, varietate ac veritate nōnul-
las quæstiones scitu maximè dignas atque vtilis
hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVÆSTIONVM
libri Secundi qui est de Somnijs.

PRIMA

- Q**uestio; An somnijs habenda sit fides.
- II.** De causis verorum somniorum.
- III.** Quibus signis dignosci queant somnia diuina
à non diuinis.
- IIII.** Cur Deus in somno arcana homines doceat.
- V.** Cur à Deo somnia dentur indoctis hominib;
sepius quàm sapientibus.
- VI.** Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura
& perplexa.
- VII.** An licitum sit homini christiano obseruare
somnia.
- VIII.** Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
- IX.** An in somno usus rationis & voluntatis liber
esse queat.
- X.** De somnio Salomonis, in quo donum sapientia
à Deo promissum ei & tributum est.

QVÆ-

QVÆSTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS
habenda sit fides.

EN diuersa, vulgi ac sapientū super hac
re distrahuntur sententiæ: quamquam
vno verbo ea quæstio posset expediri
facta somniorum distinctione: nō nul-
lis enim somnijs sine dubitatione fides habenda
est: plerisque tamen penitus deroganda. Ni-
mirum, aut omnibus, aut nullis credere som-
nijs, par est vecordia, & videtur extremæ utrū-
que uel stoliditatis, uel contumaciæ. Sed profe-
cto, & scitum, & uerum est illud Ciceronis di-
ctum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab
aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse
potest magis *ἀλογον & ἀδύνατον*, quàm omnia
somnia uera, & credenda esse arbitrari? Ecce ti-
bi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorū phi-
losophorum senatu, omnibus somnijs fidem ar-
rogat, magna auctoritate decernens, ueritatem,
& falsitatem nō ipsa natura rerum, sed sola exi-
stimatione hominum constare: hominem esse
mensuram omnium, & tale unumquodque es-
se, quale uidetur homini, siue sobrio, siue uino-
lento, siue sano, siue insano, siue uigilanti, siue
dormienti. Affines huic errori fuere quidam Stoī-
ci, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici Phi-
losophi: quia nulla reiiciunt somnia, in omni-
bus esse rati uim significandi, ac denotandi ali-
quid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia
inania, & falsa, q̄ sint admodū tenuiter exp̄ssa,

*Cic. in 2.
de Diui-
natione.*

*Omnia
somnia es-
se uera,
Protha-
gora, &
Stoicorū
opinio.*

ob idq; obscura, & ad intelligendum difficilia:
 & quia propter ambiguitatem, varias ad res vi-
 dentur posse applicari, propterea nihil certum
 ex eorum obseruatione nobis constare: præfer-
 tim verò, quòd ad eorum somniorum vim di-
 spiciendam, par hominum solertia, & sagacitas
 non facillè inueniatur. Ex aduerso, his contraria
 sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa
 vetustate memorabilis Philosophus (nascentis
 enim in Græcia philosophiæ propemodum e-
 qualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ di-
 sciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem
 & auctoritatem sustulerunt. Non esse autem vl-
 lis credendum somnijs, sic illi argumentaban-
 tur. Vna vis est, eademq; natura omnium som-
 niorum: par igitur credendi aut omnibus, aut
 nullis ratio esse debet. Sed plerisq; somnijs nō
 esse credendum, confessio est omnium: nihil er-
 go causæ est, cur plerisq; reiectis, aliquibus præ-
 cipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quæ-
 dam somnia vera, & certa sunt, aliquas esse cer-
 tas ipsorū effectrices causas necesse est. At quas?
 naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidē
 amica est ordinis, & constantiæ; in somnijs nul-
 lus ordo inest, sed plena temeritatis inconstan-
 tia. Dei autem maiestate alienum, & indignum
 videtur, obire Deum lectos dormientium, con-
 cursare grabatos, & stertentibus iniicere som-
 nia, quæ illi expergiscentes, uel non recorden-
 tur, uel non intelligant, uel etiam contempnant,
 uel si curanda sibi putent, stulta impleti super-
 stitione, dies noctesq; animi pendeāt, aut inani
 impendentium malorum metu perterriti, aut
 fallaci

*Xenopha-
 nis & E-
 picureorū
 opinio om-
 nia som-
 nia esse
 vana.*

fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominis consultùs fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nò dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis ad intelligendù idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, & explicatè significare Deum, quod ab homine uellet intelligi.

HÆC isti de somniis balbutiunt, in totum ea uel approbantes, uel damnantes; uidelicet *Vera sententia de somniis.* per extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera sententia, quasi media insistens uia uaria facit somniorum genera; quorum plurima tanquam inania, & ab omni ratione uacua; nec ulla fide digna planè abiudicat & reijcit. Hoc, cum luce *Pleraque somnia effici.* olis clarius sit, superuacaneum est argumenta *se vana.* ri. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quorum igitur quotq; de tot somniis, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, defer- *Causa somniorum.* uentes, in quibus insident atq; inhærent, rerum in uigilia perceptarum reliquæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquæ spiritus, in somno vaporib. cibi potusq. caput subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatā
 eorum spiritum iactationem, valdè incompo-
 sita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique
 talia, vt nullam vim significandi aliquid habere
 queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nu-
 bibus variè figurantur, vel animantium, uel a-
 liarum rerum similitudines & imagines, quas
 cernimus breuissimo tempore in alias, atque
 alias commutari, & mox dissolui omnes, ac pè-
 nitus euanescere. Has imagines, qui certam vl-
 lius rei significationem facere putaret, obtusus
 & excors haberetur, at non minoris videtur in-
 scitiæ, certas significandarum rerum notas, & fi-
 gna eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum,
 phreneticorum, & insanorum visa negligimus,
 & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda,
 & contemnenda sunt somnia, quin eo magis,
 quod plerūque magis ipsa sunt inordinata, cō-
 fusa, & monstrosa, Facere quidam, sed verè ta-
 men dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea
 dormientes agerent, quæ somniant, fore omni-
 no necessarium, ut alligarentur omnes, qui cu-
 bitum irent, quippe magis ridicula & absurda,
 magisq; incredibilia, quàm vlli faciant infani,
 facturos esse somniantes. Hanc quoque senten-
 tiam confirmat diuina scriptura, deridens leui-
 tatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est,
 rebus futilissimis ac mendacissimis credendo,
Testimo- dignos se præbent, qui omnium irrisione ludan-
nia diui- tur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est:
na sceiptu *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanita*
ra de va- *tes, & innumeri sermones. In lib. itē Ecclesiast.*
nitare sō-
niorum.

capite

capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit umbrā, & persequitur vêtum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemque, non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nā si nullis insomnia, quidquam veri & certi esset, inscientser profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter agris contingunt, ad eorum morbos dijudicandos curandosque tã subtiliter & curiosè obseruaret. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causa, vires, ac significationes tãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiarum, clarissimis testatæ consignatæque monumentis, refertæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, repetat memoria lector somnia Abraæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochei, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

*Multa
somnia est
se vera.*

*Matt. 1,
& 27.*

Aet. 16.

*Homeri
eomētum
ad signi-
ficandam
verorum
atque fal-
sorū som-
niorū di-
stinctio-
nem.*

Odys. 7.

*Mac. lib.
1.c.3.*

*Varia de
somnia-
torū
causis au-
tem
sentia.
Hippocra-
tes.*

lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc som-
niorum distinctionem, etiam Homerus poëtico
more, fabularum integumentis velatam, signi-
ficauit, cum duas finxit portas, vnam corneam
per quam emitterentur ad homines vera som-
nia: alteram eburneam, per quam ederentur fal-
sa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius
lib. 6. Aeneidos, eandem sententiā expressit his
versibus:

*Sūt geminae somni portae, quartū altera fert
Cornea, qua ueris facilis dat exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephāto,
Sed falsa ad cælū mittunt insomnia manes.
Cur autem poëta, veris somnijs corneā por-
tam, falsis eburneam assignauerit, causam expo-
nit Macrobius in eo commentario, quo somniū
Scipionis explanauit.*

QVÆSTIO II.

DE CAUSIS VERORVM
Somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia
vera: reiectis igitur falsis, vera contem-
plemur: Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo
insigni atque nota internoscantur à falsis, planè
intelligi non potest, nisi verorum somniorum
causas omnes rimemur, & aperiamus, propter-
ea quid ab alijs de huiusmodi causis creditū &
prodictum sit, hoc loco docere conuenit. Hip-
pocrates in libro de Insomnijs, duo statuit som-
niorum verorum genera, alterum nominat di-
uinum

DE OBSERVATIONE SOMNIORUM. 131

ninum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos casus, insignesque vel ad lætitiā & tristitiā, vel ad foelicitatem & miseriam, siue priuatā, siue publicā, euentus portendere, horum autem somniorum interpretationem, ex variis, rerumq. diuinarum interpretibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarū condidit ad cuius pedes dormiētis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit, imperio potiturū. Naturalia somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis latētibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectiones ipsius corporis aut bonas, aut malas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam, vel cōtra inopiam atque inanitatem, vel aliquē eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè & immoderatè agitatū. Horum verò somniorū obseruationem & coniectationem spectare ad medicum, eamque ad dirigendas ordinandasq. curationes permagni referre arbitratur. Plato in conuiuio, somnia vera & prænuntia futurorum, à dæmonibus proficisci existimat: dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deū nāque censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cū homini.

*Somnia
Cyri.*

Plato.

*Dæmonia
naturalia
munus se
cundum
Platonē.*

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesque, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirū, dæmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisque diuinandi ratio, & prodigiorū effectio, ad homines peruenit. Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administratos: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & vt fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq. hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagoræ fuit sententia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè doctèq. disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici utiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, a somno excitati ad benè agendum accommodatè vtimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia, quæ

Aristoteles.

Stoici.

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 133

quæ sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaq; sunt, documenta. Alterâ causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tū alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacatibus, ipseq; negotijs curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorū refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete vero clarius ei apparent, atque innotescūt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bonas: & veracias; ad malos autem, prauas, foedas, & fallacias. Synesius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculū animæ, eo namque medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: In hunc porrò spiritū, omniū quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucēe

tanquam

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Sinesius mira sed falsa tradit de spiritu phantastico.

tanquam in speculo, præsentium quidem rerum, clariora, præteritarum autem, quo sunt vetustiores, minus perspicua, minima uero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt unquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout uaria est illius phantastici spiritus temperies & ratio similiter ut in speculis, pro uarietate eorum materiæ aut figuræ. uariæ ac dissimiles redduntur imagines, Monet præterea Synesius non parum conferre ad quietam & ueraciam in somno usui percipiendam, bene præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe uictu honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyre somnum captabat, atque hac ratione ad bona lataque somnia accipiendam se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis uera quærentis contrariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Sinesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Platoniorum figmenta, uel ipsis poetarum fabulis inaniora ueritatis, atque incredibilia.

SED, ut aliquid et ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

Ans

Mos Pythagora.

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 135

Aut enim, inquit, ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus, & curis: aut ex illusione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut deniq; ex cogitatione hoīs simul, & reuelatione Dei. Easde sex cās somniorū, cū idē Gregorius cōmemorasset in lib. 8. Moraliū, c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ snijs, & exemplis illustrat atq; confirmat. Duo, inquit, prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimēto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones vanæ, uel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostēditur, quæ augurijs coniūguntur. Rursum nisi aliqñ ex cogitatione simul, & illusionē procederēt, Salomō minimè dixisset Eccle. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Geneseos trigesimoprimo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Mariæ sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum, nisi aliquando somnia ex cogitatione simul, & reuelatione

D. Grego.
sex cās sō
niorū trā
dit.

Mat. 2.
Dan. 2.

pro-

procederent, nequaquā Daniel uisionē Nabu-
chodonosor edisserēs, a radice cogitationis in-
choasset, dicēs: Tu rex cogitare cepisti in stra-
tu tuo qd esset futurū post hēc. Hęc ibi Grego.
De causis igit somniorū, sic ab alijs proditū est.

Quatuor EGO cās sōniorū, q̄ ad fiñandū aliqd valēt, &
cause ve- dignæ sūt obseruatione, diligēter scrutatus, eas
rorū som- ad quatuor p̄cipuas reuocari posse aīaduerti.
niorum.

Prima cā PRIMA cā continet aliquā corporis affectio-
aliqua cor- nē, quæ in ipso corpore p̄æ pollet, ac p̄æualet,
poris affe- vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusue humor, aut
ctio. sanguis redundet, aliudve aliquid viciatum, &
corruptū immoderatē iactetur in corpore. Ga-
lenus in libr. de Præsagijs, quæ ducūtur ex som-
nijs, narrat quendam somniasse alterū crus fa-
ctum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illū
ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea,
qui in stāte crisi sudaturi sunt, sæpē somniant se
sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut
in flumine lacuve natare. Illud quoque nonnū-
quā vsu venit, vt quod dormientes agimus, aut
patimur, etiam somniemus, vt qui in somno su-
dant, aut febris corripuntur, itidem se affici som-
niēt. Proditum est à Plinio in libro 7. capite 50.
P. Corneliū Ruffinū dormientē amisisse visum,
idq; cum sibi accideret, etiā ipsum somniasse.

Secunda ALTERA causa somniorum spectat ad ali-
animi ve- quem uehementem concitatumque animi affe-
hemēs per ctum, & perturbationem, amorem dico, spem,
turbatio. metumque, & odium. Nam qui ardēter amant,
frequenter amores suos somniant: qui timent,
minacibus, & terrificis in somno visis sæpē tur-
ban-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 137

bantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo,
& vitæ, quā agimus, exercitatio. Piscator enim
ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces;
venator, nemora, saltus, montes, ferasq; miles
tubarum sonitus, fragores armorū, vulnera,
sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theo-
critum piscator, *omnis, inquit, canis panes so-*
mniat, & ego pisces. Continet eadem cā antece-
dentes vigilantium curas, & sollicitudines, & quæ
cunque nos vehementer premunt, & angunt;
quarum rerum, sepissimè in somno, similia visa
contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici,
c. 5. scriptū est. *Multas curas sequuntur somnia.*
In hoc genere somniorum, equidem reponere
somnia illud Annibalis, & proditum, & cre-
ditum a multis. Ardebat Annibal insatiabili o-
dio Romani nominis omniq; cupiditate perde-
di funditus imperiū Romanum flagrabat; quò
autem facilius id perficeret, bellū ex Hispania
transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij
Romam, petiturus: Cum igitur varijs super ea
re cogitationibus ac deliberationib. æstuarer,
visum habuit in somno, mirè proposito suo, vo-
toq; respōdens. Visus ipsi est iuuenis, specie su-
pra humanam, qui se diceret à Ioue missum du-
cem ei ad inuadendā Italiam, iussitq; ne respi-
ceret, quid retrò & a tergò fieret. Pavidus primo
Annibal, nō est ausus oculos ab illo quoquam
deflectere: Sed, prout est humanū ingenium ad
verita pronum, diu temperare oculis nō quīuit,
respiciensq; vidit, horrendum nō visu modo,
sed etiam dictu ostentum, belluam vastam &
immanem, multis circumplicatam serpentib.

*Somnium
Anniba-
lis Italia
vastitatē
ptendens.*

qua-

quacunque incedebat, omnia proterentem, atque peruerentem: coelum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densosque ac fulguribus mixto precipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portentis esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, pergeret ipse porro ire, quod parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretque in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressi in vigilia Annibalis cogitationibus & curis exitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus factis superque comprobavit plus enim mali Annibal Italiæ attulit, quam illo fuerat viso præmonstratum.

*Tertia de
monū cal-
liditas.*

*Quadam
sonia mit-
ti a damo-
no.*

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati doemonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac maliciosè, quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundam somniorum doemonem architectum, atque effectore, eò liquet, quod ex sacris literis planè intelligitur, observationem somniorum adeo exosam esse Deo, ut ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, ut interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia doemon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosque non tantum variè deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim doemonem
genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumēto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam ut apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum ad-
cuntibus, qui varijs morborum generibus affli-
ctabant, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consuevisse. Ex hoc ge-
nere fuisse reor nobile illud somnium Alexan-
dri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderūt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. *Somnium
Alexand.
Magni.*
Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, vene-
nato telo ictus, summo cum dolore ex eo vul-
nere moreretur: assidens ei Alexand. somnoq;
fopitus, vidit in quiete draconem radiculam o-
re ferentem, simulq; commonstrantem, quò il-
la loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam
vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eo-
dem teli genere vulneratos, protinus sanandi.
Quæsitæ est herba, inuenta, adhibita, mox con-
secuto, qui promissus fuerat effectu. Sūt autem
duo somniorum dæmonis præcipua genera, al-
terum pertinens ad occultarum rerum demon-
strationem & significationem. Potest enim dæ-
mon naturales effectus ex certis causis aliquan-
do necessariò prouenturos, potest quæcunque
ipsemet postea facturus est, potest tã præsentia,
quam præterita, quæ hominibus occulta sunt,
cognoscere, & hominibus per somnium indica-
re. Alterum somnij genus vim habet cōcitandi
perturbationes animi, agitatæ turbatisq; qui
sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

K nimi-

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

*Quo in-
terno sci
possint so
mnia dæ
monū ab
alijs som
nijs.*

DVPLICITER porro, & quidē satis p-
babiliter, coniectari potest, quæ somnia missa
sint à dæmone: primò quidē, si frequenter acci-
dant somnia significantia res futuras, aut occul-
tas, quarū cognitio nō ad vtilitatem, vel ipsius,
vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ o-
stentationem, vel etiam ad aliquid mali facien-
dum conferat: eorum somniorum auctorem
esse dæmonem, non temerè crederetur: quippe
qui ea ratione tentet animos hominum vana im-
buere superstitione, quin etiam crimine impie-
tatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & re-
ligiosis viris, tetra, obscæna, plenaq; crudelita-
tis, & impietatis somnia sæpenuerò contin-
gāt, ea proficisci à Dæmone, nō immeritò exi-
stimabitur. Dæmon. n. conatur impuris somnijs
polluere ac foedere dormientium corpora, ut
eius foeditatis, etiam animos expergiscentium,
quodammōdo participes faciat. Quod si ne hoc
quidem assequi potest, illud saltē curat, ut pios
homines talibus visis contristando, perturban-
do, & affligendo, ad orationem, ad charitatis of-
ficia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
nem, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius dia-
bolicę calliditatis & malitiæ, luculentissimum
in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassia-
nus narrat exemplum. Verum hac de re Iusti-
nus Martyr, in responsione ad quæstionem vige-
simam primam Orthodoxorum; disertè doctè-
que sententiam suam exposuit. Nam cū hæc
sibi

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 141

sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæstionem ita respondet, ut nos hic diximus. Restat quarta, & vltima somniorum causa, quam diuinam rite nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hæc nostra instituta est disputatio, huic enim: uel declarandæ, uel illustrandæ, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterum ut uis, & natura diuinorum somniorum plenius planiusque cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati feruiens, lectoris cogitationibus integra illibataq; reseruabo.

*Quarta
causa somniorum
diuina.*

QVÆSTIO III.

QVIBVS SIGNIS COGNOSCI

*queat, sit aliquod somnium à Deo
missum, necne.*

DVPLICITER, prout nunc mihi succurrit, deprehendi potest, quod nā à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significantur: nimirum, si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini cōtingere, huiusmodi sunt, quæ uocantur in scholis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæq; intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligētia obliuiscunt, deni-

*Duplex
rō cognoscendi diuina somnia.*

que præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod eiusmodi rerum cognitionem, & demonstrationem continebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide, & auctoritate eius somnij certiores facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquido iudicet, ut id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. snia: *Sancti uiri, ait Gregorius, inter illusiones, atq; reuelationes, ipsas visionum voces, & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, et quid ab illusore patiantur. Nam si erga hæc mēs hominis cauta nō esset, per deceptorē spiritum, multis se uanitatibus immergeret, qui nonnūquam solet multa vera prædicere, ut ad extremum ualeat animam ex una aliqua falsitate laqueare. Hactenus Greg. apud quē hāc ipsā sniam, sed plenius ac luculētius tractatā, in lib. 8. Moraliū, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodū igitur naturale mentis nostræ lumē facit nos euidenter cernere veritatē primorū principiorū, eamq; statim, citra vllā argumentationē, assensu nostro cōplecti: sic in somnijs à Deo datis, lumē diuinū aīis nostris affulgens, pficit, ut ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus,*
cer-

*Memora-
bilis snia
D. Grego-
rij.*

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 143

certoq; credamus, Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 3 4. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominib. à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HAE C autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos; Terrebis me inquit Iob 47 per somnia, & per visiones, horrore concuties me. Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum subeundū, certā spem prosperi exitus pręsignificando: uelut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sępè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Magorū somnia: huc spectant illa verba, quę sunt in c. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiā solebat olim Deus spiritū propheticū nōnullis in somno largiri: nā in lib. Numerorū, c. 12. ait Deus, *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in uisione, aut per somniū loquar ad illum.* Et apud Ioelē in c. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus et in 3. Reg. Salomonī fuisse à Deo promissum in somno prudentiæ & sapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellētia, dignitatis &

K 3 gloria,

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.

Gen. 20. & 31.

Iud. 7.

2. Mach.

11. Matth. 2.

3. Reg.

gloria, præmonstrata est per somnium, id quod
Genes 37. adolescenti Ioseph, & Mardocheo accidisse le-
Esth. 11. gimus in sacris literis. Quibusdam præterea in
 somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmo-
 di fuit somnium Iacob de illa myltica scala, &
Danielis. de regno Christi, Denique præsignifi-
Gene 28. cavit aliquando Deus, & prædocuit futuros re-
Daniel. rum humanarum euentus: cuius generis fuere
7. somnia Abraz, *Genes. 15.* Pharaonis, *Genes. 41.*
 & Nabuchodonosor, *Danielis 2. & 4.*

VARIIS item modis diuina somnia homi-
Varijs mo- nibus contigerunt, interdum cum magna corpo-
dis diui- ris & animi commotione & horrore, sicut ac-
na contin- cidit Abraz, & Nabuchodonosor. Nonnunquã
gunt som- datum est alicui somnium, sed non eius somnij
nia. intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabu-
Daniel. 2. chodonosor animaduertere licet. Danieli tamen
 ceterisq; prophetis, simul cum somnijs, intelli-
Genes 15. gentia eorum diuinitus suggerebatur. Quam-
 quam duorum somniorum, quibus Ioseph su-
Genes. 41. pra fratres ipsius futura dignitas & potestas præ
Genes. 37. signabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed
 postea ipso euentu, successuq; rerum veritas eo-
 rum somniorum cognita est, atque comproba-
 ta. Illa quoque in somnijs diuinis varietas cer-
Matthæi. nitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter
1. & 2. res ipsas significantia; vt fuere somnia beati Io-
Actor. seph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt
16. involuta, & obscura, per varias similitudines re-
Genes 41. ãtè aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia
Daniel. 2. Pharaonis de septem spicis, & bobus, & Nabu-
Genes 40. chodonosor de statua & arbore, nec non & pin-
 cernæ, acque pistoris ipsius Pharaonis, Adhæc,
 inter-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 145

interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè Deus vltro mittit somnia, nonnunquam etiã rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilas intentissima precatatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maximè dubijs atque grauissimis, cõsulendi Deũ, vt quod verum esset, aut quod factum esset opus, per somnia indicaret, ex c. 28. primi libri Regũ, intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somniũ Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat Diuus Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratũ, illud quoque Scipionis Aemiliani, à Cicerone, vel acurè confictum, vel discretissimè narratum.

Genes. 2.

3. Reg. 3.

Matt. 1.

2. Cor. 12.

Act. 16.

Daniel. 2.

QVÆSTIO IV.

*CVR DEVS IN SOMNO ARCANNA
sua hominibus referet.*

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignũ sanè videt̃ inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suę

K 4

pro-

*Quinque
causa cur
dormienti-
bus mul-
ta diuini-
tus reue-
dantur.*

*Habilior
animus
noster in
somno ad
percipien-
das diui-
nas reue-
lationes.*

prouidentia, & mysteria rerum coelestium non raro docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque causas afferre possumus. Primam causam agit Hippocrates in principio libri de Insomnijs, animam hominibus in vigilia varijs distingui occupationibus, grauibus distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepitu interpellari, & à sui, rerumque coelestium cōsideratione auocari, incertis præterea fluctuare deliberationibus, varijsque studijs & affectibus æstuarè, qui non sinunt eum, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà verò in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibi que attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & cōiunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipimus, ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligenter expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reijciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examen accipit, paratior propriorūque ad visis diuinitus datis credendum, atque ob-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 147

obsequendum. Constat autem inter omnes qui de reb. diuinis scripserunt, ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuque percipiendas, satius esse agere regi hominem extrinsecus, quam ipsum agere se, & auditorem esse potius, quam arbitrum, & existimatorē, denique simpliciter credere potius, quam causas credendi disquirere & expendere. Tercia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ fit ex somnijs, desumpta est: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinsecus pulsatur & ciatur, quamuis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerque in ipsum imprimi, atque altè in eo inherere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietē, atque omniū, quæ animi intentionem remittere solent, vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis, languenteque corpore, quæ extrinsecus sunt nequaquam sentiuntur.* Quapropter opportunissime Deus eo tpe docet hominem sine ulla eius perturbatione, sine aliorum hominum observatione, denique sine ullius rei interpellatione: præsertim autem, quia quod magis animus nostro à sensuum consociatione, & corporis contagione abstrahitur, tanto vix effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno autem, qui est imago quædam & representatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari à consortio corporis, eiusque vinculis, si non omnino, certè

K 5 aliqua-

aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, ut ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quam sit alius quivis homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, et altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque cōparandi scientiā, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrorres quidē super libello Aristotelis de Divinatione per somnia, in cōmentario suo, non audet inficiari prophetiā posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationē, negat tamē ea ratione vel artes, vel sciētias speculativas posse ulli contingere. *Na, inquit, est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internūtijs sensibus, varijs item praeceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si praeeter cōem, & vstitutum discendi modū, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cum is multo sit facilior, atque praestantior, ille alter quò difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namque, & natura nec frustra quicquam faciunt, &*

*Contra
Auerro-
rem.*

de ijs, quæ possunt fieri, quod melius & præstabilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quæ sanè argumentatio, non esset planè infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalè, aut esse frequentem, & vsitatum. Verùm hæc Auerrois commenra, vt alia eiusdem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitia diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sint inerudita, obtrusa, falsa; satis liquet vel solis exemplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum, quibus multarum rerū scientia subito data est à Deo: quin et Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodi proditū est, subito diuinitus edoctos, Moysacū tabernaculū, simul cū omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte pfectisse.

Cen. 2.
I. Reg. I.
Exod. 31.

Q V A E S T I O V.
CUR A DEO SOMNIA DENTVR
obscuris & indoctis hominibus, non
autem sapientibus.

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omniū somniorū, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerūt. Na, si quæ somnia, inquiūt, darentur hominibus à Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaq; præstantib. dari, par erat. In quo sefellit eos qd diuinatione diuinorū somniorū, eorū dico quæ
verè

Error Aristotelis.
& Ciceronis.

*Cur do-
mones sō-
nia olim
dare soli-
ti fuerint
non do-
ctis &
prudenti-
bus, sed
imperitis,
& contē-
ptissimis
hominib.*

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. enim vero Dij Gentilium, quos fuisse demones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant: Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumq; oracula tanquã diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicũ etiã vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea sōnia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperitis, maximè vero superstitionis, ob idq; ad credendum qui diuis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt, ea legimus plerumq; data viris sanctitate, ac sapientia eximijs, vt Abraæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiã nonnulla viris nõ admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentie præstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res coelestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludit.

Nec

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 151

Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neq; cū intelligentia eorū somniorū data sunt: quo scilicet illi, eorū interpretationē, cū apud suos sapientes inuenire nō possent, à veri Dei cultoribus eā petere cogerentur, atque ea ratione uerū Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiusq; seruos in admiratione, & honore haberent: id quod somnia Pharaonis, & Nabuchodonosor à Iosepho, & Daniele interpretata, manifestè declarant.

Cur quædam somnia et impijs hominibus à Deo sine data.

QVÆSTIO VI.

CVR DIUINA SOMNIA nonnunquam sint obscura, & perplexa.

SED cur diuina somnia non sp̄ sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerū imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tm̄ occulta, sed et ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cās rimemur, & aperiamus. Dij gentiliū, hoc est demones, quia certā futurorū euentu ū scientiā hñe nō poterāt, ad significāda futura, dabāt illi quidem non rarò somnia, sed obscura tm̄, & ambigua, quæq; ad diuersos, etiā cōtrarios euentus facile detorqueri, & applicari possent, ut ad quodcunq; accidisset, somniū quadrare videretur. Quod si somnia euentis minimè rñderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum inscitiae, qui somnia

Asutia demonū ē dādis sōnijs futura significatibus.

pro-

propter obscuritatem, & ambiguitatem non rite essent interpretati, adscriberetur. At verò somnia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognouimus, sæpenuerò distinctè, & explicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse data testè, & obscurè, sed hominibus gentilibus, ad eum nempe finem, ut intelligerent eorum somniorum, cum non ab alijs, quàm à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac veneratione prosequeretur. Si quæ uerò somnia etiam seruis Dei obscura data sunt, propterea id factum est, ut eorum sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorerem haberent. Denotatur præterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somnijs, obscuritas. Adde quòd p̄ imagines, & similitudines, breuissimè plura, & sublimiora mysteria significantur, quam si apertis, & proprijs fuissent expressa vocabulis. Nam q̄ multa, quàm varia, quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adūbrauit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Denique vult Dens nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad nimirum, ipso euentu, rerumq; successu, eorum ueritas agnoscat, & comprobetur: quod in duobus

*Quatuor
causæ, cur
interdum
diuina sō
nia sint
ualde ob-
scura.*

duobus illis Iosephi somnijs, promotione eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VI.

AN LICITVM CHRISTIANO homini, obseruare somnia.

DVAE tanguntur his uerbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in pròptu responsio. Etenim quædã somnia licitum est obseruare, quædam verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis significat, utiliter a medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expenduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò instant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, ut vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel ut rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellèdi, licitum est, & a sanctis viris sæpè usurparum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorum causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini ueritas aliqua pertinens ad sciētias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec ut superstitiosum, nec ut vanum damnari debet. Deniq; somnia quæ nos sæpè cōmouent, & incitant ad flagitia,

Quatuor genera somniorum, si ne vitio possunt obseruari & curari.

gitia, considerare num à doemone nobis subij-
ciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouoca-
mur & instigamur, veluti ad calibatum, largi-
tionem eleemosynarum, & ingressum in reli-
gionem, ea ponderare num à Deo nobis missa
sint, nō est superstitiosi animi, sed religiosi, pru-
dentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

A T verò, cuiuscunque somnij, quoquomo-
do nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si
fortuito eueniat, putare habēdam esse rationē,
curamq; suscipiendam, stolidi hominis est, ne
dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā
patrem somniorum nihil veri, & certi habere,
sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam.
Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis
aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existi-
mabant esse in garritu, volatu, cibatuq; auium,
& in extis animantium, atque ex illis prænoscere,
ac diuinare velle futura, non modò non est lici-
tum, sed est in scriptura grauissimè reprehen-
sum, damnatum, & interdictum, non minus sa-
nè quàm magorum, & incantatorum maleficia,
quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33.
posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacro-
rum voluminū locis perspicuè intelligitur. Et
verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius
potestate posuit, arrogās & impia est curiositas.
Putare autem certa futurorum signa contineri
in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris con-
nexionem & conuenientiam habent, fatuum
est: parum dixi, planè impium, & stultum est,
hoc enim arguit eiusmodi somniorum obser-
uatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus
esse

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 155

esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquam impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscretè per quolibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo non uidet. Ad extremum, tanti facere somnia, & usque adeo pendere ex illis, ut ad eorum quasi normam dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalem illam Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quod si meritò vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omnino pendere arbitrantur; eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quò magis astra dignitate naturæ æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

*Maiores
vanitas
est obser-
uantium
somnia,
quam a-
stra.*

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE
interpretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur,
cuius hominis sit benè interpretari somnia,

L

nia,

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusvis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distinguere possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertiū & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteq; conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominisve, anequi, an aliarum rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, & ingeniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiâ sit adeptus, quasi venas omnes rerum civilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatû & eruditû. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt, nisi*

nisi spiritus Dei. Præsertim vero cum diuinorū
 somniorum significationes, ex solius Dei consi-
 lio, & voluntate sint institutæ, ob idque solius
 Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint.
 Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui,
 quo maxime territus fuerat, sollicitum, & ani-
 xum, quod eius somnij rationem ex nullo suo-
 rum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus
 est Daniel, *Mysteriū, qđ rex interrogat, magi, Dan. 2.*
arioli, aruspices, & sapiētes nequeūt indicare
regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.

IAMBLICVS existimat diuina somnia *Iamblici*
 fere non cōtingere hominibus: nisi aut primo, *opinio, de*
 aut extremo somni tempore, videlicet, quia tūc *tempore*
 animus hominis, aut nondum est cibi potusq; *quo diui-*
 saporibus occupatus, & oppressus: aut iam eua *na som-*
 nescente somno, vaporumq; discussa caligine, *nia contin-*
 ex illis sordibus emerſus animus, purior & ac *gant ho-*
 crior est ad diuinas illustrationes accipiendas. *minibus*
 Quapropter vates, ac somniorum interpretes, *refuta-*
 in more habebāt, ex deferentib. ad ipsos som- *tur.*
 nia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent:
 nā si profundo somno accidissent, ea planè abij-
 ciebant, rati nō esse consentaneum, animo tunc
 obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin au-
 tem somnia illis accidissent, exeunte somno, &
 animo ad suas functiones propè iā expergiscen-
 te, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque au-
 ctore digna iudicātes, ponderanda sibi, & inter-
 pretanda suspiciebant. Legendus etiam est Phi-
 lostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonij. Ve-
 runtamen Iamblici documenta ex superstitionis

Aegyptiorum sacerdotum obseruationibus, vel
vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille stu-
diosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istius
modi temporum legibus non est alligatus, nec
opportunitate temporum eget ad operandum,
vbicunq; .n. vult, quodcunq; , & quibuscunq;
vult, sua inspirat somnia: potest .n. quouis tem-
pore, imò etiam sine tempore, sedare subitò agi-
tationem humorum, tranquillare spirituum ani-
malium iactationem, purgare phantasiam, men-
tem illustrare, animumq; ad percipiendâ diui-
na somnia idoneè comparare.

QVAESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS
rationis, & voluntatis esse queat.

*Sapè in
somnia li-
ber est ra-
tionis v-
sus.*

SAE PENVMERO in somnijs, praefertim
quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris cō-
tingūt, aīus hoīs, quod pertinet ad vsum ratio-
nis, & agitationem mētis, solutus, expeditus, ac
liber est. Etenim nōnunquā ratio dormientis pla-
nè cognoscit res simplices, easq; vel cōponit in
uicem, vel disiūgit, rōcinatur, iudicat, miratur,
noua quædā inuenit: quin et ad se ipse aīus cō-
uertitur, & ad suas actiones cōsiderādas, & diju-
dicandas aciem suam, vimq; reflectit, cūctatur,
hæret, dubitat, secū ipse disceptat, an tunc hō
dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tūc ra-
tionis vsum, manifestè demonstrant. Non p̄pea
tamen existimandum est, quia in somno inter-
et⁹ liberi dum soluta est vis rationis, esse itidem perfectū
liberi

*Nunquā
in somno
est perfe-
ct⁹ liberi*

liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsum, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita vt sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur, sitq; dominus sui, atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquā euenit.

arbitrij
usus.

QVÆSTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN
quo donum sapientiæ à Deo promissum
ei, & tributum est.

CÆTERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; vt peteret ab ipso quodcunque omnium maximè optaret: ipsum autem petiisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui præerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quæ tamè principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porrò petitionē vsq; adeo placuisse Deo, vt summam ei se daturum sapientiam, & præterea quæ nō postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturæ, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tatopere Deo placere, tantum

L 3 que

*Solutio
triplex.*

160 LIBER SECVNDVS.

que sapientiæ munus pro mereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno exitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donū sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur nonnihil dura, & cōtorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sepe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractu & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomō quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc respōsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantum dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturā, quippe, supra dicto loco narratura visionem illa Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniū, & narrata iā visione, subiungit. *igitur enigi-*

euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset
somnia. quo perspicuè significatur, illā uisio-
nem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed
totam fuisse somnium, diuinum tamen somniū,
scilicet à Deo ad erudiendū docendumque Salo-
monem datū. Atque duas hac solutiones pro-
positæ quæstionis tradit D. Thomas in 1. 2. quæst.
113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similis & proprius
vero tertium responsum, quod etiam Tostado
super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè
probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc ve-
rissimè dormierit, & illa eius visio fuerit som-
niū, quemadmodum scriptura testatur, hinc ne-
cessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur,
non reuera, sed per imaginariam tantum dor-
mientis uisionem esse factum. Videbatur igitur
tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, vi-
debatur etiam ei Deus petitionem ipsius appro-
bare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc peti-
tio, nullum meritum Salomonis, nullū item re-
sponsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur
inquires, somnium illud à Deo datum est Sa-
lomon? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres
ob causas. Primò, ut intelligeretur omnium bo-
norum auctorem, & largitorem esse Deum, &
ab eo esse omnia bona expetenda & postulada.
Deinde ut manifestum fieret, quæ bonorum ele-
ctio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea
nimirum, quæ spiritualia bona corporalibus, cœ-
lestia terrenis, denique ad communem aliorum
utilitatem & salutem pertinentia, inanibus &
infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

*Cur som-
niū illud
datū fue-
rit Salo-
moni.*

Ad extremū, vt exemplo Salomonis appareret
 & extaret, quanta sit Dei benignitas & munifi-
 centia erga seruos suos, quorum optata & po-
 stulata non solūm impleat, sed etiam longē su-
 peret, & abundanter excedat. Ecce Salomon so-
 lam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cē-
 teris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & ca-
 rissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sa-
 pientiam supra ipsius votum, & reliqua bona,
 præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum
 hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat
 terminum: vereor enim ne si longius producta
 sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quē-
 admodum enim somnus, quoad quietus & pla-
 cidus est, mēbra dulcissimè refouet ac recreat,
 viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo ni-
 mis longa nimisq; seria, & grauiā contingāt so-
 mnia, corpus pariter atque animum languēfa-
 cit, & debilitat: sic omninō cauendum nobis
 fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præ-
 ter modum longa, gratiam perderet legentium,
 & quam ex ipsa fortasse voluptatem cōperauit,
 in fastidium odiumq; conuerteret.

BENE-

BENEDICTI

PERERI,

LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
logica.

TANTA est Astrologorum (qui
vulgo Iudiciarij appellantur) vel
impudentia, vel amentia, vt etiã
sibi diuinam scripturam suffraga-
ri, suæque Astromantiæ fidem &
auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa
quæ dixit Deus creans luminaria cœli; *Et sint Genes. 1.*
in signa, & tempora, &c. ad suam referunt di-
uinationem astrologicam, per quam ipsi profi-
tentur ex obseruatione siderum futura rerum
euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius &
Ambrosius aliq; permulti Patres in explanatio-
ne eorum verborum, benè longam & accura-
tam in refellendis istiusmodi Astrologorū præ-
dictionibus orationem posuerunt. Quorū nos
Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei
sententijs contra Astrologos multifariam in di-
uina scriptura proditis permoti, quin etiam iu-
stissimo aduersus Astrologos odio, ppter frau-

L s dulenta

dulenta, & pernicioſa eorum figmenta, incenſi, librum hunc ad confutandas eorum prædictio- nes à nobis ſcriptum, gratum multis atque uti- lem fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Astro- logos copioſè quidem & eruditè Io. Picus Mi- randulanus; ſed multos ab eius lectione deter- ret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atq. vberi verſemur argumento; eo tamè breues eri- mus, quod non omnia quæ diſputari poſſent, ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioræque tracta- bimus. Quinque autem erunt huius libri & di- ſputationis aduerſus Astrologos capita: Primò enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticæ doctri- næ diuinationem Astrologicam eſſe cōtrariam: Tum oſtendemus, Astrologos eſſe rerum cele- ſtium imperitos: Deinde, diuinatricem iſtam ar- tem rectæ rationi ac philoſophiæ aduerſari de- monſtrabimus: Adhæc, probabimus, aſtrà nō ſo- lum non eſſe cauſas efficientes rerum futurarū, verum nec eſſe certa ſigna quæ res futuras præ- notent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nō- nulla Astrologorum prædicta ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM

*Quæ ſingulis in prædictis capitibus
explicantur.*

CAP. I.

1 **S**ententijs diuina ſcripturæ; antiquis item Ec- cleſiæ inſtitutis & exemplis, rationibus etiā theologicis refelluntur Astrologi.

2 De vanitate oraculorum Appollinis.

3 Cur

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 165

3. *Cur Dæmones pradicendo futura sæpè fallant.*
4. *Non posse veritatem Christianæ religionis cohære cum veritate astrologia iudiciaria.*
5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*
6. *De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorū sententijs.*

C A P V T II.

7. *Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperit os.*
8. *Aduersus fictitiā antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.*
9. *De noua stella qua superioribus annis vasa est.*
10. *Quàm sit difficile aspectum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.*

C A P V T III.

11. *Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac pradicere futura contingentia.*
12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiā causarum particularium ad prænosceudos earum effectus.*
13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*
14. *Pulcherrima disputatio Bardefanis aduersus Astrologos.*
15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid factururus sit vir bonus, an vir improbus.*
16. *Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*
17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologia.*
18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionū astrologicarum.*

19. Ex-

166 . . . LIBER TERTIVS

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
20. *Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*
21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologica, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*
22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologia iudiciaria.*
23. *Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certa causa omnium quæ ei euentura sunt.*
24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*
25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
26. *Cum Astrologi non, ut de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*
27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios & Chaldaeos.*

C A P V T IIII.

28. *Vtrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
30. *De natura & varietate signorum.*
31. *An cometa signa sint humanarum rerum.*
32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul et necessariò inducant & ascruant Fatum.*

C A P V T V.

33. *De Quatuor causis propter quas euenit ut nonnunquam Astrologi vera predicant.*
34. *Instinctu Daemonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. Quos

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 167

35. Quot modis Dæmon futura prænoscit, & hominibus prænoscere soleat.
36. Quod modis, & quàm graviter peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera utuntur ad diuinandum.
37. Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.
38. De usu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.
39. Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis Dæmonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.
40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quàm ex arte Astrologica.
41. Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere ut eorum prædicta vera cadant.

D I V I N A T I O N E M

Astrologicam diuinæ Scripturæ, discipline Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. I. Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis itē Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.

L A M A T multis in locis diuina Scriptura certā futurarū rerū præsciētiā, & prædictionem, & non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verū vnius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciate quæ*

ven-

venturæ sunt in futurum, & sciemus quia dii
 estis vos: & cap. 44. Ego sum Dñs irrita faciēs
 signa diuinorum, & harios in furorem ver-
 tens, conuertens sapientes retrorsum, & scien-
 tiam eorum stultam faciens? cap. aut 47. deri-
 des Deus Babylonios, & Chaldæos syderalibus
 suis obseruationibus præsidetes, Sta, inquit, cū
 incantatoribus tuis, & cum multitudine male-
 ficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adole-
 scentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possit
 fieri fortior. Defecisti in multitudine consilio-
 rum tuorum: stent, & saluent te Augures cæ-
 li, qui cōtemplabantur sydera, & supputabāt
 menses, ut ex eis annunciarent vêtura tibi. Et
 paulò ante dixerat: Sapientia tua, & scientia
 tua, hæc decepit te. Hieremias quoq; c. 10. mo-
 net Iudæos, vt Astrologicas obseruationes pro
 nihilo ducant, nihil. n. sibi à stellis vel sperandū
 vel timendum esse, sic aut ait: Iuxta vias gen-
 tium nolite discere; et à signis cæli nolite me-
 tuere, quæ timent gentes, quia leges populorū
 vanæ sunt. Salomō aut Eccl. c. 10. scientiā futu-
 rarū rerū denegat homini, Ignorat hō, ait ipse,
 quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit
 q̄s poterit indicare? idem c. 8. eiusdem lib. Ho-
 mo, inquit, ignorat præterita, et futura nullo
 scire potest nuncio. Liqueat igitur diuinationē
 astrologicam in sacris literis contemni, deride-
 ri, ac reprobari.

Cum

DE DIVINATIONE ASTOLOGICA. 169

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesiæ, ut par erat, mire congruit. Semper enim Ecclesia inde usque à primordijs suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Ex tant aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Cōcilio Bracarenfi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I in assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis I I. quendā presbyterum qui semel duntaxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annū priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldeos vel Genethliacos, alias Mathematicos aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet quam fuerit maiorib. nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basiliius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter cæteros Augustinus lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, q. in libris quos aduersus Christianos effutiuit, pbare voluit, ex his quæ scripta sunt

*Decreta
Ecclesiæ
contra Astrologos
Iudiciarios.*

*Alexander
Papa.*

*Basiliius.
Chrysost.
Greg. homil. 10.
sup. Euangel.
Augustin.
Euseb. Cas.*

*Iulian. Apostata
calūnia.*

in

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiā quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abrahā foras, & ait illi, Suspice cælū et numera stellas si potes: Sic erit semen tuū.* Aruspicinæ verò scientiā eius, illis ēt verbis denotari ait, *Sume mihi vaccā triennē, & caprā trimā, & arietē annorū trium, turturem quoq; & colūbam.* Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per mediū, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues autē non diuisit. Descenderunt

Iulia. A-
postata ca-
lumnia à
Cirillo re-
pulsa.

Matt. 2.
Chrys. ho-
mil. 6. in
Matth.
Greg. ho-
mi. 10. in
Euang.
Argumē-
tis ex sa-
cra Theo-
logia du-
ctis, astro-
logica di-
uinatione
refelli-
tur.

que volucres super cadamera, & abigebat eas Abrahā. Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiē cōfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conātur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq; ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostom. & Gregorius in homilijs super illud Euāgelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Cæterum, errorem Astrologorum etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo, ut ait Pau. 1. Corinth. 2. Nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiam dies acturus sit: nam ut inquit Scriptura, Prouerb. ca. 27. Ne glories in crasti-*

crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies: &c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit. Est namq; non modò quorūlibet hominū, sed et Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumq; vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tēpore facturus sit, quanto minus id scire pōt Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò pōt nosse res futuras: si. n. futura omnia dæmon sciret, nunquā profecto impulisset Iudæos ad crucifigēdum & occidendum Christum Dominum, quippe prēuidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei a quibus in tētatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erāt responsa & oracula Apollinis Delphici, quōdā apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicā pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euāgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maxime Apollo multis respōsis aperuit In hisce aut oraculis & diuinationib. sæpè mentitū

M esse

Porphyrius.

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, ex-
quisitam enim futurorum cognitionem ait nō
hominibus modo, sed multis etiam deorum in-
comprehensibilem esse. vnde interrogati men-
tiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent e-
nim prāmouere, se tunc vera respondere non
posse, homines tamen ex amentia perseuerant
vrgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igi-
tur Delphicus, cum eiusmodi esset coeli & cōti-
nentis affectio vt verum prāuidere non pos-
set, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & po-
rentia verba hęc ne proferas, falsa enim dicam,
si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit
Apollo, stellarum mihi via dicendum prāstat.
Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestū
iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula
subrepat. Hęc ex libro Porphyrii de Oraculis,
in libro sexto de Præparatione Euangelica. cap.

*Oenoma-
us vehe-
mens &
disertus
oraculo
rū Apol-
linis con-
futator.*

4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim qui-
dam Oenomaus, vir apud Græcos tam philoso-
phia quam eloquentia nobilis, qui respōsis del-
phici Apollinis sēpē delusus atque deceptus, di-
ligenter & curiosē collegit quamplurima eius
oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cōfuta-
uit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione E-
uangelica, cap. 10.

§. 3. Cur Dæmones prædicando futura sēpē
fallant.

Q V A T V O R porro ob causas vsu uenit in
prænuntiando futura falli dæmonem. Primò,
quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent
ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admo-
dum

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 173
dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè li-
berum, nonnunquam extraordinaria quadam
ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuini-
tus incitati, & adiuti Dei gratia, contra facimus
quàm antea facere cogitabamus, & quàm no-
stro ingenio nostroq; arbitrato facturi eramus:
Fit èt interdū, ut quod dēmon agere constitue-
rat, & prædixerat, prohibente impediēteque
Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus so-
let aliquando præter cōmunem ordinem natu-
ræ, præterque gñalem suam & ordinariā pro-
uidentiam agere. Atque his rebus crebro dēmon
in errorem inducitur. Quis ergo credet Astro-
logos prædicendis futuris rebus veraces esse, cū
in eo uel dēmones falli sæpè contingat? Sed qd
ego de dēmonibus loquor? Theologi docent,
nē ipsos quidem spiritus cēlestes ac beatas men-
tes, q̄ liquidò cernūt, & clarissimè vident Deū,
tenentq; perfectissimā cognitionē cēlorū cūcta-
rūq; rerū naturalīū, certò scire futura, quæ ni-
mirum pendent ex libero arbitrio, nisi earū re-
rū Deus singularem ipsis notitiā impertiat. Cu-
ius aut amentia est, Astrologis tribuere, quod
nec Angelis nec beatis mentibus cōcessum est?

*§. 4. Non posse veritatem Christianæ religio-
nis cohærere cum veritate Astrologiæ Iu-
diciariæ.*

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si ^{Egregia} Christiana religio, & disciplina vera est, ut est ^{ratio ad-}
profectò verissima, non potest esse vera, nec ^{uersus A-}
Christianis probari potest illa opinio Astrolo- ^{stroman-}
gorum, ^{tiam.}

gorum, vñ quā illa vanitatis, falsitatis, & impietatis persæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gètes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingètos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cèlo proueniunt ac pendunt, necesse est tātam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & præpotētī constellatione prouenire: quare cælum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & detestabilis, quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem, & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculcata, nec laude tantum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum, & malum: malum quidē, propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinæ regulam informatur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

*Præclara
argumē-
tatio.*

Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentię argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū oīa propriè, distinctè, explicateq; prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 175

fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostrę religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrinā veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planē peruertit qui enim certum habet omnia pendere è coelo, ob idq; cuncta hominum opera facta, casus, & euenta ex coeli observatione præsentiri & prædicti posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nullūq; esse liberum arbitrium, nec talem esse providentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianę religionis pendere è coelo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilo minus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinionationi cōsequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula vbi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quę diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorū obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quę fidei Christianę misteria sunt, tanquam subsint cœlestib. causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quærātur vel habeātur vt certa ex cœlestib. causis; tertio, si electiones suas quis subijciat cœle-

*Caietani
breuis,
sed vera
& memo-
rabilis ad
uersus præ-
dictiones
astrologo-
rum sen-
tentia.*

M 3 stibus

stibus causis tanquam legi illarum ita v̄t vitam
& actiones suas regulet secundum coelos. Et
quodlibet horum trium est ex suo genere pec-
catum mortale: quia primum est contra spiri-
tualitatem Christianæ religionis, quæ super coe-
los est, immutare potens etiam ipsos coelorum
cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148.
Confessio eius super coelum & terram: & hoc ex-
perientia testata est. Secundum verò, est con-
trà veritatem doctrinæ Christianæ & liberi ar-
bitrij, quo domini sumus nostrorum operum.
Tertium est contra dignitatem gratiæ, legis di-
uinæ, ac humanę mentis, qua super omnia cor-
poralia sumus constituti. Et sicut erraremus sub-
ijciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris,
ita quod haberemus impetus passionū, p̄ lege:
ita vilificamus nos, si inclinationes coelorum
pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per
modum passionum inclinant nos. Hæc Caieta-
nus.

In actis autem Apostolorum cap. 19. refert
Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus &
sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Chri-
stum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse
libros suos, & coram omnibus combussisse:
fuisse autem eos libros de rebus ad iudiciariam
Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in
Commentariis super Psalmos dixit Augustinus
qui etiā Mathematicum quenda, hoc est, istam
Astrologiā professum, postea pœnitentem pro
fessionis suæ cupientemq; recōciliari Ecclesiæ,
nisi publica & solenni penitentia præmissa, non
recepit, verum sententiam Augustini, quod ea
maxi-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 177

maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sifteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano, & fidei penitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cū esset, fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deū qui dedit hominibus potestatem faciēdi, quod bonum est, & nō faciendi quod malum est. Ille dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum nō faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quā multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quā multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum penitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capi. 19. quia multi perdit, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem ætimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtrique propter gloriam Dei, ne tales et perdit desperarent ab illo qui nouit querere

*Notabilis
orō quam
habuit
August. 2.
reconci-
liatione
cuiusdā
Mathe-
matici cū
Ecclesia.*

Psal. 4.

M 4 quod

quod perierat Perierat ergo iste, nūc quæsitus inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem missis, ipse in refrigerium transferret. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquādo tamē admissus est ne periculosus tētaretur. Hactenus Augustinus.

§. 5. *Quā senerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

B. Epiphanius.

CERT E in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus quam ars magica, reprobata, vetita, & damnata erat Narrat Epiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maximè causam fuisse à patrib. ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum obseruationibus cæterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Preparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verum etiā multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

Origenis
egregia cō-
tra Astro-
logos di-
sputatio.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 179

ri aut vituperari iure posse, ita prædictum a Scri-
pturis Dei iudicium quo alij ad æterna suppli-
cia, alij ad æternam beatitudinem prædestinan-
tur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa
quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, &
omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in
constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt,
nisi forte Christum quoque quis audeat dicere,
coelestium corporum vi coactum fecisse quæ fe-
cit, passumq. fuisse quæ passus est, nec eius deita-
tis potentia sed stellarum virtute cuncta euenis-
se: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fi-
deles Fato ducti in Christum credant: denique,
ut vel nullum sit boni & mali discrimen, uel et
malorum auctor sit Deus: nullusq; hominum
propter bene uel male facta præmio aut poena
dignus censeretur, nec orationibus, votis, &
Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur.
Sic Origenes.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & istam A- *Animad-*
strologiam amplexetur, exosculetur, præfracte *uersio in*
que defendat, atque obnixè conetur eam cum *Petræ de*
philosophia, quin etiã (si Deo placet) cū Theo- *Aliaco.*
logia consociare atque coniugare; scilicet falsi-
tatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmo-
nem cum Deo. qui nec veritus est scripto pro-
dere, diluuium Noeticum, & ortū Christi Do-
mini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam
syderalis scientiæ peritia ex astrorum observa-
tione prænosci ac prædici potuisse.

M 5 §. 6 De

*§.6. De multis perspicuè falsis, & impijs
Astrologorum sententijs.*

S E D quo manifestius appareat quàm sit im-
pia, & execranda istorum doctrina, ponam hic
paucas quasdam eorù snias, & decreta, è quibus
iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam
istorum, ex Marte in nona coeli regione felici-
ter constituto, tantum præstare nobis cõtendunt,
ut ab oblectis corporibus sola præsentia demo-
nes expellamus. Alij iactant se hac arte, de eius
qui nascitur conscientia arcanis, & secretis si-
ne errore iudicatueros. Vulgatum quoque apud
illos est, duos esse planetas auctores felicitatis
humanæ, Venerem quidem præsentis, Ioué au-
tem post hanc vitã futuræ. Maternus porro eiuf-
modi figmentorù, & mēdaciorù studiofissimus,
& curiosissimus, cum multa memoret quæ à Sa-
turno constituto in Leone accidunt hoibus, sub-
dit, eiusmodi hoies lōgæuos fore, & post mor-
tem animas eorum in celū dijs applicatas euo-
laturas, Saturnus enim, inquit, in Leone positus
aías eorù, qui sic se habuerint in terra, inume-
ris angustijs liberatas, ad celū, & originis suæ
primordia reducet. Deniq; Albumazar scribit,
qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis,
Deo supplicauerit, eū quicquid petierit à Deo,
certissimè impetraturum: id qđ Petrus Apponē-
sis expertum se esse cōfirmat, nā cum vigente il-
la cōiunctione, scientiam rerum à Deo postu-
lasset, ait se post eā diem, magnā sibi factā esse
scientiæ accessionem, sensisse. Hæc autē, & alia
eorum

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponensis.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 181
eorum similia, quàm sint nefaria, detestanda, &
Christianæ religioni exitialia; quantumq; va-
leant ad eleuandam, uel potius delendam fidem
eoram quæ diuina Scriptura docet immediate,
supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, ne-
mo est tam hebes ingenio & tardus intelligen-
tia, ut non clarissime intelligat. Si quis aut hæc
plenius atq; subtilius scire auet, legat quæ in
hanc sententiam cum alibi, tū lib. 2. c. 5. & in lib.
5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Pi-
cus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTROLOGIAM IUDICIARIAM A
Philosophia redargui & conuinci, primò
quidem ea ratione, quod istiusmodi
Astrologi cœlestium rerum sint.
imperitissimi.

C A P V T II.

DIVINATIONEM Astrologicā futi-
lem esse nulloq; nixam fundamento, *Multiplex & praua*
Philosophus quidem ad hūc modum argumen-
tatur, Astrologi nec certò sciunt omnes astro-
rum uires, defluxus, & effectus; nec si eas res
scirent, satis id foret ad certam rerum futurarū
præfensionem; ergo prædictiones astrologi-
cas inanes & fallaces esse necesse est. Duo in
hac argumentatione sunt posita, explicatius à
nobis tractanda & confirmanda; alterum est im-
peritos esse Astrologos rerum cœlestium, alterū
vero est, ut essent illi peritissimi earum rerum,
non propterea tamen posse eos futura omnia
prænoscere, de priori autem dicamus prius.

§7. Astro-

§. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum coelestium imperitos.*

Aristoteles.

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinae ignaros, patet ex his quae subiiciantur. Principio, valde arduum & operosum est, etiam quae de coelo videntur minus difficilia magisque nobis obuia, perfecte cognoscere: veluti quae sit coeli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique astrorum numerus, eorumque inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum indicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facile princeps, iugenter fatetur se multarum rerum coelestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantum notitiam tenere: Et quia manifestis certisque rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argumentis & coniecturis. Vdere haec licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Coelo textu 17.34.60. & 61. hoc si est, quis credet Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in coelo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pice rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam exploratamque perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos, ut faciliores quasdam quaestiones de coelo nobis enodent: per-

cuncte-

cunctemur ex ipsis, an cælum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, vtrum talis sit materia cæli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sitne cælum animatum an inanimatum; num sua vi, & à se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cælis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbes vno motu circūagantur, sed alij vno t̃m, alij pluribus, alij vero paucioribus: aperiant nobis quā habebant propriā vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes.

Qui sit igitur credibile, planiora hæc, & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus, & effectus, qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas, & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderum effectus prænuñtiantibus, quis enim nescit procliuius, & propensius esse præsentia nosse quàm futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc. n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & q̃ quotidianis experimētis puestigari, & explo-

explorari possunt; planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum coelestium maximi laboris, & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cælū, nec aliò quàm vnico oculorū sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem medijs aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumētorum astronomicorū. Atque hoc etiam apud sacras literas in c. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus, inquit, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitātē. Et difficile estimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore, quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? Sensum aut tuū quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spūm sanctū tuū de altissimis.* Extremum autem huius sniæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euēta quorum multa ex secretissimo Dei consilio, & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. *Aduersus fictitiā antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum observationes rerum euētis comprobatas, è quibus ars ipsorū collecta, & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, ijsdem signis antegressis;

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 185

sis, ars est effecta eadem sæpè animaduertendo
atque notando: quare Chaldaeos ferunt qua-
dringenta septuaginta millia annorum, monu-
mentis huiusmodi obseruationum astrologica-
rum comprehensa habuisse. Verum, hoc quàm
sit commentitium & improbabile, nò ex eo li-
quet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi
obseruationes & experientias, nò dico millies
ut ipsi iactitant, sed ne ter quidem bisue collige-
re & comparare potuerunt. nam coeli facies, &
omnium signorum coelestium positura quæ se-
mel fuit, eadem omnino vel nunquam, uel nò
nisi post immèsa annorum spatia redire potest:
quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stel-
lae, non ante sex & triginta annorum millia cir-
cuitum suum absoluit: quin doctissimi quidam
Mathematici, optimis rationibus probarunt,
motus coeli esse inter se incommensurabiles, ob
idq; eandem coeli faciem, eundemque stellarum
positum sæpius euenire non posse.

Hanc rationem Phauorinus philosophus a- *Phauori-*
pud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, *nus ceteris*
certè luculentius & elegantius tractat his uer- *Astrolo-*
bis, Si Chaldaeorum isto modo coepta fieri ob- *gos.*
seruatio est, ut animaduerreretur quo habitu,
qua forma, quaque positura stellarum aliquis
nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, for-
tuna eius & mores & ingenium & circumstan-
tia rerum negotiorumque, & ad postremum
finis etiam vitæ spectaretur; eaque omnia, ut
vfu venerant, literis mandarentur: ac postea
longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in lo-
co eodemque habitu forent, eadem ceteris
quoque

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent : Si isto, inquit, modo obseruari coeptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi ; vt neque vllus obseruationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri separatim, tamē quā vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnā coeunt & permiscantur, vt in cœlo vel in aère vel in terra vel etiam cum causis sublunariis earumque actionibus, ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentarijs super Genesim, hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Evangelica citat sententiam : Quæ autem, inquit, commistione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuū heri asserunt, profecto concedent nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum diminuatur de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipies? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur, quoniam locum eius aspexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mistura quædam

Origenes.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 187.

dam inde fiat, quis percipiet? quæ omnia si quis altius inspiciat, facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, videbit in pluribus errare, quam veritatem consequi Genethliacos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint, ad filiam Chaldeorū qui maxime ista profitentur ait, *Ad sint & sal* Esa. 47.
ua te faciant Astrolegi, cæli Augures annuncient tibi quid euenturū sit. His enim uerbis docemur, vel diligentissimos in hac re Chaldeos, non posse prædicere quæ velit unicuique genti Deus attribuere. Hactenus Origenes.

His accedit, multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur, vel etiam nullatenus cernuntur: earum verò quæ cernuntur, paucas sibi esse cognitās, permultas verò necdum exploratas fatentur Astrologi. qua ratione igitur ex paucis astris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura, cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus, notorum sibi syderum effectus, aut impediri aut variari possint? nisi fortè astrorū quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurde mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cælo mille præterq. viginti duas stellas, quarum cum qualibet maior sit terra, necesse est ingentem esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam uel perexiguā notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cōstet ex planetarum observationibus, in quibus tota propemodum.

N

ver-

versetur & consumitur. Vidit hoc, quæ erat per-
spicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural.
quæstionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid
est aliud, inquit, quod errorem incutiat periculis
natalium, quàm quod paucis nos syderibus as-
signant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem
sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos
propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequen-
tius mota, aliter nos, aliter cætera animalia pro-
spiciunt. cæterum, & illa quæ aut immota sunt,
aut propter velocitatem vniuerso mundo pa-
rem, immotis similia, non extra ius dominium-
que nostri sunt. Hæc Seneca.

*§. 9. De noua stella, quæ superioribus an-
nis visa est.*

SVPERIORIBVS annis vidimus stel-
lâ: nouâ ante illud tempus nunquâ in cælo visam,
& iudicio Astrologorum in eodẽ loco vbi stel-
læ fixæ lucent positam: hæc cum ad aliquod
tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspe-
ctu nostro discessit & prorsus evanuit. hæc stel-
lam necesse est vel in cælo esse generatâ & po-
stea corruptam, idemq; in alijs sæpius euenire,
longis tamen temporum intervallis verisimile
est: vel esse supra septem planetas alia sydera er-
rantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis
tamen ignotos habeant: vel denique quas nos
in octauo orbe stella inerrantes, & infixas puta-
mus, eas quoque proprios circuitus & motus a-
gere. de quo addubitalle olim Hipparchû no-
bilissimum in astrologia virum, locuples au-
ctor & testis est Plinius, in cap. 26. lib. 2. Hip-
parchus,

*Hippar-
chus.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 189

parchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitationē est adductus, anne hoc sæpius fieret, mouerenturq; , & ex quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre centent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauū alterū noni cœli, exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cœlū omni stella luceq; careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octauū cœli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodū isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam ut annorū eius tēporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarū non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

*Duplex
Zodiacus
apud A-
strologos.*

10. *Quàm difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu uiget annotare.*

I A M verò vix potest sine errore vllō notari, & cognosci positus altrorū, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiā oritur, uel in eo ipso puncto aspectum syderū omnium, qui tunc uiget, obseruare: sæpē namque cœli, & stellarum aspectum, nubila & crassorum vaporū interpositus, vel adimunt nobis,

N 2 vel

vel interturbant, & infuscant; & quod caput est, rapidissima coeli vertigo facit ut constellatio prius transuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia, & alia coeli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusvis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus per notescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè, ita nimirum ut opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam ut dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris ultimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fusus, & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum, & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione, & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

*B. Basilij
argumen-
tatio con-
tra Astro-
logos.*

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittā verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur, & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuentores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoque, & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus 1. Cor. 15. stolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi.* plurimum differentia sit inter natiuitatē, & natiuitatem. Ut is quidem qui hoc in momento

genitus

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 191

genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populo-
rumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is
autem qui natus est temporis sequentis momē-
to, pauper quidam sit futurus, aut mendicus cir-
culator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permu-
rans quotidiani consequendi causa victus, quā-
obrem eo orbe qui signifer appellatur duode-
cim in partes diuiso, cum in triginta dierum spa-
tio partem Sol eius globi transeat duodecimam
quem inerrantem appellant, triginta in portio-
nes singulas illas duodecim partes secuerunt,
tum singulis portionibus illis in sexaginta mi-
nuta diuisis, minuta hæc singula rursus in alia
sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur
enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus,
obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisio-
nem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam
simul atque editus pusio est, mas an femella sit,
obstetrix explorat: tum vagitum expectat in-
fantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus
recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima
præterisse minuta? Dicit obstetrix deinde Chal-
dæo partum qui editus est: quot minutissima
momenta vis interea dum obstetrix loquitur
prætercurrisse? præsertim si fortè fortuna fue-
rit non in conclau mulierum Chaldæus ille
præsens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tem-
pus horamq; reponeos. Et cum eum qui disoi-
turus est diligenter tempus ac horam, explora-
toria nimirum horarum percipere oporteat in-
strumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot
minutorum hoc quoque tempore, quæso, præ-
teruolat præteritq; examen? Compertam enim

N 3 eam

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quàm iuxta duodecimæ portionem partis, in quotoque minuto sexagesimæ eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inuentionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, ut qualem ad cœlo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemue haberent, qualisq; ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissimè quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur; deridendi profectò non medicriter esse videntur, tam ij qui studio huius indulserunt artis quam in ratione rerum nusquam esse constat, quàm illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euétura. Hactenus sunt quæ Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

*ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM
rerum cœlestium cognitionem tenerent,
non posse tamen eos futura diuina-
re, probatur octo rationib.*

CAP V T III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam videli-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 193
delicet astrorum & cæli scientiam: hanc ipsam
nunc contendo non posse certam futurarum re-
rum prænotionem & diuinationem efficere;
idq; multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cogni-
tione astrorum etiam perfecta, non posse di-
uinari omnia qua futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera & trita est in scho- Prima ra-
tio.
lis illa Philosophorum sententia, Sicut res se ha-
bet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionē,
hoc est, propter quas causas quæque res fit & est
per eas cognosci debet, si quidem perfectam e-
ius rei scientiam adipisci volumus: ad genera-
tionem autem futurorum effectuum particula-
rium, non modo concurrit cælum sed etiam
causa particularis, & enim cælum causa vniuer-
salis, quo fit ut eius vis & efficientia sit etiam v-
niuersalis & indeterminata ad producendum
quoslibet effectus particulares: determinatur
autem vis cœli per causas particulares. quam-
obrem verissimum est illud quod dixit Aristo-
teles, Sol & homo generant hominem. quin effe-
ctus particulares, licet quod attinet ad eorum
effectiōem & conseruationem, maximè pen-
deant ex causis vniuersalibus; tamen quod per-
tinet ad propriam cuiusque eorum naturam &
ad naturales proprietates, tam specificas quàm
indiuiduales, magis particularem causam
quàm vniuersalem emulantur
atque imitantur.

12. Præter causas cœlestes, necessariam esse
notitiam causarum particularium ad præ-
noscentes earum effectus.

*Sicut ad generationem rerū futurarū nō tantū concurrat cœlū sed etiā causa particu-
lares, ita ad certā earūdem rerū præ-
notionē, non solius cœli noti-
tiā satis esse posse.
B. Augu.*

C V M igitur præter causas cœlestes, ad pro-
ducendos effectus futuros opus sit etiam causa
particulari efficiente, & materia idonee præpa-
rata, quorum si desit alterutrum, prorsus nul-
lus futurus est effectus, ex his necessariò con-
cluditur, ad prænotionem futurorum effectū,
cœlestium causarum notitiam non esse satis. At-
que hoc etiam quotidianis & manifestis experi-
mentis constat. cernimus enim agricolas eodem
tempore & sub eodem syderum aspectu varia
seminum genera in terram iacere, ex quibus ta-
men diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nō
ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantū spe-
cies & vires seminum referri potest, Ad hanc
eandem sententiam, in libro secundo de Genesi
ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum
multa corpora diuersorum generum, vel ani-
mantium, vel herbarum & arborum, vno si-
mul puncto temporis seminentur, vnoque pun-
cto temporis innumerabiliter multa nascantur,
non tantum diuersis sed etiam iisdem terrarum
locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in
actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut
dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid
autem insulsius & hebetius, quàm cum istis re-
bus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
subijciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
nem? sic Augustinus: cuius extremum dictum
paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.
capite

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 195

capite 1. Phauorinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarū omnium tempus, & ratio, & causa in coelo & apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissimis terræ marisque animantibus dicerent? an ista quoque iisdem, quibus homines legibus nascerentur, iisdemque itidem extinguerentur? ut aut ramunculis quoque & culicibus nascendi Fata sint de celestium syderum moribus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. De simili ortu & dissimilibus euentis
Geminorum.

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, similes omnino fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam ut cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnunquam ut alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verum, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem cōcubitu, ut inquit Paul. Rom. 9. sati eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in

*Secunda
ratio.*

N s quod

*Similitu-
do Nigi-
di Figuli*

*B. Grego.
homil. 10.
super E-
uangel.*

Augusti.

quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento
vrgentur, videlicet breuissimam illam moram
quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea
nobis perexigua videatur, in coelo tamen, ob e-
ius vastitatem & rapidissimam conuersionem,
esse admodum insignem magnamque facere va-
riationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat
exemplo rotæ, quam incitatissime contortam,
cum his eodem loco signare atramento vel per-
cutere summa celeritate conatus esset, cessante
ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa
loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo in-
ter se interuallo disiuncta. Hoc, inquam, præ-
sidium & refugium infirmum est, parumque
tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Gemi-
norum aliqua fuerit mora, in eorum tamen con-
ceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui
variatur ratio constellationis sub qua quisque
nascitur, erit profecto proprium tempus ortus
cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. De-
nique, valebit hoc loco aduersus Astrologos ar-
gumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Ia-
cob & Esau non censentur nati sub eadem con-
stellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus
post alterum; ob eandem profecto causam iu-
dicandum erit, nullum hominum sub eadem cō-
stellatione totum nasci. non enim totus simul
ex utero procedit, sed particularim & membra-
tim: primo enim effert caput, tum collum, de-
inde pectus, postremò pedes. Iacob enim
proximè natus est post Esau manu plantam pe-
dis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Au-
gustinus libro secundo de Genesi ad literam, ca-
pite

pute 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verum, hanc rationem admodum disertè *Phauori-*
nus apud
 Phauorinus aduersus Chaldaeos disputans, ex- *Aulum*
 quutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt re- *Gell. lib.*
 spondeat, si tam paruum atque rapidum est mo- *14. cap. 1.*
 mentum temporis in quo homo nascens Fatum
 accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circu-
 lo coeli, plures simul ad eandem competentiam
 nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque
 non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eo-
 dem temporis puncto editi sunt: peto, inquit,
 respondeant, cursum illum temporis transuolā-
 tis qui vix cogitatione animi comprehendi po-
 test quonam pacto aut consulto assequi que-
 ant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in
 tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, mi-
 nima momenta ingentes facere dicant mutatio-
 nes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum
 de Geminis diligenter & subtiliter pertractat
Augusti-
 Augusti. lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capi- *nus.*
 tibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22.
 & vero maximum facessit negotium Astrologis
 si enim tā breui temporis momento mutantur
 oīa, vt nō diuersa modo, sed et aduersa plerū-
 que eueniant, quis de nato puero possit quic-
 quā certi prædicere, cū illud tps punctū quo
 vel cōceptus vel natus est ita vti est, nemini pos-
 sit esse cognitū? Itaq; , vt magna in homines vi
 & potestate pollerent astra, quid ea tamen in
 singulorū hominum generatione & ortu effice-
 rent, in compertum esset nobis: quippe cum a-
 spectus coeli & positus astrorū qui est tempo-
 re quo

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim coeli & astrorum motus, tarditatem nostrae considerationis & observationis praeuolat & anteuertit.

*Tertiara
ratio.*

TER TIA Ratio. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam praebuit latebram Astrologis, consideremus in praesentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex observatione syderum, non eadem euenta praenunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & ubi eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multum enim toto orbe simul & generantur in utero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniolem, studiorum, morum, religionis, casuum, denique uitae ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi caesi sunt ab Annibale, idem fuit uitae exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecone deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse coeli constellationem, stultum est dicere, An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque
alios

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 199

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat. Quam multi homines vtriusq; sexus, omnium aetatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distatibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus rectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemq; ictu temporis intererunt? Quod si nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quaedam in hominum morte atque uita et diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria usu venire, ut existant per huiusmodi stellarum concursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte paria? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldaei probè utique auctus aduersus hominum impares ortus, inreritus pares. Hæc Phauorinus.

Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 14. capit. 1.

14. Pulcherrima disputatio Bardefanis aduersus Astrologos.

QUARTA RATIO. Bardefanes Syrus in doctrina rerum celestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato, & aduersus Chaldaeos conscripsit, futilissimas esse

Quarta ratio.

esse Astrologorum obseruationes, & rarò non
 eumentes eorum prædictiones, ad hunc ferè
 modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præpa-
 ratione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud
 Seras lex est prohibens occidere, fornicari, &
 adorare simulachra: vnde in illa regione nullū
 templum conspicitur, nulla mulier meretrix,
 nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec
 voluntatem alicuius illorum ardentissima stel-
 la Martis in medio coeli constituta ad eadem
 hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt
 alienam quispiam sollicitaret vxorem potuit ef-
 ficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in
 medium coeli Martem peruenire necesse est, &
 in tanta regione singulis horis nasci homines
 non est negandum. Apud Indos autem, & Ba-
 ctros, multa millia hominum sunt, qui Brach-
 manes appellantur: hi tam traditione Patrū q̃
 legibus nec simulachra colunt, nec animatum
 aliquid comedunt, uinum aut ceruissiam nun-
 quam bibunt, ab omni demum malignitate ab-
 sunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri om-
 nes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cede,
 remulencia, simulachrorum cultu inuoluuntur:
 inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens
 quædam Indorū est in eodem climate habitās,
 quæ homines venantes atque sacrificantes deuo-
 rant: nec ulli planetarum quos felices ac bo-
 nos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos
 prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad
 malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex e-
 rat, filias, sorores, matres quoque ipsas in ma-
 trimonium ducere, nec in Perfide solum, ve-
 rum-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 201
rumetiam quicunque Persarum ad alia climata
orbis e patria exiuerunt, nefanda hæc diligen-
ter matrimonia celebrarunt: quos, alia gentes
hoc scelus abominata, Magusseos appellant.
Suntq. usque ad hodiernum diem in media Ae-
gypto, Phrygia, Galatiaq; plurimi Magusseï suc-
cessionem patrum, eisdem sceleribus contamina-
ti. Nec dicere possumus in terminis & domo
Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus om-
nium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Ama-
zones viros non habent, sed tempore veris fi-
nes suos egredientes cum vicinis conueniunt.
Vnde omnes naturali lege eodem tempore pa-
riunt, masculisq. interfectis solas feminas alunt,
bellicosæque omnes similiter sunt, magnam
exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum
autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas
prorsus iisdem natalitijs astris esse genitas. Fit
hoc confirmatius argumento exemploque Iu-
dæorum, qui vbicumque terrarum & gentium
sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatio-
ne & infantes suos octauo die circūcidunt, & om-
nem diem sabbathi feriatum festumque reli-
giosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi om-
nes sub eadem cōstellatione procreati, nec eos
à patrijs legibus & institutis vlla vis & potētia
cælestium corporū abstrahere potest. Sed quid
dicemus de Christianis? qui innumerabiles to-
to orbe sparsi, idem vitæ genus atque doctrinæ
custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus
Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis
aut supplicijs vel latum vnguem amoueri pos-
sunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem
astro

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante suscepta Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisq; longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt uxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut felem colunt; sed ubicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: ubique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium, compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū, nec Persas a sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, ut volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusq; obediētes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

*Quinta
ratio.*

QVINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest. Si aut ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ
nisi

nisi pessundata & obtrita, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vlllo modo cōsistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta volūrate euentura sunt, ea nulli mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacunq; rōne nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse pñt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis cōsiliarius eius fuit? & ut scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētię: Quæ in prospectu sunt, inuenimus cū labore, quæ autē in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum aut tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris spiritū sanctū tuum de altissimis? Ex cœlo autem futura quæ pendent ex volūrate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau-*

Ro. II. 6.

Esa. 40.

O

sa vni-

sa vniuersalis, quare futuri effectus particula-
res non nisi vniuersaliter & indeterminatè in
coelo contineri & cognosci possunt: tum etiam
quia coelum est causa corporalis & materialis,
quare animus noster qui per se incorporeus &
expers materiæ est liberque in agendo, coeli ef-
ficientiæ ac operationi directè & necessariò mi-
nime subiacebit. Voluntas porro humana quæ
est proxima causa humanarum actionum, re-
spectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debet,
per se indifferens & indeterminata est: multa
enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogita-
uimus, nedum deliberauimus: quomodo igi-
tur causa indeterminata & indifferens potest de
finitam certamque futuri effectus cognitionem
parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones
hominis pendent ex interioribus, ex delibera-
tione dico & electione, non potest igitur futu-
ra hominis actio exterior prænosci, nisi cogni-
ta sit futuræ voluntatis electio vnde illa profici-
sci debet: at futura hominis electio non potest
alteri homini esse cognita; si enim propositum
animi & deliberationem quam quis in præsens
habet mente conceptam, nemo alius scire po-
test, quanto minus scire poterit consilium, pro-
positum, & voluntatem alterius hominis, quæ
multos post annos futura est?

15. *Utrum sit facilius, diuinare quid factururus
sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cōsideratur homo vt viuit &
opera-

operatur secundum rationem, aut secundum sensum, & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet à coelo, est enim mens & ratio expers materiae, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitrato ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quamvis uel à coelo, uel ex naturali constitutione, & réparatione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendum, potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quin etiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore, & diligentiae magnitudine emendauit, ut omnium sui temporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, ut qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrè Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognita difficilia; illud autem esse prorsus ignotum, qualis sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas ad eo lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes, adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re

*Hominē,
ut opera-
tur secun-
dum rōnē
nō è coelo,
nec alia
ex cā vl-
la præter
Deū, per
se ac ne-
cessariò
pendere.*

Quā sit instabilis vita, & actiones hominis viuentis non secundum rationem sed secundum sensum. diu perseverans; vt nulla certa ratione modoq; regi & duci, sed quocūque impellit cupiditas, illic inconsultē, & temerē rapi videatur: quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit secundum rationem, & virtutem, quā quid sit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex, qui secundum rectam rationem iustasque leges imperat, quā quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo, & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque, & certum habent?

Pulchrū dilemma aduersus Astrologos. Adhæc, aut istud Fatum cœleste, & potentia syderum potest ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem

Si Astrologorum prædictiones veræ, & certæ essent, profecto inuitiles, & odiosæ essent hominibus. atque mortalem; vtpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodesse hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus malitiam quam boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua, & inuitabili eorum expectatione

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 1207

statione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi syderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epistolarum, octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nunc ad illum qui cęlestium notitia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stella receptet,
Quos ignis cęli Cyllenius erret in orbes.*

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum faciet occasum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque sunt ista, propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & ineuitabilis cursus. Per statas vices remeant effectus rerum omnium, aut mouent sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert prouidere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hęc Seneca. Sed vide quàm argutè ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis verbis cocludit Phauorinus: Aut aduersa inquit, Phauorinus apud
euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, Aulum
miser fies frustra timendo. Si vera respondent, Gellium,
eaque sunt non prospera, iam inde ex animo lib. 14.
miser fies antequam è Fato fias. Si felicia promittunt, eaque, euentura sunt, tum planè duobus
erunt incommoda; & expectatio te spe suspensum

sum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam difflorauerit. Nullo igitur pacto utendū est istiusmodi hominibus res futuras praefagientibus: Sic Phauorinus.

16. *Quam sit vana ac futilis praedictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

V V M, illud maximè arguit praedictionum astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi praedicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia summum Pontificē: atqui prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsis vel alterius vnus hominis voluntate aut potestate pender, sed ex voluntate atque suffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificē. Quapropter vt certò praenunciari possit. Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem astrorum quæ in cœlo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos & cognitos esse omnes syderum positus & constellationes, sub quibus nati sunt quorumcunque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium Figulum eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatique natalitijs eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profecto existi-

*Inanis
praedictio
Nigidij
Figuli de
futuro
Augusti.
domina-
tu.*

man-

mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione; sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse ut ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum usque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendeat, ut ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænosendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sidera vim ullam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt ut ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè sint fallæ, nec nisi perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis observationibus proficisci, sed inscienter & incon-

Sexta ratio.

Ars et scientia in his versatur, quæ sæper aut plurimè eueniunt, qualis non est Astrologia.

Phauorius

nus apud

rent

rent

rent

rent

rent

rent

rent

rent

rent

rent

*Aulū Ge-
lium lib.
14. c. 1.*

rent homines ne quā ipsis Chaldæi ad facien-
dam fidem irreperent, quòd viderentur quæ-
dam interdum vera effutire aut spargere. Non
enim comprehensa, aiebat, neque definita, ne-
que percepta dicunt, sed lubrica atque amba-
giosa coniectatione nitentes, inter falsa atque
vera pedetentim quasi per tenebras ingredien-
tes eunt: & aut multa tentando incidunt repen-
tè imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui
eos consulunt, multa credulitate ducente per-
ueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco
videntur in præteritis rebus quàm futuris, ve-
ritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ
aut temerè aut astutè vera dicunt, præ ceteris;
inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesi-
ma. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi
quid in eandem sententiam libro secundo de
Diuinatione scriptū sit apud Ciceronem. Quid
plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldæi.
quàm multa ego Pōpeio, quàm multa Crasso,
quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta
memini, neminem eorum nisi senectute, nisi
domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mi-
hi permirum videatur, quenquam extare qui
etiam nunc credat ijs quorum prædicta quoti-
die videat re & euentu refelli. Seneca in eo li-
bello cuius inscriptio est: Ludus in mortem
Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium
apud Parcas mortem Claudij procurantem, &
vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter
alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas
inducere ad necem Claudij, hanc affert, ne to-
ties

*M. Tal-
lius.*

Seneca.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 211

ries videlicet miseri Chaldaei mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mēsis moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuntiari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluvia, quæ fore utilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eā. & quamvis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, deletus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de inijs Lunæ sperandum esse, sed de providentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

B. Amb.

18. *Vanitas & falsitas multarum prædictionum Astrologicarum.*

ALBVMАЗAR princeps huiusce superstitionis, astrologica ex observatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturā non plus annos mille quadringētos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius

O s

præ-

*Abraam
Iudæus.*

prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex obseruationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimoquarto; quod nimirum futura esset eadè astrorum cōpositio, quæ fuerat olim cum Moses ex Aegypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictionis vanitatem dies ipsa redarguit.

*Petrus de
Aliaco.*

Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam, sed habitum cœli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ redita. qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, ut is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuētus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

*Albama
Zar.*

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
ALBVMAZARistorum Astrologum coryphæ-

ryphæus, nescio. quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecit, hoc est expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire. Post Alexandrū enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem ἀνιστορησίαν, O incredibilem temporum inscientiā, nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & Afflixerit; & Christus Dominus non sexcentis annis post Alexandrū ut iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortē natus est. Quamqua quis miretur in hoc lapsum Albumazarē, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regib. qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confessio sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vllō tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullā nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum; præcipue verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquiunt, constellatio nascen-

*Aliquot
errata cir-
ca Chro-
nologia
Albuma-
zaris.*

nascentem orbem initiauit : illa præparauit diluuium, alia Abraam vel Mofyem genuit : illa Iesu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem antecessit. quæ quàm sint futilia, commentitia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quã multa peccauerit contra verã Chronographiã Petrus Aliacensis in suis rationib. Astrologis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuiio autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse. At enimvero, cum perspicuè falsa sit cõputatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos preterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem bis

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 215

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, nō nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam; quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abraz ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuiō ad Christi aduentū, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermè annis post Christi Domini ortum contigisse. Potremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis, & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecētesimum exorta, ante sexcentesimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chro-

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omnium temporum, & referta uita communis? Equidē reor, quā difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam faciliē reperiri posse innumera eorum prædicta perspicuē falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitē dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiam, quid asserri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos, ut nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quā ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verū dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse ueridicos, & ea prædicere quæ rei confismet euentus. prædicunt sanē; sed inconsultē, insciēter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimē dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoriā teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omni.

*Lepidum
Catonis
dictū ut
refert Ci-
ce. lib. 2.
de Diui-
natione,
in Astrolo-
gos bellē
competēs.*

*Notet hoc
Lector.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 217

omnibus nam qui veritatem illorum oraculo-
rum descendebant, pauca quædam vera crebro
sermone vsurpabant, pleraq. falsa silentio pre-
mebant, qui autem omnia contemnebant, nec
vera nec falsa curabant. Sed causas prædicta
Chaldaeorum sæpè vera esse videantur, extre-
ma hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sa-
pientibus, & prudentibus esse contemptam
& damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix *Septima
astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vl
ratio.*
la pars esset philosophiæ omnium nobilissima
& hominibus optatissima atque honoratissima:
tum propter materiæ quam tractat, coelum di-
co & sydera, dignitatem atque præstantiam.
tum propter futurarum rerum, potissimè au-
tem vitæ hominum & mortis casuum & euen-
torum prænotionem, quas res noscendi auidis-
simi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea
doctrina omni tempore à præstantissimis qui-
busque Philosophis, quinetiam Astrologis, cō-
tempta, derisa & damnata fuerit; maximum
profecto argumentum est, eam futilem & ina-
nem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate
vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in li-
bro de dictis Socratis, quod etiam refert Euse-
bius lib. 14. de Præparatione Euangelica, capite
4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem
futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, nō
esse

*Democri-
tus.*

Plato.

Xenophō,

Socrates.

*Pythago-
ras.*

esse hominibus procurandam : neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultavit, ea mortales velint nimis studiosè curiosèq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldaeorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquā ea vlos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

*Aristote-
les.*

ARISTOTELES, qui vir & quantus? quàm solers, quàm subtilis & copiosus in doctrina rerum coelestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit.

Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicatio-

*Scia Ari-
stotelis, q̃
Astromā-
tiā è me-
dio tol-
lunt.*

nem, istius astrologiæ opera & præsidio est vltus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendì: Versari in rebus humanis casum & fortu-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 219

fortunam quæ fugiant certam hominis intelli-
gentiam: Particularium & corruptibilem ef-
fectuū, causas proximas & proprias esse parti-
culares atque corruptibiles, ob idque ad perfe-
ctam eorum cognitionem non satis esse coele-
stes & vniuersales causas contemplari: Coelum
non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, ni-
si per motum & lumen. Nec vsquam ferè indi-
cavit Aristoteles præter solem & lunā, vim &
efficientiam aliorum syderum. illud quoque do-
cuit decretis Astrologorum valde contrarium,
coelestia signa etiam corporeorum & sensibi-
lium effectuum, per alias causas aueri & impe-
diri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudo-
xum ætate Platonis & Aristotelis principem A-
strologorum: item Panatium Stoicum, Arche-
laum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Hali-
carnasseum, Astrologorum sui temporis no-
bilissimos, qui totam hanc rationem astrolo-
giæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocra-
tem & Galenum principatum medicinæ obti-
net, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat A-
strologis esse credendum in diuinatione futu-
rorum, quia ipsi nec puncta coelestia teneant,
neque naturas rerum inferiorum planè necessa-
rias ad faciendum iudicium de rebus futuris,
perspectas habeant, neque nitantur demonstra-
tionibus sed probationib. oratorijs & poeticis.
Ptolomaus, quem isti huius artis principem &
ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudi-
cijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia a

Eudoxus.
Panatius
Auicenna.

*Ptoloma-
us.*

P super-

supernis causis directo deriuari necessitate quadam inuiolabili, ut nulla alia vis quin ita operentur obistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet, Soli numine diuino afflati prædicunt futura particularia. Quinta vero sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia satis multum temporis, studij, & operæ posuisset, deprehēdisse tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tū sermonibus tum scriptis cōfutauiſſe. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidētia, maxime verò eum qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

SI hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti asferret, prouisione futuro-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 221

futurorum, ad bene regendam, & administran-
dam rempublicam, ob eamque causam magno
in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Re-
ges, & rerum publicarum Principes: at contra
prorsus euenit; nam seuerissimis multorum
Principum decretis, & edictis explosam, & dam-
natam, & grauissimis supplicijs addictam eam
artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chal-
dæi Roma eiecti sunt principe Tiberio, Diocle-
tiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano,
præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis
studium, & exercitatio, non solum vt inanis, &
veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuita-
tibus, & societati hominum noxia, & pestilens,
semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in
re manifesta, quæ turbam testium non deside-
rat, longiorem orationem ponere? Audeo dice-
re, post hominum memoriam vix fuisse quen-
quam vlllo tempore vel magnitudine ingenij,
vel præstantia doctrinæ, uel prudentiæ ciuili
excellētia, vel eximia morum integritate, vel de-
nique insigni aliquo nobilem ac memorabilem
virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta nō
quasi meras nugas, & quisquilijs floccifecerit,
penitusque contempserit. Vulgus modo stoli-
dum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iu-
dicandum, facile credulum, & noua miraque
audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatori-
bus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gau-
dent etiam hisce commentis leuissima quædam
ingenia, lucri magis, quam veritatis cupida, in
republica literarum, turbulenta ac seditiosa,

*Professo-
res diui-
nando fu-
tura ex
astris, pu-
blicis mul-
torum Prin-
cipum de-
cretis esse
ciuitatib.
eiectos.*

*Cui gene-
ri hominum
prædictio-
nes Astro-
logorum
arrideant,
& proben-
tur.*

P 2

& la-

& sapientiæ optimatibus semper infensa, rerum que vtilium, & alijs notarum fastidiosa, nouarū autem, & ignotarum, atque adeo etiam incomprehensibilium auidissima: denique quibus nō tam cordi, & curæ est vera nosse, quā videri vulgo ea ipsos scire, quæ summi philosophiæ antistites nescire se confitentur.

*B. Ambrosius
suis prædicationibus
Astrologorum
comparat
telam araneam.*

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius lib. 4. Hexameron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ aranæ comparatur, in quam si culex aut musca incidit, exuere se non potest: si vero validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, ut in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cum videritis Mathematicos, dicite: Telam aranæ texunt, quæ nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inuálidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Indiciariæ.

Octava ratio.

OCTAVA RATIO. Fundamenta, & fundamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certè infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & stabili vitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines auctoritatem

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 223

toritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinae est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatū effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Ste-
mus decretis Astrologorum aientium. ut Lunam, itidem cætera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed
Astrologi præter lucem, alias in cælo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multum diuersas, mirandorumq; operum causas; quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vnquā probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas in cælo influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentiæ in-
uentæ & palam probatæ, ab alijs quoque doce-
ceri & defendi coeptæ sunt quis ex Lyceō paulo
grāuior & probatior Philosophus non eas repu-
diavit atque damnauit? Festinè quidam Asylum
ignorantiæ eas appellauit? ad influentias enim
quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, &
hanc se in latebram conijciunt quicunque mira-
bilium effectum proprias & naturales causas,
vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exerci-
tatis occultas, solerter inuestigare ac reperire
non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ,
vix dici potest quāto operè debilitetur robur Phi-
losophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas
eleuetur, minuatur existimatio, denique studium
eius apud homines cultusq; languescat, Quid
enim attinet in occultis rerum causis perqui-
rendis & eruendis præclara ingenia Philosopho-
rum tanto studio & conatu laborare, cum in
procliui sit, cuiuslibet effectus ex cœlestibus in-
fluentijs rationem petere & afferre? quis enim
effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo
obscurior & abstrusior est, quem non per istius-
modi influentias nullo negotio liceat explica-
re? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim
respondebitur, quia propria eius influenza
cœlestis eam illi virtutem indidit. Vnde Re-
mora tantulus piscis vim habet sistendi incita-
tissimum nauigium? in promptu est responsio,
nimirum à cœlesti quadam influenza, quæ tan-
ta pisciculum, illum vi ac potestate roborauit.
Quid moror? nullum erit problema, nihil in
natura

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 225
natura rerum adeo reconditum, & ab intelligē-
tia nostra remotum, denique nihil de his quo-
rum peruestigatio summorum Philosophorum
ingenia fatigauit, & torfit, quod non quiuisset cir-
culo Astrologorum, & indoctorum hominum
vno verbo, scilicet per istas influentias expedi-
re queat.

Verum labor equidem longius, reuertar igi- *Argumenta-*
tur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, *tatio con-*
per lucem calefacit, quomodo idem per influē- *tra influē-*
tiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem *tias.*
astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, al-
teram frigefaciendi, non diuersas modo sed
etiam aduersas, & contrarias? cernimus ita
esse natura comparatum, ut omnibus in rebus
in quibus duæ insunt differentiæ, uel propieta-
tes (ut more Philosophico loquar) vna genera-
lis, & quæ vni rei communis est cum alijs mul-
tis, altera specialis, & propria eius rei (cuiusmo-
di sunt in homine sentientem esse, & rationale)
ut semper differentia, & proprietas specialis, no-
biliores, & perfectiores sit generali, ut quæ illam cō-
trahit, & determinat, nouæ perfectionis gradū
& rationem ipsi adiungens: sicut patet in præ-
dicto exemplo hominis, in quo rationale nobi-
lius est quam sentiens. At contra omnino se ha-
bet res in hac mirabili Astrologorum doctrina.
Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa,
duas esse proprietates seu facultates agendi, v-
nam generalem, & communem ei cum omni-
bus altris, quæ est uis illuminandi, & per illumi-
nationem calefaciendi; alteram specialem, &

P 4

pro-

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cælestem multo nobiliorem esse quacunque alia qualitate cælesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quapiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, ut diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & refrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam ut in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates, & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro, & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed ut totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influencijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cælestibus, quæ omnibus sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, morum dico, & lucem, plenè cumulateque

ac

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 227

ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magnâ vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cū tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione constant, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiâ ad similitudinē aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumue rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Vtrum astra natalitia cuiusquam, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusque astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimū? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & cœli atque syderum statum quo quisque in vtero conceptus, formatus, & animatus est: cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cœlestis in homine recipitur & immititur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestati & acti oni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes,

*Alterum
Astromā
cia fun-
damentū
Quam in
ano sit,
natalitia
cuiusque
hominis
astra ob-
seruare
ad diui-
nandum.*

qui contingunt homini sapius post ortum? Cū plerumque vltu veniat vt illæ virtutes coelestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominē, quā quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astro- rum nascenti homini impressum, necesse est va- riari commutata sapius humani corporis tem- peratione, vel ob alias potentes cōstellationes, vel ob educationem, vel ob variam uiuendi cō- suerudinem & rationē, vel ob leges patrias, ad quantum normam cogitur quisque vitam, mo- res, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primogeniæ quā quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætatē? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis, nec S. Thomas in .i. par. quæst. ult. art. i. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus coelestis in ortu ho- minis ei indita & impressa, necessariò tandem euanescet tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem coelestem migrare ex subiecto in sub- iectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam vir- tutem substituere.

*An ali-
quid pri-
migenia
materia
hominis
maneatur
totam vi-
tam.
S. Thom.*

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu homi-
nis, quā in eius ortu: ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quā in ortu, ma- gister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum
prin.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 229

principium temporale hominis aliquod statua-
tur, natura quidem & per se illud erit principiu
cum semen vtero genitali admittitur; potentia
verò & secundum accidens cum hora partus
infans egreditur. Qui igitur horam admissis fe-
minis vel casu vel observatione deprehendit,
illam sequi potius debet in proprietatibus cor-
poris & animi dignoscendis, considerando que
sint eo tempore stellarum configurationes, cum
enim semel à principio semen ex ambientis
aëris affectione, certa qualitate disponitur,
licet per consequentis conformationis tempo-
ra varietur, quoniam tamen propriam cognata-
tamque materiam naturaliter sibi asciscit, ma-
gis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni
assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus ver-
bis non obscure docet, primum & naturale at-
que efficacissimum hominis principium, esse
feminis admissionem hominisq; conceptum;
atque huic principio potissimè insistendum &
inhærendum esse ad prænoscentas hominum
affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam
qui ad animam pertinent. Sed quia benè noue-
rat Ptolemæus, punctum illud temporis vel ad-
missi feminis, vel conceptus, vix cognosci pos-
se ab Astrologis; ne illorum iudicia & diuina-
tiones quas ipsi ducunt ex ortu hominis infir-
mare videretur, mox subiecit, Qui autem horā
ignorant principij seminalis, eos necesse est se-
qui principium natiuitatis. Haly nobilis Astrolo-
gus in eo libro quem scripsit de electionibus,
ingenue fatetur, efficaciam decernendi Fatum
homi-

Haly.

hominis esse in hora conceptionis; sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

S E D videtur quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam urbium, non hominum modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astro- rum compositione quæ fuit cum vrbes conde- rentur, posse earum casus euentusq; omnes pro- spici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Roma ro-

Tarutius Mathem-
aticus,
*oia qua
vrbi Ro-
ma conti-
gerunt ad
vim astro-
rum, sub
qua ea vr-
bs à Ro-
mulo con-
dita est re-
ferebat.*

gatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus
vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiã
lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat,
Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster
in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis
etiam nostrę natalem diem repetebat ab ijs
Parilibus, quibus eam à Romulo conditam ac-
cepimus; Romamque, cum esset in iugo Lu-
na natam esse dicebat, nec eius fata canere dubi-
tabat. O vim maximam erroris. etiamnè Vr-
bis natalis dies ad vim stellarum & lunæ perti-
nebat? fac in puero referre, ex qua affectione
coeli

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 231
coeli primum spiritum duxerit: num hoc in la-
tere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta est,
potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur observatio Astrologica non valeat
æque in stirpibus, & animalibus,
quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex istis Astro-
manticis, num velint eorum diuinationem etiã
in animantibus & stirpibus valere, vt in homi-
ne? Si negent, prodent scilicet suam inscitiam; &
suæ artis infirmitatem, inanitatem atque falla-
ciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpi-
bus atque in homine? immò cur non plus va-
leat? stirpes namque multo magis quàm homo,
à cælestium corporum potestate, & efficientia
naturali necessitate pendent. Et cum minus mul-
ta, & varia atque incerta stirpibus quàm homi-
ni soleant accidere, facilius profecto esse debe-
ret eorum diuinatione, quæ stirpibus quàm quæ
homini sunt euentura. Sin verò annuunt, simili-
ter in stirpibus vt in hominibus valere astrolo-
gicam diuinationem: amicè rogarem ipsos, vt
diligentissimè obseruarent statum cæli, & astro-
rum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel
cerasus, uel pyrus sereretur, aut cum sementis
tritici fieret, & ex illa cæli obseruatione pro-
merent etiam prognostica de illis arboribus,
scilicet vt diuinarent quantã illæ arbores pru-
norum, cerasorum, & pyrorum copiam essent
laturæ: quantus item ex illa tritici semine spi-
carum,

232 LIBER TERTIVS
carum, & in singulis spicis quantus granorum
numerus esset prouenturus, hæc si negent à se
posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non
posse ab ipsis futuros hominum casus euentus-
que prouideri.

27. De antiquitate istius Astrologiæ apud
Aegyptios, & Chaldæos.

Tertium TERTIVM fundamentum eorundem Astro-
fundamē logorum est, artem hanc suam certissimis innu-
tū Astro- merabilium sæculorum experimentis, & con-
mantia. stantissimis obseruationibus esse comprobata,
aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab
Aegyptijs, & Babylonijs seu Chaldæis, mortaliū
Aristot. omniū antiquissimis. tradit. n. Aristoteles in
lib. 2. de Coelo, textu 60. & extremo lib. 1. Mete-
reorū, Aegyptios omniū hoīum vetustissimos
haberi: & in principio operis Metaphysicorum
affirmat, Aegyptios omniū hominū vetustissi-
mos Mathematica studia tractare, & colere cœ-
pisse. Iactabāt ēt olim Astrologi. Chaldæos qua-
dringenta, & septuaginta annorum millia in pe-
riclitandis experiendisq; pueris quicunq; na-
scerentur, posuisse. Verū adeo in aperto, & in
promptu sunt omnibus istorum mendacia, vt a
nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit
opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem,
nec dum sex millia annorum effluxerunt. Ab
origine verò gentis Chaldææ, hoc est, post euer-
sionem turris Babel, facta nempe linguarum
diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-
rum

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 233

rum completa. Picus Mirandulannus in cap. 2. li-
bro 12. aduersus Astrologos, testes ad redargue-
dam Astrologorum mentitam vetustatem adhi-
bet Hipparchum & Ptolemaeum, principes sa-
ne astronomiae; qui ubi pro dogmate aliquo co-
stituendo veterum observationes afferunt, nul-
las profecto afferunt vetustiores ijs quae sub Na-
buchodonosor Chaldaeorum rege apud Aegy-
ptios & Babylonios fuere, ab initio autem im-
perij regis Nabuchodonosor ad praesentem an-
num qui ab ortu Domini nostri agitur millesi-
mus quingentesimus octogesimus octauus, non
plus bis mille ducentos & triginta annos praeter-
iisse constat. Porro commentitiam Aegyptia-
carum observationum antiquitatem, perbelle
ridet & redarguit Augustinus in cap. 40. lib. 18.
de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustra vanissi-
ma praesumptione garriunt quidam dicentes. ex
quo rationem syderum comprehendit Aegy-
ptus, amplius quam centum annorum millia nu-
merari. In quibus enim libris istum numerum
collegerunt, qui non multum ante annorum duo
millia literas magistra Iside didicerunt? non. n.
paruus auctor est in historia Varro qui hoc pro-
didit. sic Augustin. Sed huic disputationi in qua
octo rationibus probare voluimus diuinationem
astrologicam esse contrariam verae philosophiae,
finem hoc loco statuemus.

Picus Mi-
randula-
nus.

August.

M. Var-
ro.

NON

NON MODO ASTRA NON

esse causas, sed nec esse signa rerum
futurarum.

CAPVT IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundā non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidē certē in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib. 6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite libri Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo posita in coelo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut quendam librum in quo Deus depinxit atque descripsit quæcunque in toto mundani æui decursu, suo quæque tempore futura sunt. Ad hoc probandum, citat Origenes librum quendam cui titulus erat, *Narratio Ioseph*, olim apud multos in auctoritatē & fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha inducitur

*Lib. 4
inse-ibe-
batur
Narratio
Ioseph,*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 235

citur filios suos alloquens hunc in modum, Le-
gi, inquit, in tabulis cœli quæcunque contingent
vobis & filiis vestris. Plotinus autem condisci-
pulus Origenis idem sensit; idq. docet in libro
qui inscriptus est, Vtrum stellæ aliquid agant:
in libro autem de Fato, c. 6. hunc præterea stel-
larum usum esse tradit, ut qui illas suspiciant &
quasi literas considerent, qui nimirum huius-
modi literaturam nouerunt, futura legant; ex
ipsis figuris comparatione quadam analogica,
eorum significationem & intellectum solerter
indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ip-
se de se interficiendo vehementer cogitaret, Plo-
tinum hoc cœlitus prouidisse, & à tanto facino-
re eum prohibuisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de
Fato, c. 35. minimè damnandam censer: & quo
probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scri-
ptura productis sententijs, eam ornat atque cõ-
firmat. Hoc enim, inquit, non obscure indicat
Elaïas cum ait in capite 34. *Complicabuntur
sicut liber cœli*: qua oratione significatur, cœ-
los post diem iudicij conuoluendos esse atque
complicandos: quasi nunc cœli instar cuiusdã
libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie
ad legendũ. Eodem pertinet illud quod est in
Psalmo 21. *Annunciabũt cœli iustitiam eius*,
& in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriã Dei*, &
quod est in primo capite libri Geneseos de stel-
lis, *Ut sint in signa*, & in Ps. 88. *Confitebuntur
cœli mirabilia tua Dñe*. Nec verò, inquit Ori-

Q genes

ab Orige-
ne cita-
tus.

Plotinus

Porphyr.

Iulius Si-
renus.

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerū à sanctis Prophetis edita, vel præ-

Plotinus. scientia omnium rerum quæ est in Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione ut astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaque solertia.

Julius Sirenus.

Julius autem Sirenus ne Augustinum quidē ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodū in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestiū corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Verum secundum Aug. astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Excutitur locus Augustini.

VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalibus, & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callide tegant, & occultent, ideoque sæpe alios fallat: in his vero manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio, atque deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palam est: hæc. n. sub-
 subtexuit, Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum regunt quod illi qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè, & aperte loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris; demiror fanè Iulium Sirenium tam incogitanter, & oscitanter legisse hunc locum, ut propter eum maximè, Augustino assinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. 5. de Ciuit. Dei copiosa & grauis confutatio.

30. De natura, & varietate signorum.

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienum à vera

Q 2

vera

*signa re-
rum futu-
rarum.*

vera philosophia, sed etiam sacris literis cōtra-
rium. Ac licet complures earum rationum quas
superiori capite tractauimus, etiam valeant ad
hoc probandum: nouis tamen aliquot argumē-
tis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant,
hoc loco vtendum est. Principio, quod est natu-
rale signum alicuius rei, id vel eius rei causam
vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem supe-
riori, & communi causa proficisci necesse est.
nam quod, præter hæc, quantum membrum fin-
gi posset, videlicet vt illud signum necessariò sit
coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id
non est diuersum à tertio membro: talis enim
connexio, & coniunctio non aliter esse potest,
quam vt causa illa prius ex se pariat id quod est
signum: deinde id quod est signatum, aut vt idē
quod causam excitat vel admouet ad agendum,
simul etiam adhibeat, & applicet id quod est si-
gnum ad præsignificandum: vtrumque autem
horū ad communem causam refertur. Hinc igitur
argumentari licet ad hunc modum: Si cœli
& sydera sunt signa omnium rerum subluna-
rium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc
negat ista opinio: uel sunt effectus, quod nec il-
li dicent, nec ullus hominum sanæ mentis au-
debit dicere: aut, quod tantummodo reliquum
est, tam cœlestia quam sublunaria ab eadem
superiori, & communi causa proueniunt:
quemadmodum Iris signum est serenitatis,
non quia sit eius causa vel effectus, sed quia
eadem est communis vtriusque causa. At cau-
sam communem cœlestium corporum, & sub-
luna-

lunarium, necesse est esse vel corpoream vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius coelis est: relinquatur igitur ut omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel Angelos, qui mouent coelos: ita ut, dum Angeli coelos mouent, in ipsorum coelorum statu habitumque, & in syderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrant. At enim uero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

AD hoc, Philosophia docet, necnon & Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quàm motum localem, nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquam mouere motu locali. Angelos verò qui circumuoluunt orbes coelestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quam per motum & lumen coeli; nam influentias à lumine omnino diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen coeli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoque præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab il-

Q 3 la pro.

la prouenire debent: alioquin fieri non potest
ut se inuicem certo indicent: a Deo autem &
Angelis quę in corporibus cœlestibus fiunt, ea
necessariò & inuariabiliter se habent, quę au-
tem in his quę sunt infra lunam, valde mutabi-
liter, & ut ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta.
Etenim, quomodo astra quę sunt certo nume-
ro comprehensa, & semper vniusmodi & ne-
cessariò ac immutabiliter ita se habent, signa ef-
se possunt omnium rerum futurarum, quę pro-
pemodum infinitę sunt multitudine ac varie-
tate, & inter se plurimum differentes atque di-
screpantes: quomodo eadem syderum positura
& conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quā
plurimi eodem puncto temporis nascuntur po-
test esse certum signum propriè & distinctè
præsignificans tot tamque varios ac dissimiles
casus & euentus qui in illis cernuntur? quare,
si astra sunt signa rerum futurarum, earundem
quoque causas esse fatendum est: quod si causas
esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometę signa sint humanarum rerum.*

DICES, Cometas qui in sublimi aëre ge-
nerantur, signa esse quę insignes admodum ca-
sus futuros portentant, quorum tamen Come-
te nec causę sint nec effectus: quare idem quo-
que astris accidere respectu rerū sublunariū, nō
esse incredibile. At ego, Cometas certa signa hu-
mano-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 241
manorum casuum, & eventuum nunquam con-
cedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quā
est à Sapiētib; improbatum. Qd si hoc, cū vul-
go consentiens opinarer, dicerē Cometas à stel-
lis rerum futurarum effectricibus excitari, ut
eas res antegressi prēmōstrent. De stellis autē se-
cus est, his n. nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futu-
rarum, simul etiam necessariò inducant
& astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius o-
pinionis Auctores, quanquam id minimè ve-
lint, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis
etiam quā qui stellas faciunt causas rerū sub
lunarium. Etenim, ut stellæ causæ sint eorum
quæ fiunt infra lunam, non ideo tamen Fati ne-
cessitas existet, quod n. illarum afflatu defluxu-
que in terris esset efficiendum, id posset vel cō-
trarijs materiæ affectionibus, vel obstantibus
causis particularibus impediri. At si astra natu-
raliter futurarum rerum signa sunt, omninò
evenire necessarium est quod ab illis significa-
tur: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et
cum Deus ea instituisset ad significandum, & in
cœlo tanquam in quodam volumine ea descri-
psisset veluti notas futurarum rerum indices; si
eventus rerum cum illarum significationibus
non congruerent, vel Deus earum auctor, & in-
stitutor ignorans esset, futurorum eventuum,

Q 4

vel

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciēda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum: sed hoc improbable est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quam aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fiēt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, ut omnia quæ iuxta Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinctaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

*Explicatur locus
Isaia ex
cap. 34.*

*Iustinus
martyr.*

Testimonium autem illud Esaia productum ex 34. capite, *Cæli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & non nihil negotij faceffere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, ut nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore ut coelum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cæli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum

cum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit* *Psal. 103.*
cælum sicut pellem, aliquando cum firmato fu-
 mo, *Cælum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*,
 aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui exten-*
dit, inquit, *cælum uelut cameram*. Sic è diuer-
 so, cœli dissolutionem per comparisonem cō-
 ferunt cum alijs rebus, ut apud Esaïam cum vo-
 lumine inuoluendo & implicando, sicut apud *Esaia 51.*
 Dauidem Psalmo 101, cum vestimento vetera-
 scente & commutando. Sic Iustinus. Hierony-
 mus verò illis verbis hæc scribit, consideran-
 dum, quod non dicat interire cœlos, sed repli-
 cari siue complicari quasi librum; ut postquam
 omnia peccata aperta fuerint & relecta, com-
 plicentur qui prius aperti fuerant; ut nequa-
 quam ultra scribantur in eis delicta multorum
 In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare in-
 stitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac-
 testificari hominum scelera.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter *B. Tho-*
 exponunt, Complicabuntur, inquiunt, cœli *mas.*
 tanquam liber, hoc est, non exercebunt ultra
 Ethnici astromantiam suam; nec post hac ex
 astris diuinare audebunt euenta hominū, quasi
 legerent in syderibus descriptos casus & euen-
 tus futuros. Alij sic interpretantur: Non pate-
 bit amplius introitus in regnum cœlorum, sed
 ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui ex-
 planent hoc modo. Ministerium & vsus cœlo-
 rum atq; syderum exhibitus homini ante diem
 iudicij, postea esse desinet; nam licet, non pror-

Q 5 sus

sus interibunt celi, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs, & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicii quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quæ posteaquã eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem, & confusionem; tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine mœroris atq; doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus coelestia lumina restringui, stellæ de cælo cadere, motus quæ earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

*Antiquus
mos Hebraorum
scribendi.*

Sed quo planior sit, & faciliior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi, libri aliquam

quam referre coelorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranae ceu spirae, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quae medium totius uniuersi axem tenet, coelestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verum de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multae ac variae sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

*QUA RATIONE NON NULLI
Astrologi multa verapredixerint.*

CAP V T V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hae disputationis finemque perducatur, ut causas aperiamus, cur permultae quorundam Astrologorum praedictiones verae fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes, hanc enim quaestionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimur.

Licet igitur praedictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicarum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieque admodum vulgare est, quinetiam à grauib; viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam

quosdam Astrologos quorum plerūque omnes
prædictiones ueræ fuerunt, vſu ipſo euentuque
comprobata: & vix vnum aut alterum de plu-
rimis eorum prædictis ſecus euenit quàm illi
prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere
in animum inducamus, ne peruulgatæ homi-
num opinioni quaſi publica fide & auctoritate
confirmatæ, aduerſari videamur. Conceſſa au-
tem veritate huiusmodi prædictionū, cauſas
eius diſquiramus, videlicet qua ratione certò
potuerint ab Astrologis futura prænūciari, quæ
quod incerta ſunt, vim & notionem humanæ
intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equi-
dem aſſeueranter affirmo, ſi quæ prædictiones
Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem
non ex veritate firmitateq; artis aſtromanticæ
quam nullam eſſe ſatis ſuperque oſtenſum eſt.
ſed alijs ex cauſis proficiſci: quæ autem ſint hu-
iusmodi cauſæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cauſæ, propter quas nonnum-
quam prædicta astrologorum vera ca-
nunt.*

34. *Inſtinctu dæmonum agi nonnunquam
homines ad diuinandum.*

PRIMA cauſa. Veritas iſtarum prædictio-
num nonnunquam prouenit ex pacto & ſocie-
tate quàm iniuit Astrologus cum dæmone, vel
ex occulto eius aſſlatu & inſtinctu, quo etiam
neſcientes homines ad diuinandum inſti-
gan-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 247
ganturi Hoc tradit August. extremo c. 7. lib. 5. de
Ciuitate Dei: Nō immerito, inquit, creditur, cū
Astrologi mirabiliter multa vera respondent,
occulto instinctu fieri spirituum non bonorū,
quorum cura est has fallas, & noxias opiniones
de astralibus fati, inferere humanis mentibus
atque firmare, non horoscopi notati, & inspecti
aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præ-
sentire, aut homini præmon-
strare soleat.*

D O E M O N autem suggerit homini quod
ab eo diuinetur, vel palàm se oculis eius aspe-
ctabilem, & conspicuum offerens, eumque futu-
ra humanis verbis prædocens: uel formatis in
aere uocibus præsignificantibus futura, citra ul-
lam corporis speciem, & figuram: uel immissa
scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædi-
ctiones continet, uel dormienti per somnia aut
vigilanti afficiendo, & commouendo phanta-
siam, fingendoque phantasmata idoneè ad re-
præsentandum id quod diuinandum est, atque
incitando hominem ad prædicendum id quod
repræsentant phantasmata. Scire autem potest
dæmon futura, quæ prædocet hominem, reue-
latione Dei per bonos Angelos ei facta: non-
nunquam enim Deus ad agendum aliquid uti-
tur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon
prænūciare homini futura quæ ipsemet postea
factu-

facturus est: solet ob incomparabilē sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissimè absunt deferre. Potest item dæmon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tã exterius quam interius apparent, occultas hominum cogitationes, & de liberationes tam præsentes quam futuras, solertissimè coniectando, cognitās habere. Idemque coniicit ex præparatione causarum aliarūque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot milliū annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

August.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleate aperteq; tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatijs inquit, syderum, qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathefi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus, Talibus enim disputationibus etiam orādi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis, quæ rectissimè reprehenduntur, ingerunt accusandum potius Deum auctorem syderum, quam hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab illis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad
deci-

decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalibus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam longitudinem vitæ, partim a sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam que ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne confortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quā grauitèr peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauissimo se obstringunt scelere, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum, Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmonis discipulum Astrologum, ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta, hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura, si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret, impietatis

vis & idololatriæ crimē esset. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cōiunctum esse? & quem Deus ab omni societate fidelium ablegavit ad inferas & tartareas sedes, æternisq̃ue supplicijs mancipavit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate utitur, in magnum certumq̃ue periculum animam suam obijcit, utpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumvenire ac perdere vehemēter cupit. Peccat etiam gravissimē, quiquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel astrologum consulere, ut eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, ut ferunt Astrologos dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq̃. impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominū, rarò versari
in

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 251
in publico, ferè in obscuro & abdito, proculq;
arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac reli-
gione, mala, nec sanè immerito ac temerè, ho-
minum existimatio: Denique multi de istis ca-
pti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores
vocant, vel ultro, vel coacti, habita scilicet quæ-
stione, admotisque cruciatibus, suam cū demo-
ne societatem & familiaritatem confessi sunt. ve-
rum de prima causa satis.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare fu-
tura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ
prudentiæ dispositione quæ, vt in 4. & 7. libro
Confessionum inquit Augustinus, cæcas & im-
probas mentes consultorum aliquoties ignoto
quodam instinctu sic agitat, vt nescientes pro-
ferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis
vel ex abyssu iusti iudicij Dei oporteat audire.

August.

38. *De usu sortium apud antiquos ad præ-
noscentia futura.*

HVC referre etiam conuenit sortes antiquis
usitatas, quando videlicet versib. alicuius poë-
tæ sortitò acceptis, quid eis futurum porten-
deretur, inquirebant: quo modo nonnunquam
contingebant illis carmina vel præsentibus, vel
futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexan-
dro Seuero etiamnum adolescenti, nec impe-
rium speranti, dum Virgilianas sortes scrutatur,
versus ex libro Aeneidos 6. exiëre, qui futurū
illi Imperium præsignificabant his verbis.

R

Tu

Tu regere imperio populos Romane memento.

Ha tibi erunt artes, pacisque imponere morem;

Parcero subiectis, & debellare superbos.

Nume. 23. & 24. Nec mirū ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & fortes aptè ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante: qui nō solum ex ore Balaam arioli & falsi vatis, sed etiā ex ore asinae qua ille ariolus vehebat, verissima futurorū edidit oracula.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis demonum irretiri, & varijs ac pernitijs erroribus implicari.*

Augustinus.

*Valde ob
seruanda
beati Au-
gustini sē-
tentia.*

NON est hoc loco in præteritis relin-
dum, quod valde sapiēter & salutariter monet
Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana,
cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnun-
quam vsu venire, vt dæmones vel per ipsos et
homines multa vera prædicant, quod nonnulli
eiusmodi diuinationum, etiam cum supersticio-
ne atque impietate nimium studiosi atque cu-
riosi, noxia p̄suasione seducti, in maiora & ma-
gis execranda flagitia, ita se derelinqui à Deo
promeriti præcedentibus suis peccatis prola-
bantur. Sed præstat hic Augustini verba sub-
scribere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam
iudicio diuino cupidi malarum rerum homi-
nes, tradatur illudendi & decipiendi, pro meri-
tis voluptatum suarum illudentibus eos atque
decipientibus præuaricatoribus Angelis; qui-
bus

bus ista pars mundi infima secundum pulcher-
 rimum ordinem rerum, diuinæ prouidentiae le-
 ge subiecta est. Quibus illusionibus, & dece-
 ptionibus euenit, ut istis superstitiosis, & perni-
 tiosis diuinationum generibus, multa præterita
 & futura dicantur, nec aliter accidant quàm di-
 cunt: multaque obseruantibus secundum ob-
 seruationes suas eueniant, quibus implicati cu-
 riosiores fiant, & sese magis magis quæ inferant
 multiplicibus laqueis perniciosissimi erroris.
 Hoc genus fornicationis animæ salubriter diui-
 na Scriptura nō tacuit, neque ab ea sic deterruit
 animam, ut propterea talia negaret esse sectan-
 da, quia falsa dicuntur à professoribus eorum,
Sed etiam si dixerint uobis, inquit, & ita eue-
nerit credatis eis. Non enim quia imago Sa-
 muelis mortui Sauli regi vera prænuñciauit, pro-
 pterea talia sacrilegia quibus imago illa præ-
 sentata est, minus execranda sunt: aut quia in
 Actibus Apostolorum ventriloqua femina ve-
 rum testimoniū perhibuit Apostolis Domini;
 ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac
 non potius illius demonij correptione atque
 exclusionemundauit. Omnes igitur artes huius
 modi vel nugatoriae vel noxiae superstitionis,
 ex quadam pestifera societate hominum, & doe-
 monum, quasi pacta infidelis, & dolosae amici-
 tiae constituta, penitus sunt repudianda, & fugiē-
 da Christiano. Sic Augustinus. His causis adij-
 ciunt quidam alias duas, minus fortasse proba-
 biles, non minus tamen frequentes usuque com-
 pertas.

Deut. 13.

1. Reg. 27.

Act. 16.

40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quam ex arte Astrologica.

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quam singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq; & exquisita eorum hominum quibus diuinationo fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamētis, & affectionibus corporū, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut uitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspendio periturum; religionis contemptorem, falsæque doctrinæ proleminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit; eam-

*Diuinationo
Annibalis*

eamque prædictionem mox certaminis exitus,
plurimis Romanorum millibus interfectis, cō-
probauit.

41. *Nimiam credulitatem & leuitatem con-
sulentium Astrologos, interdum conduce-
re vt eorum prædicta vera cadant.*

QUARTA Causa. Non raro Astrologorum
diuinitas vera existit ob stultam consulentium
credulitatem: multi namque facillime credunt
quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè
optant, vel timent vehementer atque perhor-
rescunt. Solet enim eiusmodi credulitas insti-
lare animis cōsulentium magnam spem rei bo-
næ à diuinis promissæ, vel ingentem metum in-
ijcere tristium & acerborum casuum calami-
tatisq. ab illis prænunciata. Hi autem duo affe-
ctus animi, cum potentissimi sint ad efficiendū
& commonendum hominem, crebro efficiunt,
certè multum proficiunt, vt humana negotia
ad prædictos fines perducantur. Etenim ve-
hemens quædam spes ardensque desiderium
excitant atque incitant homines vt ad bona ip-
sis promissa sedulo se comparent, & omnibus
suis opibus viribusq. contendant: quo fit, vt ob-
rem plerumque quò intendunt, optatorum suo-
rum & alienorum promissorum compotes fa-
cti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pa-
uor, horrorq. prædictorum malorum atque ca-
lamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter
ac dubitanter egredi negotia, timide ac negli-
genter persequi, & quocumque obiecto impe-

R 3 dimento

T. Livius.

dimento turpiter & infelicitate deserere, eaq; ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (ut scribit Livius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infauftum belli exitum minarentur, auspices & duces ne militem in arma euntem funesto nuncio consternarent, versis in contrariam partem auspicijs, omnia fausta & triumphalia portendi, & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio, utiliter decepti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, feliciter vicerunt. Contra vero cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stulto metu occupatus oppressusque discessum differt, à Siracusanis cum tota classe captus est. Verum ne disceptatio hæc longius quam initio promissimus, & quam fert instituti nostri ratio producat, hic finem disputandi de divinatione astrologica faciemus.

*Nicias dux
classis Athe-
niensium
exitialis
inscitia.*

F I N I S.

Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij ad-
uersus fallaces, & superstitiosas artes, &c.
non modo propter breuitatem, perspicuita-
tem, elegantiam, verum etiam propter ortho-
doxam, & accuratam pulcherrimarum, &
vtilissimarum questionum explicationem,
tum luce tum laude dignissimos iudico.

Albertus Hungerus, S. Theologiæ
D. Professor, & Procancellarius,
atque Theologici Collegij pro
tempore Decanus in Catholica
Academia Ingolstadiana.

INDEX RERVM
PRÆCIPVARVM
IN TRACTATV
de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera.	fol. 18
Archimedis scientiæ potentia.	20
Actio Dæmonum est duplex.	33
Apollonijs fabula leonis.	37
Astronomica Magia quid sit.	55
Aurum Chemicum non potest vendi pro ve- ro.	78
Argentum viuum non est materia omnium metallorum, sicut nec sulphur.	80
Authoris sententia de auro alchymistico.	87
Animalia gñari possunt solo calore ignis.	89
Auripigmentum est species veri auri.	90
Alchimie ars cur non videatur esse uera.	90
Alchimie vsus non est permittendus in Re- publica.	92
An aliquid primogeniæ materiæ hominis ma- neat per totam vitam.	128
Annibalis somnium de vastatione Italia.	137
Alexandri Magni somnium.	139
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipiendas reuelationes diuinas.	146
Argumenta S. Scripturę quibus Astrologica diuina-	

INDEX.

	diuination refellitur.	170
	D. Augustini notabilis oratio in reconciliatio ne cum Ecclesia cuiusdā Mathematici.	177
	Animaduersio in Petrum de Aliaco.	179
	Argumentatio valida cōtra Astrologos.	181
	Astrologorum prædictiones si essent veræ, es- sent odiosæ hominibus.	206
	Astrologorum prædictiones cui generi homi- num arrideant.	221
	Astrologorum fundamenta.	222. 227. 232
	Aristotelis sententiæ tollunt è medio Astro- mantiam.	218
	B. Ambrosius comparat prædictiones astrolo- gorum tela araneæ.	231
	Astra non esse certa nisi videri futurarū.	239
	Annibalis diuination.	254
	Auctoris sententia quomodo facta sit à Ma- gis Pharaonis virgarū in serpentes mu- tatio.	121. 116
	Amnes retrofluentes.	38
	B.	
	Boëtij opera mira.	20
	D. Basilij argumētatio contra Astrologos.	90
	C.	
	Columba lignea volans.	20
	Caput æneum loquens.	20
	Calor celestis & elementaris nō differūt spe- cie.	88
	Cham fuit idem qui Zoroastres.	94

R S

Cassia

INDEX.

<i>Cassiani opinio de origine Magiæ.</i>	96
<i>Causæ quinq; cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.</i>	146
<i>Causæ quatuor cur diuina somnia sint aliquando obscura.</i>	152
<i>Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum.</i>	175
<i>Catonis dictum in Astrologos.</i>	216

D

<i>Dæmones cur simulēt animas demortuorū.</i>	70
<i>Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis.</i>	121
<i>Dæmonū natura & munus scđm. Platonē.</i>	131
<i>Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint.</i>	150
<i>Dæmonum astutia in dandis somnijs.</i>	151
<i>Deus varijs modis afficit homines per somnia.</i>	143. 144

<i>Decreta contra Astrologos iudiciarios.</i>	169
<i>Dilemma aliquod contra Astrologos.</i>	206

E

<i>Epicureorum opinio de somnijs.</i>	126
---------------------------------------	-----

G

<i>D. Gregorius sex somniorū causas tradit.</i>	135
<i>Eiusdem memorabilis sentētia de somnijs.</i>	142

H

<i>Historia Iannis & Mambris Magorum Pharaonis.</i>	112
<i>Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum.</i>	139

Hæbre-

INDEX.

Hebræorum antiquus mos scribendi. 247

L

Lamiarum ingenium & libido. 11

Liberi arbitrij vsus nunquam est perfectus in

somno. M. 158

Magorum figmenta. 8

Magorum opera varia. 5

Magi Persarum quales. 18

Magia naturalis. 14

Magia naturalis triplex. 14

Magiæ variae species. 28

Magi quomodo dæmonibus imperent. 53. 71

Magiæ usus. 107

Magia uetita diuinis legibus. 107

Magiæ unde tanta auctoritas. 102

Magiæ origo prima à Demone. 97

Miraculum quid sit. 48

Miraculorum uerorum tres gradus. 49

Miraculorum uerorum quinq; differentia à

falsis & simulatis. 50

Mortuos nulla ui magica posse reuiuiscere. 13

N

Necromantiæ usus antiquus. 65

Necromantiæ confutatio. 67

Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.

256

O

Opera quæ possunt dæmones facere. 34

Opiniones tres de serpentibus Magorum Pha

raonis. 114. 115. 116.

Oeno-

I N D E X.

*Oenomaus confutator oraculorum Apol-
linis.* 172

Origenis disputatio contra Astrologos. 178

P

*Porphyrj dubitationes nouem, quomodo Ma-
gi dæmones inuocent.* 29

Philonis sententia de origine Magiæ. 93

*Porphyrus quid senserit de veritate somnio-
rum.* 133

Pythagoræ mos & consuetudo. 134

*Petrus Aliacus plurimum peccauit contra
chronographiam.* 214

*Professores diuinandi futura, aliquando suis
se eiectos è ciuitatibus.* 221

R

Remora piscis. 16

Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis. 58

Rationes quinque pro Alchymistis. 84

*Religio & disciplina Christi tenebras Magi-
carum artium è mundo discussit.* 102

Ratio cognoscendi somnia duplex. 141

Ratio quedam contra Astromanciam. 173

S

Salomnnis Magia naturalis. 21

Statuæ per se incedentes. 35

Statuæ loquentes more humano. 36

*Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam
representatus est Sauli.*

Smerdes Magus inuasit regnum Persarū. 74

Sul-

I N D E X.

<i>Sulphur non est materia metallorū omniū.</i>	80
<i>Somnia omnia esse vera Stoicorum, et Pythago- gora opinio.</i>	125
<i>Sententia quædam vera de somnijs.</i>	127
<i>Somniorum causæ.</i>	127. 136. 138. 141
<i>Sententiæ variæ de causis somniorum.</i>	130
<i>Somnium Cyri.</i>	131
<i>Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit.</i>	133
<i>Somniorum dæmonis duo genera.</i>	139
<i>Somnia quædam impijs hominibus data sunt à Deo.</i>	151
<i>Somniorum quatuor genera sine uitio possunt obseruari.</i>	153
<i>Somnium Salomonis cur illi fuerit datū.</i>	161

T.

<i>B. Thomæ sententia de operibus Magorum.</i>	II
<i>B. Thomæ argumentum contra Necroman- tiam.</i>	67
<i>Testimonia scripture de somnijs.</i>	128
<i>B. Tertulliani sententia de Necromantia.</i>	69

V.

<i>Voces quomodo possint esse causæ efficientes rerum aliquarum.</i>	25
<i>Utilitates artis Chimicæ.</i>	82
<i>Vanitas maior eorum, qui obseruant somnia quàm astra.</i>	155
<i>Vsus rationis sepe est liber in somno.</i>	158

Vita

INDEX.

*Vita hominis est instabilis, qui non secundū
rationem sed sensum vivit.* 206

X.

*Xenophanis, & Epicuræorum opinio de som-
niis.* 126

Z.

Zoroastres Magiæ parens. 93

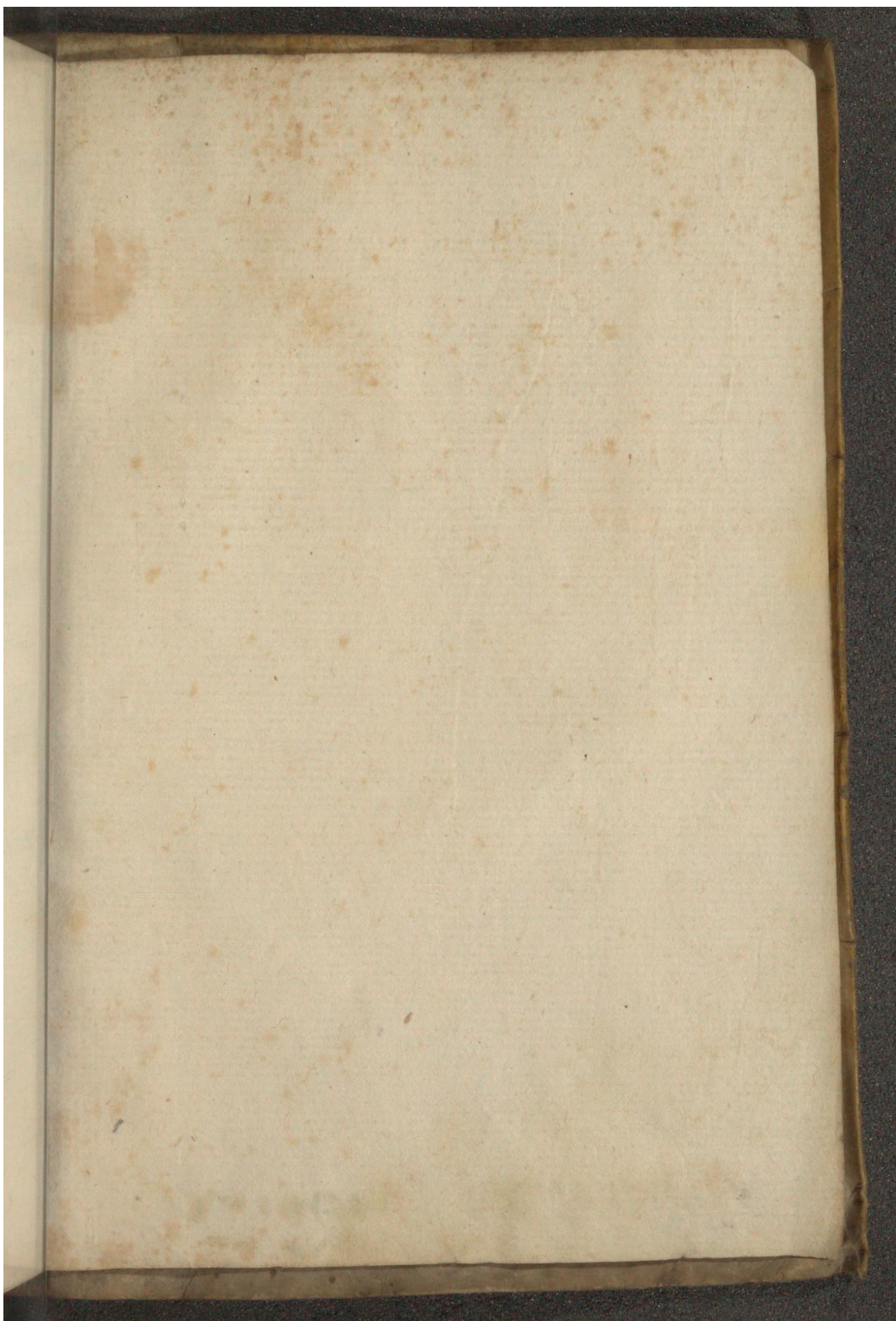
Zodiacus apud Astrologos duplex. 189

on jecundū
206

no de som-
126

93
189

no organ in
the world

